

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ნინო გეწაძე

ლიდერის გადაწყვეტილებებისა და შიდასახელმწიფოებრივი
ფაქტორების გავლენა აშშ-ის საგარეო პოლიტიკის
ფორმირებაზე: პრეზიდენტ ბარაკ ობამას ჩაურევლობის
პოლიტიკა სირიაში

სამაგისტრო პროგრამა დიპლომატია და საერთაშორისო პოლიტიკა

სამაგისტრო ნაშრომი შესრულებულია დიპლომატიასა და
საერთაშორისო პოლიტიკაში მაგისტრის აკადემიური ხარისხის
მოსაპოვებლად

სამაგისტრო ნაშრომის ხელმძღვანელი:

თორნიკე თურმანიძე

საერთაშორისო ურთიერთობების დოქტორი

თსუ სოციალურ და პოლიტიკურ მეცნიერებათა ფაკულტეტის

საერთაშორისო ურთიერთობების დეპარტამენტის ასოცირებული პროფესორი

თბილისი, 2018

სარჩევი

ანოტაცია.....	3
Annotation.....	4
თავი 1. შესავალი	5
1.1.საკვლევი კითხვა, ჰიპოთეზა და ცვლადები	8
1.2. ცვლადების ოპერაციონალიზაცია და ტერმინთა განმარტება	9
1.3. მეთოდოლოგია.....	12
თავი 2. ნეოკლასიკური რეალიზმი.....	16
თავი 3. ლიტერატურის მიმოხილვა	20
თავი 4. ამერიკა, როგორც ლიბერალური ჰეგემონი, 2009-2016 წწ.....	23
თავი 5. პირველი დამოუკიდებელი ცვლადი - პიროვნული ანალიზის დონე	26
5.1. ბარაკ ობამას განხვავებული მიდგომები ლიბიისა და სირიის კრიზისების მიმართ: შედარებითი ანალიზი.....	27
5.2. „ობამას დოქტრინა“.....	33
თავი 6. მეორე დამოუკიდებელი ცვლადი - შიდასახელმწიფოებრივი ანალიზის დონე	43
6.1. პრეზიდენტი, კონგრესი და „პენსილვანია ავენიუს დიპლომატია“	43
6.2. სახალხო აზრი.....	51
6.3. ეკონომიკური და ფინანსური დანახარჯები.....	56
6.4.მედისის როლი, როგორც შუალედური ცვლადი (ლიბია და სირია).....	58
თავი 7. სისტემური დონის ფაქტორები - რუსეთი და ირანი.....	62
თავი 8. ნეოკლასიკური რეალიზმის პრიზმიდან დანახული ბარაკ ობამას ჩაურევლობის პოლიტიკა სირიაში.....	69
თავის 9. დასკვნა	71
გამოყენებული ლიტერატურა	75
დანართი I.....	80
დანართი II.....	83
დანართი III.....	86

ანოტაცია

სამაგისტრო ნაშრომი - „ლიდერის გადაწყვეტილებებისა და შიდასახელმწიფოებრივი ფაქტორების გავლენა აშშ-ის საგარეო პოლიტიკის ფორმირებაზე: პრეზიდენტ ბარაკ ობამას ჩაურევლობის პოლიტიკა სირიაში“ იკვლევს სირიის კონფლიქტის მიმართ ამერიკის საგარეო პოლიტიკის თავისებურებებს ბარაკ ობამას პრეზიდენტობის პერიოდში. ქვეყნის საგარეო პოლიტიკის შესწავლა კომპლექსური საკითხია, განსაკუთრებით მაშინ, როცა საქმე ისეთ დიდ სახელმწიფოს შეეხება, როგორც ამერიკის შეერთებული შტატებია. საერთაშორისო ურთიერთობების თეორიები საგარეო პოლიტიკის ფორმირებას სხვადასხვა კუთხით ხსნიან. აღნიშნულ ნაშრომში ბარაკ ობამას საგარეო პოლიტიკა სირიის კრიზისის მიმართ (2013 წ.) გაანალიზებულია ნეოკლასიკური რეალიზმის თეორიის ჭრილში, რაც გულისხმობს პიროვნული, შიდასახელმწიფოებრივი და სისტემური ანალიზის ფაქტორების მიმოხივლას და მათ შესაძლო გავლენას პრეზიდენტ ობამას საგარეო პოლიტიკურ კურსზე სირიის კონფლიქტის მიმართ.

ნაშრომი მიზნად ისახავს პასუხი გასცეს საკვლევ კითხვას - რა სახის ფაქტორებმა (პიროვნული გადაწყვეტილებები, შიდასახელმწიფოებრივი კონტექსტი, საერთაშორისო გარემო) განსაზღვრა ბარაკ ობამას ჩაურევლობის პოლიტიკა სირიის კონფლიქტში? წინამდებარე კითხვაზე პასუხი ჩამოყალიბებულია თეზისის ჰიპოთეზაში - პრეზიდენტ ობამას პიროვნულმა შეხედულებებმა და აღქმებმა („ობამას დოქტრინა“, ლიბიის გამოცდილება) და ქვეყნის შიგნით არსებულმა ვითარებამ (კონგრესის წინააღმდეგობა, სახალხო აზრი, ეკონომიკური დანახარჯები,) განსაზღვრა სირიის კონფლიქტის მიმართ პრეზიდენტის ჩაურევლობის პოლიტიკა. აღნიშნული გულისხმობს, რომ სისტემური დონის ფაქტორები (მოცემულ შემთხვევაში რუსეთი და ირანი) ყოველთვის არ თამაშობს გადამწყვეტ როლს ქვეყნის საგარეო პოლიტიკის განსაზღვრაში.

ნაშრომის დანიშნულებას წარმოადგენს შესწავლილ იქნას ბარაკ ობამას პოლიტიკური პორტრეტი და აჩვენოს, რომ ლიბიაში განხორციელებულმა სამხედრო ინტერვენციამ შეცვალა პრეზიდენტ ობამას საგარეო პოლიტიკური მსოფლმხედველობა და სერიოზული გავლენა იქონია სირიის მიმართ ოფიციალური ვაშინგტონის მიერ ჩამოყალიბებულ პოლიტიკაზე.

Annotation

The Master thesis – “Influence of political leader`s decisions and domestic context on the formation of state`s foreign policy: president Barack Obama`s non-intervention policy in Syria” studies US foreign policy particularities towards Syria conflict over the presidency of Barack Obama. Analyzing state`s foreign policy is complex, in particular, when one intends to study the foreign policy of such a great power as it is the United States of America. International Relations theories look at the formation of foreign policy of states from different perspectives. This dissertation examines Barack Obama`s foreign policy towards the Syrian crisis (2013) in framework of the Neoclassical realism theory that underlines the importance of individual, domestic and systemic levels of analysis and their potential implication over the President Obama`s foreign political course concerning the Syrian war.

The thesis aims at answering the research question – what factors (personal decisions, domestic context, international environment) determined President Obama`s non-intervention policy in Syria? The answer to the above-mentioned question is introduced in the following hypothesis – President Obama`s personal views and perceptions (“The Obama Doctrine”, lessons-learned from Libya) as well as the domestic situation (Congress resistance, public opinion opposition, economic and financial costs) determined Barack Obama`s hands-off policy towards Syria. It means that systemic level of analysis (in my case Russia and Iran) not always play the decisive role in forming the foreign policy of any state.

The purpose of the thesis is to study the political portrait of Barack Obama and demonstrate that the previous military intervention in Libya transformed President Obama`s perceptions and attitudes, it also seriously influenced official Washington policy regarding the Syria war.

Nino Getsadze (N.G.)

თავი 1. შესავალი

სამაგისტრო ნაშრომი შეეხება ამერიკის შეერთებული შტატების 44-ე პრეზიდენტის, ბარაკ ობამას, ჩაურევლობის პოლიტიკას სირიის კონფლიქტში. სირიაში ასადის ძალადობრივი რეჟიმი დღემდე გრძელდება და სამწუხაროდ, აღნიშნული კრიზისი კვლავ სერიოზულ გამოწვევად რჩება საერთაშორისო უსაფრთხოებისათვის. გარდა ამისა, საკითხი აქტუალურობას ისევ არ კარგავს, რასაც მოწმობს ამ საკითხის ირგვლივ მიმდინარე დებატები, კონფლიქტის გადაჭრის გზების ძიება და აკადემიური სტატიების სიმრავლე სამეცნიერო-კვლევით წრეებში.

ნაშრომის მიზანს არ წარმოადგენს შესწავლილ იქნეს მიმდინარე მოვლენები სირიის კონფლიქტში, არამედ საკვლევი საკითხის ფორმულირება ხდება ამერიკის ყოფილი პრეზიდენტის, ბარაკ ობამას ადმინისტრაციის, მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებზე სირიის კონფლიქტთან მიმართებაში და ფოკუსი კეთდება იმ ფაქტორების შესწავლაზე, რამაც განაპირობა ბარაკ ობამას არაინტერვენციული პოლიტიკა სირიაში.

ვფიქრობ, აღნიშნული საკითხი, მართლაც, საინტერესოა, როგორც კვლევის საგანი. დღემდე არსებობს სამეცნიერო წრეებში ორაზროვნება ობამას მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებთან დაკავშირებით. ზოგიერთი მკვლევარი ამერიკის პრეზიდენტის პოლიტიკურ ნაბიჯებს სირიის მიმართ გაუმართლებლად და ამერიკის საგარეო პოლიტიკაში დაშვებულ სერიოზულ შეცდომად მიიჩნევს, ხოლო მკვლევართა მეორე ბანაკის შეხედულებით, ობამას მიერ არჩეული პოლიტიკური კურსი წარმატებული და გონივრულია. მიუხედავად აზრთა სხვადასხვაობისა, ფაქტია, რომ დღემდე გრძელდება სირიის მიმართ ობამას არჩეული პოლიტიკის და ამ პოლიტიკური კურსისგან მიღებული შედეგების გავლენა თავად სირიაზე, ამერიკაზე, ახლო აღმოსავლეთის რეგიონსა და საერთაშორისო უსაფრთხოებაზე.

სირიის მიმართ ობამას პრეზიდენტობის პერიოდში არჩეული პოლიტიკური კურსის შესახებ უცხოურ კვლევით წყაროებში უამრავი სამეცნიერო მასალა არსებობს და არაერთი საინტერესო კვლევაა ჩატარებული. მიუხედავად ამისა, ვფიქრობ, რომ აღნიშნული თემის შესწავლა სხვა კუთხიდანაც შეიძლება. კერძოდ, სიღრმისეული კვლევის ჩატარებით შესაძლებელია შევისწავლოთ თუ როგორ შეიძლება მოახდინოს გავლენა პოლიტიკური ლიდერის პირადმა შეხედულებებმა, იდეებმა და ამავე დროს

შიდასახელმწიფოებრივმა ვითარებამ ქვეყნის, ამ კონკრეტულ შემთხვევაში კი, აშშ-ის საგარეო პოლიტიკის ფორმირებაზე. სწორედ ამიტომ ჩემი ნაშრომის მიზანს წარმოადგენს მკითხველს დავანახო, რომ მხოლოდ საერთაშორისო სისტემაში მიმდინარე მოვლენები და სახელმწიფოს გარეთ არსებული პოლიტიკური ცვლილებები არ ახდენს გავლენას ქვეყნების საგარეო პოლიტიკური კურსის არჩევანზე. პირიქით, როგორც სირიის მიმართ ობამას ადმინისტრაციის პოლიტიკური კურსიდან გამოჩნდა ლიდერის პირადი აღქმები, მისი შეხედულებები და ქვეყნის შიდა კონტექსტი უზარმაზარი პოლიტიკური ზეწოლის მომხდენი შეიძლება გახდეს აშშ-ის საგარეო პოლიტიკის ფორმირებასა და სირიაში ჩაურევლობის პოლიტიკაზე. უცხოურ წყაროებთან შედარებით ბევრად მწირი სამეცნიერო მასალა არსებობს ქართულ აკადემიურ წრეებში ამ თემის ირგვლივ. შესაბამისად, სამაგისტრო ნაშრომის უპირველესი პრაქტიკული დანიშნულება იქნება, რომ მან შეავსოს ქართულ კვლევით წრეებში არსებული ვაკუუმი და თქვას ახალი სირიაში ობამას მიერ არჩეულ საგარეო პოლიტიკურ კურსთან დაკავშირებით.

ერთ-ერთ მნიშვნელოვანი ფაქტორი, რის გამოც არჩევანი აღნიშნული საკითხის კვლევაზე გავაკეთე, არის მისი განსაკუთრებული და უცნაური ხასიათი. უფრო მეტიც, მივიჩნევ, რომ ობამას პრეზიდენტობის დროს ამერიკის საგარეო პოლიტიკა პარადოქსული და უჩვეულოა. ის მკვეთრად განსხვავდება წინა ათწლეულების მანძილზე ამერიკის სათავეში მყოფი გადაწყვეტილების მიმღები პირების მიერ გატარებულ ხისტი, სამხედრო ინტერვენციული და როგორც ყველასათვის ცნობილია რეჟიმის ცვლილებისკენ (“regime change“) მიმართული კურსისაგან. ამ ყოველივეს საპირისპიროდ, ობამას საგარეო პოლიტიკური აზროვნება საკმაოდ ლიბერალურია, მისი პრეზიდენტობის დროს კი ამერიკა რბილი და შემწყნარებელი ჰეგემონის მახასიათებლებით გამოირჩევა. თუმცა, როგორც უკვე მკითხველისთვისაა ცნობილი, ნაშრომის მიზანს წარმოადგენს არა ობამას საგარეო პოლიტიკის ზოგადი ანალიზი, არამედ კვლევისათვის შერჩეულია ერთი კონკრეტული ქეისი, ობამას ადმინისტრაციის მიერ სირიის კონფლიქტში ჩაურევლობა (2013 წელს ასადის მიერ ქ. დამასკოში ქიმიური იარაღის გამოყენების შემთხვევა) რომელიც, ვფიქრობ, არაერთ კითხვას ბადებს ამ საკითხით დაინტერესებულ მკვლევარებს შორის. ამ ყოველივეს ნაშრომის საკვანძო მონაკვეთამდე მივყავართ, რომელიც შემდეგი სახით შეიძლება ჩამოვყალიბოთ: რატომ განსხვავდებოდა პრეზიდენტ ობამას არჩეული პოლიტიკა

და ინტერვენციის ფორმა და მასშტაბები ორი თითქმის ძალზედ მსგავსი კონფლიქტის მიმართ, რომლებიც ლიბიაში და სირიაში მიმდინარეობდა. საერთაშორისო საზოგადოების მოლოდინი იმასთან დაკავშირებით, რომ სირიის კონფლიქტის დროს ამერიკა ამჯერადაც საერთაშორისო პოლიციელის როლს მოიხრებდა და სამხედრო ინტერვენციით, ძალის გამოყენებით შეიჭრებოდა და დაამხოდა ასადის ძალადობრივ რეჟიმს სირიაში არ გამართლდა. სწორედ ეს საკითხი იწვევს პირადად ჩემს დაინტერესებას და მსურს შევისწავლო ის თუ რა შეიცვალა ლიბიის შემთხვევის შემდგომ ობამას პოლიტიკურ აზროვნებასა და მსოფლმხედველობაში, რა განმასხვავებელი ფაქტორები გამოიკვეთა ამ ორ შემთხვევას შორის და რამ გადააწყვეტინა პრეზიდენტ ობამას ლიბიის კონფლიქტისგან განსხვავებით, სირიის კონფლიქტის მიმართ არჩევანი ჩაურევლობის პოლიტიკაზე გაეკეთებინა.

ნაშრომი იყოფა რამდენიმე ნაწილად, რათა დეტალურად იქნეს გაანალიზებული ყველა მნიშვნელოვანი ფაქტორი, რასაც შეიძლება გავლენა მოეხდინა ობამას ჩაურევლობის პოლიტიკაზე სირიის კონფლიქტში. თეზისის შესავალ ნაწილში ვაყალიბებ ნაშრომის საკვლევ კითხვას, ჰიპოთეზას, ცვლადებს, მიმოვიხილავ კვლევის სხვადასხვა მეთოდს, რომელთა საშუალებითაც ამომწურავი პასუხი გაეცემა ნაშრომის საკვლევ კითხვას და მოხდება ჰიპოთეზის შემოწმება. მეორე თავში წარმოდგენილი მაქვს ნეოკლასიკური რეალიზმის თეორიის ძირითადი პოსტულატები. აღნიშნული თეორია რომელიც ქვეყნის საგარეო პოლიტიკის ანალიზს ახდენს სამ დონეზე - სისტემური, შიდა პოლიტიკური და პიროვნული, სიღრმისეულად შეისწავლის ჩემი თეზისისთვის შერჩეულ შემთხვევას (ქიმიური იარაღის გამოყენება სირიაში, 2013 წ). სამაგისტრო ნაშრომის მესამე თავი ეთმობა ამ საკითხის ირგვლივ დაწერილი ძირითადი სამეცნიერო ლიტერატურის მიმოხილვას. თეზისის მეოთხე თავში წარმოვადგენ ბარაკ ობამას პრეზიდენტობის დროს 2009-2016 წწ. ამერიკის საგარეო პოლიტიკის ზოგად მიმოხილვას. მეხუთე და მეექვსე თავებში დეტალურადაა ახსნილი და გაანალიზებული სამაგისტრო ნაშრომის დამოკიდებული, დამოუკიდებელი და შუალედური ცვლადები, რაც საშუალებას მაძლევს გამოვკვეთო ცვლადებს შორის არსებული მიზეზშედეგობრივი კავშირი. ამავე თავებში განვიხილავ ინდივიდუალური და შიდასახელმწიფოებრივი ანალიზის დონეებზე სირიაში ბარაკ ობამას არჩეულ პოლიტიკურ კურსს. მეშვიდე

თავში მიმოვიხილავ სისტემური დონის ცვლადებს და საერთაშორისო ფაქტორების შესაძლო გავლენას სირიაში ობამას ჩაურევლობის სტრატეგიაზე. ნაშრომის დასასრულს ობამას არაინტერვენციული პოლიტიკა სირიაში გაანალიზებულია ნეოკლასიკური რეალიზმის თეორიის ჭრილში და ამ თეორიის ძირითადი პოსტულატების საფუძველზე ახსნილია ობამას მოქმედების სტრატეგია სირიის კრიზისის მიმართ. ნაშრომის დასასრულს კი მოცემულია დასკვნა, რომელშიც შეჯამებულია ნაშრომის ფარგლებში ჩატარებული კვლევა და ძირითადი მიგნებები.

1.1.საკვლევი კითხვა, ჰიპოთეზა და ცვლადები

აღნიშნულ თავში წარმოვადგენ თეზისის საკვლე კითხვას, ჰიპოთეზას და ცვლადებს. სამაგისტრო ნაშრომის **საკვლევი კითხვის** ფორმულირება შემდეგი სახით მოხდა:

რა სახის ფაქტორებმა (პიროვნული გადაწყვეტილებები, შიდასახელმწიფოებრივი კონტექსტი, საერთაშორისო გარემო) განსაზღვრა ბარაკ ობამას ჩაურევლობის პოლიტიკა სირიის კონფლიქტში?

წარმოდგენილ საკვლევ კითხვაზე პასუხი გაცემულია შემდეგ **ჰიპოთეზაში**:

H1: პრეზიდენტ ობამას პიროვნულმა შეხედულებებმა და აღქმებმა (ობამას დოქტრინა, ლიბის გამოცდილება) და ქვეყნის შიგნით არსებულმა ვითარებამ (კონგრესის წინააღმდეგობა, სახალხო აზრი, ეკონომიკური დანახარჯები,) განსაზღვრა სირიის კონფლიქტის მიმართ პრეზიდენტის ჩაურევლობის პოლიტიკა.

ნაშრომში ასევე წარმოდგენილი მაქვს **მეორე ჰიპოთეზა**, რომლის შემოწმებას და უარყოფას კვლევის პროცესში მოვახდენ, რათა დამტკიცდეს, რომ მხოლოდ საერთაშორისო სისტემიდან მომდინარე ფაქტორები არ ახდენს გავლენას სახელმწიფოს საგარეო პოლიტიკურ არჩევანსა და გადაწყვეტილებებზე.

H2: სირიის კონფლიქტში ჩაურევლობის გადაწყვეტილება პრეზიდენტმა ობამამ მიიღო რუსეთთან და ირანთან (სისტემური ფაქტორები - საერთაშორისო გარემო) დაპირისპირებისაგან თავის არიდების მიზნით.

რაც შეეხება ნაშრომის ცვლადებს, ისინი შემდეგი სახით არიან წარმოდგენილი:

ნაშრომის **ორი დამოუკიდებელი ცვლადი**: 1. პრეზიდენტის გადაწყვეტილებები და შეხედულებები (ლიბიის გამოცდილება და გაკვეთილი, „ობამას დოქტრინა“) და 2. შიდაპოლიტიკური ვითარება (კონგრესის წინააღმდეგობა, სახალხო აზრი, ეკონომიკური და ფინანსური დანახარჯები)

დამოკიდებული ცვლადი: ბარაკ ობამას ჩაურევლობის პოლიტიკა სირიაში

შუალედური ცვლადი: მედიის ფაქტორის გავლენა, რომელმაც განსხვავებული შედეგები მოიტანა ლიბიისა და სირიის ომებში

1.2. ცვლადების ოპერაციონალიზაცია და ტერმინთა განმარტება

პირველი დამოუკიდებელი ცვლადი

პრეზიდენტის გადაწყვეტილებები და შეხედულებები - პრეზიდენტმა ობამამ საკუთარი სუბიექტური აღქმებიდან და დამოკიდებულებებიდან გამომდინარე ფორმულირება გაუკეთა ამერიკის საგარეო პოლიტიკას და ქვეყნის სტრატეგიულ ხედვებს. პრეზიდენტი ბუნებით ლიბერალია, ის ცდილობდა, რომ მისი პირადი შეხედულებები და იდეები თანხვედრაში მოსულიყო საერთაშორისო სამართლის პრინციპებთან და ნორმებთან. საერთაშორისო სისტემაში ამერიკამ, ბარაკ ობამას აზრით, უნდა იმოქმედოს საერთაშორისო ინსტიტუტებთან და ორგანიზაციებთან მჭიდრო კოორდინაციაში. ეს პრეზიდენტის ზოგადი ხედვებია, რომელზეც, ფაქტების ანალიზის საფუძველზე, სერიოზულ გავლენას ახდენს წარსულში მომხდარი მოვლენები. პრეზიდენტ ობამას გადაწყვეტილებები ყალიბდება წინა გამოცდილების შესწავლითა და გაანალიზებით. ზუსტად ამ დასწავლის მეთოდით იხელმძღვანელა პრეზიდენტმა, როცა 2011 წელს ლიბიაში ინტერვენციის შემთხვევა სირიის კრიზისთან დაკავშირებით პოლიტიკის შემუშავებაში გაითვალისწინა.

“ობამას დოქტრინა” - ამერიკის 44-ე პრეზიდენტის, ბარაკ ობამას, შეხედულებების და მოსაზრებების კრებული ამერიკის საგარეო პოლიტიკასთან და ქვეყნის როლთან დაკავშირებით საერთაშორისო სისტემაში. „ობამას დოქტრინა“ წარმოადგენს ამერიკელი ჟურნალისტის, „The Atlantic“-ის მთავარი რედაქტორის, ჯეფრი მარკ გოლდბერგის საკმაოდ ვრცელ სტატიას, რომელიც ამავე ჟურნალში 2016 წელს დაიბეჭდა და დიდი გამოხმაურება ჰპოვა მთელ მსოფლიოში. ამერიკის წინამორბედი

პრეზიდენტებისგან განხვავებით, ობამას დოქტრინა არ არის ამერიკის ოფიციალური პოლიტიკის დოკუმენტი, არამედ ამ სტატიაში ჟურნალისტს თავმოყრილი აქვს სხვადასხვა დროს ობამასთან ჩაწერილი ინტერვიუები, პრეზიდენტის ოფიციალური განცხადებები, სიტყვით გამოსვლები და საუბრები სახელმწიფო მოღვაწეებთან. ობამას დოქტრინის საშუალებით, მკითხველი ეცნობა და აანალიზებს პრეზიდენტის თვალთ დანახულ ამერიკის საგარეო პოლიტიკას და სტრატეგიებს. (Goldberg, 2016).

მეორე დამოუკიდებელი ცვლადი

კონგრესის წინააღმდეგობა - ამერიკის საკანონმდებლო ორგანოს წინააღმდეგობა 2013 წლის სექტემბერში, სირიაში ბარაკ ობამას შესაძლო ინტერვენციასთან დაკავშირებით გამოიხატა შესაბამისი რეზოლუციის არმილების გადაწყვეტილებით. ფაქტობრივად, ამერიკის კონგრესმა ამ ნაბიჯით ზურგი აქცია პრეზიდენტის ადმინისტრაციას. კონგრესის რეზოლუციის გარეშე საზოგადოების თვალში ბარაკ ობამას სამხედრო მოქმედებები სირიაში არაკონსტიტუციურად ჩაითვლებოდა. საინტერესოა, რომ 2011 წლის ლიბიის ინტერვენციასაც არ ახლდა თან კონგრესის სანქცირებული ნებართვა, (მხოლოდ გაეროს უშიშროების საბჭოს შესაბამისი რეზოლუცია არსებობდა) მაგრამ, მიუხედავად ამისა, პრეზიდენტმა ობამამ მაინც გადაწყვიტა სამხედრო იერიშის მიტანა კადაფის რეჟიმის წინააღმდეგ. სწორედ ამ განხვავებების შესწავლა წარმოადგენს ნაშრომის ერთ-ერთ საკვანძო ნაწილს.

სახალხო აზრი - ბარაკ ობამას პრეზიდენტობის დროს ლიბიაში (2011) და სირიაში (2013) ინტერვენციების მიმართ ამერიკის მოსახლეობის დამოკიდებულების დასადგენად ვიყენებ რამდენიმე ამერიკული კვლევითი ორგანიზაციის მიერ ჩატარებულ გამოკითხვებს. ძირითადად ვყვრდნობი Gallup-ის, CNN-ORC-ის, Washington Post-ის და Pew Research Center-ის კვლევებს, რაც საშუალებას მძლევს შევისწავლო სამხედრო ინტერვენციებთან დაკავშირებით ამერიკის საზოგადოების დამოკიდებულების ცვლილების დინამიკა.

ეკონომიკური და ფინანსური დანახარჯები - სირიაში შესაძლო ინტერვენციის ფინანსური დანახარჯები იყო ერთ-ერთ მოტივი, რის გამოც ობამას ადმინისტრაციამ თავი შეიკავა კონფლიქტში ჩართვისაგან. ამას თან ერთვოდა ერაყის და ავღანეთის ომებში დაკარგული ადამიანური, სამხედრო და ეკონომიკური რესურსები. ვფიქრობ,

სწორედ დიდი ფინანსური ხარჯებისგან თავის არიდების მიზნით ჩაერთო პრეზიდენტი ობამა ლიბიაში საერთაშორისო კოალიციასთან და ნატოსთან ერთად და განახორციელა ერთობლივი საჰაერო დარტყმები კადაფის რეჟიმის წინააღმდეგ, რაც ნაკლებად ხარჯიანი და მსხვერპლის მომტანი იყო. სირიის შემთხვევაში კი პრეზიდენტ ობამა შემოიფარგლა მხოლოდ სირიელი ოპოზიციური ძალების წვრთნისა და აღჭურვის პროგრამით (Sharp, 2013).

დამოკიდებული ცვლადი

პრეზიდენტ ობამას სირიაში ჩაურევლობის პოლიტიკა გულისხმობს ამერიკის 44-ე პრეზიდენტის გადაწყვეტილებას არ განეხორციელებინა სირიის კრიზისში ამერიკის სამხედრო ინტერვენცია, რასაც შესაძლოს მოჰყოლოდა ასადის ძალადობრივი რეჟიმის დამხობა. ნაშრომის ძირითადი ნაწილი დაეთმო 2013 წელს დამასკოში ასადის მიერ მომწამვლელი გაზის გამოყენებასთან დაკავშირებით ბარაკ ობამას თავშეკავების პოლიტიკას და პრეზიდენტის პოლიტიკაზე სხვადასხვა ფაქტორის გავლენის შესწავლას.

შუალედური ცვლადი

მედიის როლი - სირიისა და ლიბიის კრიზისების დროს ამერიკის მედია საშუალებებით უუქდებოდა ის სისხლისღვრა და ძალადობა, რასაც ასადის და კადაფის რეჟიმები ახორციელებდნენ საკუთარი მოსახლეობის წინააღმდეგ. მიუხედავად ჟურნალისტების აქტიურობისა და მსოფლიო მედიის მიერ ამ კონფლიქტების მისამართით გამოხატული ყურადღებისა, ე.წ. „CNN ეფექტი“ განსხვავებული შედეგების მომტანი აღმოჩნდა ლიბიასა და სირიაში. ჩვეულებისამებრ, მედია გავლენას ახდენს სახალხო აზრის ჩამოყალიბებასა და პოლიტიკური ლიდერის დამოკიდებულებებზე, მაგრამ ლიბიისგან განსხვავებით, სირიის შემთხვევაში მედიამ, რომელიც ასე აქტიურად აშუქებდა ქვეყანაში მიმდინარე ჰუმანიტარულ კატასტროფას და ძალადობას, მაინც ვერ შეძლო სახალხო განწყობის, კონგრესის პოზიციის და თავად ობამას გადაწყვეტილების ცვლილება და მათი დაყოლიება განეხორციელებინათ სამხედრო ინტერვენცია. სწორედ ამიტომ მსურს მკითხველს დავანახო, რომ ლიბიის კონფლიქტში მედიას ჰქონდა შუალედური ცვლადის დატვირთვა, მაგრამ სირიის ომის დროს მან ვეღარ შეასრულა შუალედური ცვლადის

როლი და შესაბამისად, ვერაღ იქონია გავლენა პრეზიდენტ ობამას არაინტერვენციულ პოლიტიკაზე სირიაში.

ტერმინთა დეფინიცია:

ჰუმანიტარული ინტერვენცია

კაცობრიობის სახელით სახელმწიფოს ტერიტორიაზე უცხო ქვეყნის ძალების შეჭრა ნებისმიერი ძალადობრივი ფორმით, რომლის მიზანია ამ ქვეყნის მოქალაქეთა ძირითადი უფლებების დაცვა, მაშინ, როდესაც ადგილობრივ რეჟიმს არ სურს, ან არ შეუძლია ამის გაკეთება (Jayakumar, 2012).

მულტილათერალიზმი/მრავალმხრივობა

ტერმინი საერთაშორისო ურთიერთობებში, რომელიც მინიმუმ სამი ქვეყნის ერთ საერთო საკითხზე თანამშრომლობას გულისხმობს. ხშირად მრავალმხრივობა ინსტიტუციონალურად ფორმდება და რეგიონული ან საერთაშორისო ორგანიზაციის სახით წარმოჩნდება, მაგ. გაერო, ნატო და ა.შ. (Nuscheler, 2001).

უნილათერალიზმი/ცალმხრივობა

ტენდენცია, როდესაც სახელმწიფოები ცდილობენ საგარეო პოლიტიკის წარმოებას დამოუკიდებლად. ხასიათდება კონსულტაციის მინიმალური ხარისხით და სხვა ქვეყნების, მათ შორის მოკავშირეების, ჩაურთველობით გადაწყვეტილების მიღების პროცესში (Nuscheler, 2001).

1.3. მეთოდოლოგია

სამაგისტრო ნაშრომის საკვლევ კითხვაზე ამომწურავი პასუხის გასაცემად შევარჩიე თვისებრივი კვლევის მეთოდი. თავდაპირველად მსურს აღვნიშნო, რომ თვისებრივი კვლევის მეთოდი უკეთ მეხმარება შერჩეული თემის სიღრმისეულ ანალიზსა და შესწავლაში, რადგან:

„თვისებრივი მეთოდის გამოყენების შედეგად მკვლევრებს ეძლევათ შესაძლებლობა შენიშნონ, დააფიქსირონ და ახსნან ადამიანების ქცევის ისეთი ნიუანსები, რომლებიც შეიძლება შეუმჩნეველი დარჩეს რაოდენობრივი მეთოდების გამოყენებისას.

თვისებრივი მეთოდების მეშვეობით ჩვენ უფრო ღრმა ცოდნას ვიღებთ იმ ხალხის შესახებ, ვის ცხოვრებას ან ვის მოსაზრებებსაც შევისწავლით; ჩვენ არა მხოლოდ ვაფიქსირებთ მათ მიერ გამოთქმულ აზრებს, არამედ აგრეთვე საშუალებას ვაძლევთ ახსნან თავისი პოზიცია, თქვან თუ რატომ ფიქრობენ ისე როგორც ფიქრობენ, რა ფაქტორებმა იქონიეს გავლენა მათ ცხოვრებაზე. ამ მეთოდის ერთ-ერთი უმთავრესი ღირსება ისაა, რომ ეს მეთოდი საშუალებას გვაძლევს დავინახოთ და აღვწეროთ სამყარო კვლევის ობიექტების თვალთ“ (ზურაბიშვილი, 2006, 7).

აღნიშნულიდან გამომდინარე თვისებრივი მეთოდი მეხმარება სიღმისეულად შევისწავლო პრეზიდენტ ობამას აზროვნების სტილი და მისი შეხედულებები. თავად პრეზიდენტის მიერ წარმოთქმული ოფიციალური განცხადებების ერთმანეთთან შედარებით და პრეზიდენტთან ჩაწერილი ინტერვიუების მეშვეობით („ობამას დოქტრინა“) შესაძლებელი ხდება იმ ფაქტორების გამოკვლევა, რამაც პრეზიდენტის მსოფლმხედველობასა და აღქმებზე იქონია გავლენა.

თვისებრივი კვლევის მეთოდის ტექნიკებიდან თეზისში გამოყენებული მაქვს შემთხვევის შესწავლა (Case Study). ერთეული შემთხვევის შესწავლა მიზნად ისახავს წინასწარ შერჩეული მოვლენის, სიტუაციისა თუ ფენომენის სიღრმისეულ ანალიზს და აღწერას, რათა აღმოჩენილ იქნას საინტერესო კავშირები მოვლენის შემადგენელ ელემენტებს შორის (Yin, 2014). 2011 წელს ლიბიაში ამერიკის ინტერვენცია და 2013 წელს სირიაში ობამას ჩაურევლობის პოლიტიკა სწორედ ამ მეთოდის შესაბამისად არის გაანალიზებული ნაშრომში.

თეზისში გამოყენებულია ინდუქცია, შემეცნების ისეთი მეცნიერული მეთოდი, რომელიც საშუალებას გვაძლევს, მივიღოთ ძირითადი დასკვნა ცალკეული ფაქტების საფუძველზე, ანუ ესაა აზროვნების მოძრაობა კერძოდან ზოგადისაკენ (Blaikie, 2004). აღნიშნული მეთოდის შერჩევა გადაწყვიტე ორი მიზეზის გამო: სირიაში პრეზიდენტ ობამას ჩაურევლობის პოლიტიკასთან დაკავშირებით მიღებული გადაწყვეტილების განზოგადებით ნაჩვენებია, თუ რა სახის გავლენა შეიძლება იქონიოს ლიდერის სუბიექტურმა იდეებმა, შეხედულებებმა და ეროვნულ დონეზე არსებულმა კონტექსტმა ქვეყნის საგარეო პოლიტიკის ფორმირებაზე. გარდა ამისა, ინდუქციური მიდგომის საშუალებით, ასევე, შესაძლებელია პრეზიდენტ ობამას პიროვნების განზოგადება და მისი მსგავსი ღირებულებების და მახასიათებლების

მატარებელი პოლიტიკური ლიდერის ჩამოყალიბება. ობამას მაგალითით თუ ვიხელმძღვანელებთ, შეცდომის განმეორების თავიდან არიდების მიზნით პრეზიდენტი ე.წ. დასწავლის მეთოდით მხედველობაში იღებს უკვე მომხდარ შემთხვევებს და გამოცდილებას.

მოცემული თავში დეტალურად მექნება საუბარი იმ კვლევითი ტექნიკებისა და საშუალებების შესახებ, რომლებიც მეხმარებიან მონაცემთა შეგროვებისა და ანალიზის პროცესში.

თეზისში ვიყენებ თვისებრივი კვლევის ერთ-ერთ ფართოდ გავრცელებულ ხერხს ჩაღრმავებულ ინტერვიუს, რომელიც ამერიკაში სამსახურეობრივი მივლინების დროს ჩავწერე ჩრდილო ჯორჯიის უნივერსიტეტის ორ პროფესორთან (პოლიტიკის მეცნიერების დოქტორი, მეგან ჰოსერი და ახლო აღმოსავლეთის რეგიონის სპეციალისტი, დოქტორი მონიკა ფრიჩლი). რესპოდენტებისგან მიღებული პასუხებით შესაძლებელია უკეთ შევისწავლო ობამას დროს შიდასახელმწიფოებრივი ფაქტორების გავლენის ხარისხი პრეზიდენტის გადაწყვეტილებებზე და რუსეთის, როგორც სისტემური დონის აქტორის, დამოკიდებულება სირიასთან და ამერიკასთან მიმართებაში. რადგან ნაშრომი ეძღვნება პრეზიდენტ ობამას საგარეო პოლიტიკას, იდეალური ვარიანტი იქნებოდა თავად პრეზიდენტისგან ამელო ინტერვიუ. სამწუხაროდ, უამრავი სუბიექტური თუ ობიექტური მიზეზის გამო აღნიშნულის განხორციელება ვერ მოხერხდებოდა. მიუხედავად ამისა, ვფიქრობ, რომ ამერიკელ პროფესორებთან ჩაწერილი ინტერვიუები ფასეული დამხმარე მასალაა ჩემი კვლევისათვის.

სირიის მიმართ პრეზიდენტ ობამას პოლიტიკის შესასწავლად საჭირო ინფორმაციის მოძიება და დამუშავება ხდება ამერიკის 2010 წლის ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგიის, პრეზიდენტის სხვადასხვა ოფიციალური განცხადებების და ჩანაწერების გაანალიზებით. სახალხო აზრის შესასწავლად დავეყრდენი მეორეულ წყაროებს, ამერიკული კვლევითი ორგანიზაციების მიერ ჩატარებულ გამოკითხვებს (Gallup, Washington Post, CNN/ORC, Pew Research Center). მიღებული შედეგების განზოგადებით ცხადი ხდება, რომ ამერიკის მოსახლეობის უმრავლესობა წინააღმდეგი იყო სირიაში ობამას ინტერვენციული პოლიტიკის. კვლევითი მონაცემების მოძიებაში, ასევე, ძალიან დამხმარე ოფიციალური ინტერნეტ მასალები

და აკადემიური ლიტერატურა. ეკონომიკურ და სამხედრო დანახარჯებთან დაკავშირებით თეზისში გამოყენებულია სტატისტიკური ანალიზიც.

პროცესის მიდევნება (Process tracing), როგორც თვისებრივი კვლევის ერთ-ერთი მეთოდი, აკვირდება უშუალოდ პროცესს, მოვლენების განვითარებას დროის გარკვეულ შუალედში. აღნიშნული მეთოდი ჩამოაყალიბეს, როგორც ქეისების ანალიზისათვის აუცილებელი კომპონენტი. ის პირველ რიგში აკვირდება არა ცვლილებებს და მოვლენების თანმიმდევრულობას, არამედ მნიშვნელოვან ნაბიჯებს (Collier, 2011). ის გულისხმობს გარკვეული დროის შუალედში მოქცეული მოვლენის ისტორიულ ახსნას. ისტორიული ახსნა თავის მხრივ არ უნდა გავიგოთ, როგორც მხოლოდ თანმიმდევრული მოვლენების აღწერა, არამედ ცალკეულ ნაბიჯებს შორის მიზეზობრივი კავშირების განსაზღვრაც. ამ მეთოდის გამოყენებით მეცნიერმა უნდა აჩვენოს რა განსხვავება არსებობდა ორ სხვადასხვა შემთხვევას შორის, როგორ იყვნენ ისინი ერთმანეთზე დამოკიდებული და რომელმა შემთხვევამ რა გამოიწვია (Bennett, George, 1997). ვფიქრობ, პროცესის მიდევნების მეთოდით კარგად აიხსნება ყველა ის მსგავსება და განხვავება, რაც ლიბიასა და სირიის შემთხვევებს შორის არსებობდა და რამაც პრეზიდენტ ობამას გადმოსახედიდან ერთმანეთზე დამოკიდებული გახადა ლიბიისა და სირიის შემთხვევები.

თავი 2. ნეოკლასიკური რეალიზმი

სირიაში ბარაკ ობამას ჩაურევლობის პოლიტიკის ასახსნელად ვიყენებ ნეოკლასიკური რეალიზმის თეორიას. აღნიშნული თეორიის შემუშავება მოხდა გიდეონ როზის მიერ 1998 წელს და ეს თეორია შეისწავლის სახელმწიფოთა საგარეო პოლიტიკას საერთაშორისო სისტემის სტრუქტურის და სახელმწიფოს შიდა ფაქტორების კომპლექსური ინტერაქციის საფუძველზე. აღნიშნული თეორიის მიხედვით, სახელმწიფოსათვის უსაფრთხოება არ არის უმთავრესი მიზანი, არამედ ქვეყნები მიისწრაფვიან საერთაშორისო სისტემის ცვლილებისაკენ საკუთარი პრიორიტეტებიდან და ძალაუფლებიდან გამომდინარე (Firoozabadi, 2016). როზის მიხედვით, ნეოკლასიკური რეალიზმი აერთიანებს გარე და შიდა სახის ცვლადებს და აცხადებს, რომ სახელმწიფოს საგარეო პოლიტიკური ამბიციები განისაზღვრება და ნაკარნახევია უპირველესად თავად ამ სახელმწიფოს ადგილით საერთაშორისო სისტემაში და მისი შედარებითი მატერიალური ძალაუფლებით სხვა სახელმწიფოებთან. სწორედ ამ ფაქტორების გამო მიაკუთვნებენ ამ თეორიას რეალიზმს. ამას გარდა, თეორია ასევე ამბობს, რომ სახელმწიფოს ძლიერების გავლენა ქვეყნის საგარეო პოლიტიკაზე საკმაოდ კომპლექსური და არაპირდაპირია, რადგან საჭიროა შუალედური ცვლადების გამოყენებით საერთაშორისო სისტემიდან მომდინარე ზეწოლის გარდაქმნა სახელმწიფოს შიგნით არსებულ რეალობაში. ამ მიზეზის გამო ეს თეორია მიეკუთვნება ასევე ნეოკლასიკურს. (Gideon, 1998).

საგარეო პოლიტიკის შესწავლა ნეოკლასიკური რეალიზმის წარმომადგენლების მიერ ხორციელდება მიკრო და სისტემური დონის ფაქტორების ერთობლივი ანალიზის საფუძველზე, რაც ჩემი აზრით, კიდევ უფრო მეტ ხიბლს ქენს ამ თეორიას სხვა საერთაშორისო ურთიერთობების თეორიებთან შედარებით. ნეოკლასიკური რეალიზმის თეორიით, ვფიქრობ, უფრო საინტერესო და მრავალფეროვანი ხდება სირიაში ობამას საგარეო პოლიტიკის კვლევა, რადგან სხვადასხვა ურთიერთშემასვებელი ფაქტორის საშუალებით ყურადღება გამახვილებულია სისტემური დონის ფაქტორების გარდა ლიდერის სუბიექტურ დამოკიდებულებებსა და სახელმწიფოს შიდა სტრუქტურაზე.

ნიკოლას კიტჩენი თავის სტატიაში აღნიშნავს, რომ ნეოკლასიკური რეალიზმის უმთავრესი ამოცანაა შეისწავლოს ქვეყნის შიდა პოლიტიკა (Innepolitik), რაც შემდეგ საკითხებს აერთიანებს - სახელმწიფოს ძალაუფლება და ეროვნულ დონეზე მიმდინარე პროცესები, ლიდერის აღქმები და იდეები, რომლებიც საჭიროების შემთხვევაში გამოიყენება საერთაშორისო სისტემიდან მიმდინარე პრობლემებთან წინააღმდეგობის გასაწევად (Kitchen 2010).

იმავე სტატიაში ავტორი ამბობს, რომ ნეოკლასიკური რეალიზმისთვის იდეები განსაკუთრებულ მნიშვნელობას ატარებს. სახელმწიფო ინდივიდების ერთობლიობაა, რომლებიც ქმნიან და აყალიბებენ სისტემებს, ინსტიტუტებს, ბიუროკრატias და ძლიერ ლიდერებს. ამ მხრივ საინტერესოა გამოვიკვლიოთ თუ რომელ იდეებზე დაყრდნობით იღებენ ლიდერები გადაწყვეტილებებს, ანუ რა არის ის სახელმძღვანელო იდეები, რომლებსაც ისინი ანიჭებენ უპირატესობას. იდეები ორ კატეგორიად იყოფა. 1) ხარისხიანი იდეები, როცა იდეებს შორის არსებობს თავსებადობა, რაც ასევე თანხვედრაში მოდის რეალურ ფაქტებთან, 2) თავად იდეის ავტორის, პოლიტიკური ლიდერის, ინტელექტუალური შესაძლებლობები და საკუთარი აზრის დაცვის უნარი. მასასადამე, იდეის სიძლიერე, რაც გამოიხატება მის უნარში გავლენა მოახდინოს და შეძლოს საზოგადოების დარწმუნება ამა თუ იმ ისტორიულ მონაკვეთში, დამოკიდებულია გავლენიან იდეასა და ამ იდეის ავტორის ავტორიტეტულობაზე. აქედან გამომდინარე, როგორც სტატიის ავტორი ამბობს უნდა ვაღიროთ, რომ გარკვეული იდეები სხვებთან შედარებით უკეთესი და პროგრესულია. უფრო მეტიც, ნებისმიერი იდეა ქვეყნის საგარეო პოლიტიკაზე პირაპირ გავლენას მოახდენს თუ ის ძლიერი ლიდერის, გავლენიანი პოლიტიკური ფიგურის მიერ არის წარმოდგენილი (Kitchen 2010).

რანდალ შველერი საკუთარ სტატიაში აღნიშნავს, რომ ნეოკლასიკური რეალიზმის თეორია აღწერილობითი თეორიების კატეგორიას განეკუთვნება და მას საერთო არაფერი აქვს რეკომენდაციის, რაიმე ინსტრუქციის მომცემ თეორიებთან, რადგანაც ეს თეორია წინასწარ არ კარნახობს რომელიმე ქვეყანას პოლიტიკური ქცევის რაიმე კონკრეტულ კურსს და ასევე, აცხადებს, რომ სხვადასხვა ქვეყანა საერთაშორისო სისტემაში არსებული მოცემულობიდან და ლიდერების განსხვავებული პირადი

შეხედულებებიდან გამომდინარე განსხვავებულ მოქმედების სტრატეგიას აირჩევს (Schweller 2004).

ნეოკლასიკური რეალიზმი სამ ჰიპოთეტიკურ სცენარს ავითარებს იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორ შეიძლება, რომ სახელმწიფოზე იდეები მეტ გავლენას ახდენდნენ ვიდრე ინტერესები.

1. სახელმწიფოებს, რომლებიც ფლობენ განსაკუთრებით დიდ ძალაუფლებას აქვთ მიდრეკილება შექმნან იდეებზე დაფუძნებული პოლიტიკა. ჯეფრი ლეგროს მიხედვით, სუპერ სახელმწიფოების იდეები განსაკუთრებული მნიშვნელობისაა, რადგან ისინი ხელმძღვანელობენ სისტემაში მიმდინარე პროცესებს და სუპერ ძალებს შორის ძალაუფლების გადანაწილება უნებლიეთ იწვევს „მიწისძვრის მსგავს ეფექტებს“ საერთაშორისო სისტემაში. ჰეგემონური, იმპერიული სახელმწიფოები საკუთარი სტრატეგიული იდეებიდან გამომდინარე მოქმედებენ, რომლებიც ხშირად იცვლებიან ენდოგენური თუ ეგზოგენური პროცესებიდან გამომდინარე.
2. მეორე სცენარი მოიცავს იმ ტიპის სახელმწიფოებს, რომლებშიც გარკვეული იდეები მკაცრად ინსტიტუციონალიზებული და კულტურულად შერწყმულია საზოგადოებაში. იდეები, რომლებიც ჰქმნიან ეროვნულ იდენტობასა და სტრატეგიულ კულტურას ქვეყანაში ქვეცნობიერად გაზიარებულია მმართველი ელიტის ან საგარეო პოლიტიკასთან დაკავშირებული ინსტიტუტების მიერ.
3. მესამე სცენარი დაკავშირებულია დიქტატორული რეჟიმის სახელმწიფოებთან, სადაც პოლიტიკური გადაწყვეტილებები მიიღება ინდივიდის ან ადამიანთა გარკვეული ჯგუფის მიერ და სხვა ალტერნატიულ აზრს არ აქვს უპირატესობის მოპოვების უფლება (Kitchen 2010).

ჩემი აზრით, ზემოთწარმოდგენილი სცენარებიდან პირველი ორი კარგად ეხმიანება და ხსნის ამერიკის, როგორც ერთ-ერთი ჰეგემონი ძალის, პოზიციას და ბარაკ ობამას იდეების გავლენის ხარისხს სირიის კონფლიქტთან დაკავშირებით. თუ დავაკვირდებით სწორედ ობამას იდეებმა, აღქმებმა და სუბიექტურმა შეხედულებებმა, ასევე ქვეყნის შიგნით მოქმედმა პოლიტიკურმა ინსტიტუტებმა და ამ ინსტიტუტების მიერ გაზიარებულმა რწმენებმა იქონია უზარმაზარი გავლენა

სირიაში ამერიკის სამხედრო და პოლიტიკურ ჩაურევლობაზე და უკანა პლანზე გადაიტანა ის სისტემური ფაქტორები, რომლებიც საერთაშორისო გარემოდან მომდინარეობდა.

თავი 3. ლიტერატურის მიმოხილვა

წინამდებარე თავში მიმოვიხილავ კვლევის ჩატარების პროცესში მოძიებულ ძირითად აკადემიურ ლიტერატურას და სამეცნიერო წყაროებს, რომელთა საშუალებითაც საშუალება მომეცა აღნიშნული ნაშრომი სრულყოფილად დამეწერა. მიუხედავად იმისა, რომ სირიის ომის, ამ ომში ჩართული ადგილობრივი, რეგიონული თუ საერთაშორისო აქტორების, შესახებ უამრავი სამეცნიერო მასალაა გამოცემული, ასევე ბევრი იწერება სირიის შეიარაღებული კონფლიქტის გადაჭრის გზების შესახებ, ვფიქრობ, საფუძვლიანად გაანალიზებული არ არის ბარაკ ობამას, როგორც ამერიკის პირველი პირის, ჩაურევლობის არჩევანი სირიის კრიზისში. აქედან გამომდინარე, ჩემი სამაგისტრო ნაშრომის უპირველესი დანიშნულებაა შესავსოს ამ თემის ირგვლივ არსებული ინფორმაციული ვაკუუმი და გაანალიზოს ობამას ადმინისტრაციის პერიოდში ამერიკის საგარო პოლიტიკის დამოკიდებულება ახლო აღმოსავლეთის რეგიონში მიმდინარე ერთ-ერთი ცხელი კონფლიქტის მიმართ.

რადგანაც კვლევის უპირველესი ამოცანაა შევისწავლო პრეზიდენტ ობამას პოლიტიკური აღქმები და ქცევები, ამიტომ ამერიკულ ჟურნალ „The Atlantic“-ში ჟურნალისტ გონდერბერგის ავტორობით დაბეჭდილი სტატია - „ობამას დოქტრინა“ (2016) წარმოუდგენლად ფასეულ წყაროს წარმოადგენს პრეზიდენტის პოლიტიკური პორტრეტის შესასწავლად. რადგანაც ეს სტატია არის ბარაკ ობამასთან სხვადასხვა პერიოდში ჩაწერილი ინტერვიუების, მისი განცხადებების კრებული, ამიტომ მიადვილდება ლოგიკური ჯაჭვი დავინახო პრეზიდენტის მიერ წარმოთქმულ ფრაზებსა და მის შემდეგ მოქმედებებს შორის.

რაც შეეხება სირიის კონფლიქტის დამოკიდებულებას ლიბიაში განხორციელებულ ინტერვენციაზე, ამ მხრივ საინტერესო მასალებს გავეცანი სხვადასხვა სამეცნიერო ჟურნალში. მათ შორის აღსანიშნავია “The New Yorker“-ის სტატია სახელწოდებით “Consequentialist“, ასევე Fox News-ისთვის პრეზიდენტის მიერ მიცემული ინტერვიუ, სადაც პრეზიდენტი აცხადებს, რომ მისი უდიდესი პოლიტიკური შეცდომა ლიბიაში განხორციელებული ინტერვენცია იყო (Barakat, 2016).

რაც შეეხება შიდასახელმწიფოებრივ დონეზე არსებული ფაქტორების გავლენას პრეზიდენტ ობამას საგარეო პოლიტიკურ აზროვნებაზე, ამ მხრივ ნაშრომში

ჯენტლესონის (2010) წიგნის თანახმად, გამოვკვეთ იმ ძირითად შემთავებელ ფაქტორებს, რომლებიც წინააღმდეგობას უწევს პრეზიდენტის საგარეო პოლიტიკურ კურსს სირიაში და როგორც აღმოჩნდა მხოლოდ აღმასრულებელი შტოს პეროგატივას როდი წარმოადგენს თურმე ამერიკის საგარეო პოლიტიკის და საგარეო პოლიტიკური პრიორიტეტების განსაზღვრა. სწორედ ამ საკითხის შესახებ საუბრობს, ასევე, ჩემს ინტერვიუში, რესპოდენტი ჩრდილო ჯორჯიის უნივერსიტეტიდან. ჯენტლესონის წიგნის მიხედვით (2010), თეზისში ცალ-ცალკე მიმოვიხილავ პრეზიდენტ-კონგრესის დაპირისპირებას და მედიის როლის გავლენას პოლიტიკურ ისტაბლიშმენტზე. მედიის როლი, როგორც შუალედური ცვლადი, ცალ-ცალკე მაქვს გაანალიზებული ლიბიისა და სირიის ომებში. ნაშრომში ერთ-ერთი სტატიის მიხედვით ვსაუბრობ ე.წ. “CNN Effect”-ის გავლენის შესახებ სირიის კონფლიქტში (Doucet, 2018) და ამასთანავე, წარმოდგენილი მაქვს შედარება თუ რა სიხშირით შექდებოდა და იბეჭდებოდა სირიისა და ლიბიის შესახებ ახალი ამბები ბეჭდურ მედიასა თუ საკაბელო არხებზე (Moore, 2013). რაც შეეხება სახალხო აზრის დამოკიდებულების შესწავლას, ამას სხვადასხვა ამერიკული ორგანიზაციის მიერ ჩატარებული ანგარიშებისა და გამოკითხვების მიხედვით ვადგენ (Gallup, Pew Research, CNN Poll, Washington Post), რომელიც პროცენტული მაჩვენებლით გადმოსცემს საზოგადოების განწყობებს სხვადასხვა საკითხთან დაკავშირებით. ეკონომიკურ და ფინანსური ანალიზს ვაკეთებ ჰარვარდის კენედის სკოლის მიერ ჩატარებული კვლევის საფუძველზე, სადაც კვლევის ავტორი საუბრობს იმ ფინანსური მემკვიდრეობის შესახებ, რაც ერაყისა და ავღანეთის ომებმა მოუტანეს ამერიკას და რითიც სამომავლოდ განისაზღვრება ამერიკის ეროვნული უსაფრთხოების საკითხებთან დაკავშირებული სახელმწიფო ბიუჯეტის ოდენობა (Bilmes, 2013). ბარაკ ობამას საგარეო პოლიტიკასთან დაკავშირებით სისტემური დონის ფაქტორების ახსნისთვის ვეყრდნობი ორ ძირითად წყაროს. ამერიკის ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგიის (2010) და ამერიკის საგარეო პოლიტიკის 4P-ს პრინციპს (Jentleson, 2010), რაც სრულ თანხვედრაში მოდის ზემოაღნიშნულ სახელწიფო დოკუმენტთან. რაც შეეხება რუსეთისა და ირანის სახელწიფოებრივ ინტერესებს და მათ დაინტერესებას სირიის კონფლიქტით აქ უკვე ვიყენებ “The National Interest”-ში (Menon, 2015) “The Washington Post”-ში (Tucker, 2015) დაბეჭდილ სტატიებსა და ინტერვიუებს.

ბარაკ ობამას საგარეო პოლიტიკას სირიის შეიარაღებული კონფლიქტის მიმართ შევისწავლი ნეოკლასიკური რეალიზმის თეორიით. თეორიის ფუძემდებლები (Rose, 1998), (Schweller, 2004), და ამ თეორიის სხვა წარმომადგენლები (Kitchen, 2010) აღნიშნავენ, რომ საგარეო პოლიტიკის ფორმირება ხდება საერთაშორისო სისტემის სტრუქტურისა და სახელმწიფოს შიდა ფაქტორების (ელიტების დამოკიდებულებები, ინტერესთა ჯგუფები) გაანალიზების და მათი ურთიერთკავშირის საფუძველზე. იდეები, აღქმები მნიშვნელოვანია, სახელმწიფო წარმოადგენს ინდივიდების ერთობლიობას, რომლებიც ქმნიან სისტემას, ბიუროკრატias, ინსტიტუტებს და ძლიერ ლიდერებს და სახელმწიფოს შიდა მახასიათებლები კარნახობენ ლიდერებს თუ როგორ შეაფასონ გარე საფრთხეები, შესაძლებლობები და ამის მიხედვით მიიღონ მოქმედების სტრატეგია. ვფიქრობ, თეორიის ძირითადი პოსტულატები ზუსტად ასახავს ბარაკ ობამას პოლიტიკურ პროგრამას სირიის ომში (2013).

ნაშრომში დამხმარე წყაროებად, ასევე, გამოყენებული მაქვს ამონარიდები სხვა ოფიციალური სახელმწიფო დოკუმენტებიდან (US Defence Strategic Guidance, 2012, Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation, 2013) და გამოყენებული მაქვს სხვადასხვა სამეცნიერო მასალა, სტატისტიკური მონაცემი, გრაფიკები და ინტერვიუები, რომელთაც ძირითად ამერიკულ სამეცნიერო ჟურნალებში და წიგნებში ვეცნობოდი.

დასასრულს აღვნიშნავ, რომ კვლევის პროცესში წაკითხული აკადემიური ლიტერატურის დამუშავებამ საშუალება მომცა ამომერჩია და აქცენტი გამეკეთებინა იმ სამეცნიერო მასალებზე, რომელიც თეზისის საკვლევ კითხვას სცემს პასუხს. როგორც წარმოდგენილი თავის დასაწყისში აღვნიშნე ნაშრომში წარმოდგენილი ლიტერატურა ამდიდრებს ჩემი კვლევის საგანს და ხსნის იმ მოტივებსა და მიზეზებს, რასაც შესაძლოა სირიაში ბარაკ ობამას არაინტერვენციულ პოლიტიკაზე მოეხდინა გავლენა.

თავი 4. ამერიკა, როგორც ლიბერალური ჰეგემონი, 2009-2016 წწ

ბარაკ ობამას პრეზიდენტობის დროს ამერიკის საგარეო პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებები განსხვავებულ პრინციპებს ემყარებოდა, რაც ძირითადად სამხედრო ძალის გამოყენებისგან თავშეკავებას, მოკავშირეებთან მჭიდრო თანამშრომლობას, საგარეო პარტნიორებს შორის პასუხისმგებლობების გადანაწილებას და გლობალური გამოწვევების კოლექტიური რეაგირებით გადაჭრას გულისხმობდა. ობამას ლიბერალური პოლიტიკა ძალიან ახლოს დგას რეიგანისთვის დამახასიათებელ მიდგომებთან, რომელიც ამერიკის მინიმალისტური ჩარევით გულისხმობდა მსოფლიოს შეცვლას. ფაქტობრივად, 2009-2016 წწ. ქვეყნის საგარეო პოლიტიკური ხედვაც სტრატეგიულ თავშეკავებაზე იყო აგებული, რაც თავის მხრივ „ობამას დოქტრინის“, ოფიციალური ჩამოყალიბებული სახელმწიფო სტრატეგიის, არარსებობამ განაპირობა (Nunlist 2016). ობამას საგარეო პოლიტიკას თუ დავაკვირდებით, დავინახავთ, რომ პრეზიდენტი მაქსიმალურად ცდილობს მეორეხარისხოვანი გახადოს ამერიკის ჩართულობა მსოფლიოს ისეთ ცხელ წერტილებში, როგორცაა ერაყი, სირია, ავღანეთი, ლიბია და უკრაინა. აღნიშნული მიდგომის ერთ-ერთი განმაპირობებელი ფაქტორი ამ რეგიონებში ამერიკის რესურსების დიდი რაოდენობით დანახარჯიდანაც გამომდინარეობს, რაც სერიოზულ დარტყმას აყენებს ამერიკის სახელმწიფო ბიუჯეტს.

თუმცა, ობამას თავშეკავებული და ბევრისათვის უჩვეულო საგარეო პოლიტიკის გამომწვევი მიზეზების დასადგენად, ვფიქრობ, მნიშვნელოვანი იქნება ქვეყნის მთავარი პოლიტიკური ფიგურის პიროვნების შესწავლა. საინტერესოა რა გარემოებებმა მოახდინა გავლენა ობამას პოლიტიკურ აზროვნებაზე და რამ უბიძგა პრეზიდენტს სახელმწიფო პრიორიტეტად ისეთი საკითხების მოგვარება დაესახა, როგორცაა დიპლომატიური ურთიერთობების აღდგენა კუბასთან, ბირთვული შეთანხმების მიღწევა ირანთან, სავაჭრო შეთანხმებების გაფორმება აზიისა და ლათინური ამერიკის ქვეყნებთან. უფრო მეტიც ობამას 2015 წლის ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგიის მიხედვით, კიდევ ერთხელ დადასტურდა, რომ იმ პერიოდში, როცა რუსეთმა ყირიმის ანექსია მოახდინა, ამერიკის საგარეო პოლიტიკის მთავარმა ფოკუსმა ევროპიდან და ახლო აღმოსავლეთიდან აზია-წყნარი ოკეანის

აუზში გადაინაცვლა (Lofflmann 2015). მივიჩნევ, რომ განსაკუთრებით საყურადღებოა ის გარემოებაც, რომ ობამას უჩვეულოდ ლიბერალური საგარეო პოლიტიკა ისეთ ფონზე ვითარდებოდა, რომელიც მოგებულ სიტუაციაში ამყოფებდა საერთაშორისო სისტემის სხვა მეტოქე ძალებს, როგორცაა თუნდაც რუსეთი ან ისლამური სახელმწიფო. ალბათ, მკითხველი დამეთანხმება იმაში, რომ ამერიკის პასიური საგარეო პოლიტიკით ჯერ კიდევ „მოხერხებულად“ სარგებლობდნენ ირანი და რუსეთი და მაქსიმალურად ცდილობდნენ შეეცნოთ ვაკუუმი და აღედგინათ ახლო აღმოსავლეთის რეგიონში ის გავლენა, რაზეც ობამას ადმინისტრაციამ თვითნებურად განაცხადა უარი.

2009 წ. ნატო-ს სამიტის პრეს-კონფერენციაზე, ერთ-ერთმა რეპორტიორმა ობამას ჰკითხა, თუ როგორ ესმოდა მას ამერიკის განსაკუთრებულობა, რაზეც პრეზიდენტმა უპასუხა, რომ მისი რწმენა ამერიკის გამორჩეულობასთან დაკავშირებით არაფრით განსხვავდებოდა ბერძენი ან თუნდაც ბრიტანელი ერის მიერ საკუთარი ქვეყნის განსაკუთრებულობის რწმენისგან. ობამას აზრით, ამერიკა საჭიროებდა ხელშეწყობას საერთაშორისო პარტნიორების მხრიდან, რადგან მარტო ამერიკას მხოლოდ საკუთარ შესაძლებლობებსა და რესურსებზე დაყრდნობით აღარ შესწევდა ძალა საერთაშორისო მშვიდობისა და წესრიგის დასაცავად (იქვე).

ობამას საგარეო პოლიტიკური კურსი მულტილატერალიზმის მახასიათებლებს ატარებს. როგორც ცნობილია რბილი ჰეგემონი, (Benign hegemony) რითიც ობამას პრეზიდენტობის დროს ამერიკა გამოირჩეოდა შემდეგ პირობებს უნდა აკმაყოფილებდეს:

- სახელმწიფოები თავისუფლად გამოხატავენ საკუთარ ინტერესებს. ქვეყნები ემორჩილებიან და მიჰყვებიან საერთო ღირებულებების მატარებელი საერთაშორისო ინსტიტუტების მიერ დაწესებულ მმართველობას და პრინციპებს.
- ლიდერი სახელმწიფო ზრუნავს საზოგადო სიკეთეების (public goods) შექმნაზე და საჭიროების შემთხვევაში საერთაშორისო წესრიგის დასაცავად მზად არის სამხედრო ინტერვენციისათვის, მაშინაც კი როცა აღნიშნული გამოწვევა პირდაპირ საფრთხეს არ უქმნის ამ ჰეგემონი სახელმწიფოს ეროვნულ ინტერესებს.

- რბილი ჰეგემონი თანამშრომლობას აგრძელებს სისტემის სხვა ძლიერ სახელმწიფოებთან. ითვალისწინებს და მხედველობაში იღებს მათ ინტერესებს, რათა მინიმუმადე იქნეს დაყვანილი ამ მეტოქე ქვეყნების მცდელობები კონკურენცია გაუწიონ სისტემის რბილ ჰეგემონს ან შეცვალონ ამ უკანასკნელის მიერ შექმნილი ძალთა ბალანსი (Rudolf 2016).

ობამას პოლიტიკური კურსი ნაწილობრივ თანხვედრაში მოდის რბილი ჰეგემონის ზემოაღნიშნულ მახასიათებლებთან. აშშ-მა სისტემის სხვა მოთამაშეებთან შეთანხმების საფუძველზე გამოიყენა სამხედრო ძალა და საერთაშორისო ინსტიტუტებთან ერთად ჩაება ლიბიის კონფლიქტში. მართალია, ლიბიაში არსებული დამაბულობა პირდაპირ საფრთხეს არ უქმნიდა აშშ-ის ეროვნულ ინტერესებს, მაგრამ მიუხედავად ამისა 2011 წელს ამერიკამ ფრანგ და ბრიტანელ მოკავშირეებთან ერთად საჰაერო იერიში მიიტანა და სამხედრო მოქმედებები დაიწყო ლიბიაში. ეს არ იყო სრულმასშტაბიანი ჩართულობა კადაფის რეჟიმის წინააღმდეგ და ობამას პოლიტიკა სტრატეგიული შეკავების ელემენტებს მოიცავდა, რასაც პრეზიდენტის ადმინისტრაციის ერთ-ერთმა წევრმა სპეციალური ტერმინიც კი უწოდა - „უკნიდან წინ გაძღოლა“ (Leading from Behind). ყოველ შემთხვევაში ეს ობამას მხრიდან ბევრად რისკიან პოლიტიკად უნდა მივიჩნიოთ, ვიდრე შემდგომ ეტაპზე ამერიკის სრული უმოქმედობა და უკან დახევა სირიაში მიმდინარე კონფლიქტურ სიტუაციასთან მიმართებაში (Lofflmann 2015).

სწორედ ამ ფაქტმა მიიქცია ჩემი ყურადღება. რატომ და როგორ მოხდა, რომ ობამას პრეზიდენტობის დროს მომხდარი ორი მსგავსი შემთხვევის მიმართ - ლიბია და სირია - ვაშინგტონის ოფიციალური პოლიტიკა განსხვავებული აღმოჩნდა. თეზისისათვის შერჩეული საკითხის შესწავლამდე საჭიროდ ჩავთვალე ამერიკის საგარეო პოლიტიკური კურსის მოკლე მიმოხილვა გამეკეთებინა და მხოლოდ ამ ზოგადი სურათის დანახვის და გარკვეული წინაპირობების მიმოხილვის შემდგომ გადავსულიყავი უშუალოდ სირიის მიმართ ობამას არაინტერვენციული პოლიტიკის განმაპირობებელი ფაქტორების შესწავლაზე, რასაც სამ განსხვავებულ დონეზე (ინდივიდუალური, შიდასახელმწიფოებრივი, სისტემური) წარმოვადგენ ნაშრომში.

თავი 5. პირველი დამოუკიდებელი ცვლადი - პიროვნული ანალიზის დონე

იმისათვის, რომ მკაფიოდ გამოჩნდეს ურთიერთკავშირი და ლოგიკური ჯაჭვი ნაშრომის დამოუკიდებელ და დამოკიდებულ ცვლადებს შორის, მომდევნო თავი დაეთმო პირველი დონის - პიროვნული ფაქტორების გავლენის შესწავლას ქვეყნის საგარეო პოლიტიკის ფორმირების პროცესზე. ამ შემთხვევაში მიზნად ვისახავ დავადგინო, თუ რა რეზონანსი ჰქონდა ობამას მიერ ლიბიაში განხორციელებულმა ინტერვენციამ სირიაში ჩაურევლობის პოლიტიკაზე და ამას გარდა რა პროცესებმა იქონიეს გავლენა პრეზიდენტ ობამას იდეების, აღქმების და შეხედულებების ჩამოყალიბებაზე.

ბარაკ ობამას ჩაურევლობის პოლიტიკა სირიაში პირველ ჯერზე გაანალიზებული იქნება ინდივიდუალური ანალიზის დონეზე, რაც გულისხმობს თავად პრეზიდენტის სუბიექტური შეხედულებების და მისი გადაწყვეტილებების შესწავლას. რეალიზმის მიხედვით, სახელმწიფო სხვადასხვა დონეზე შეიძლება იქნეს აღქმული. წიგნში „საერთაშორისო პოლიტიკა თანამედროვე თეორიები და ამოცანები“:

„ანალიზის დონე შეიძლება იყოს მიკროანალიტიკური გადაწყვეტილების მიმდებარეობის გადამწყვეტი როლის მიკუთვნებით და კონფლიქტების ანალიზში მათი ფსიქოლოგიის გათვალისწინებით; მეზოანალიტიკური, რომელიც უპირატესობას ინსტიტუციურ და ბიუროკრატიულ შეზღუდვებს ანიჭებს, ისევე როგორც პოლიტიკურ რეჟიმებს; და ასევე მაკროანალიტიკური, იმ სტრუქტურების მნიშვნელობის ხაზგასმით, რომლებიც მთავარ საერთაშორისო აქტორებს შორის ურთიერთქმედებიდან მომდინარეობენ“ (სენარკლენი და არიფენი 2014, 47).

ნაშრომში ინდივიდუალური ანალიზის დონე მიზნად ისახავს შესწავლილ იქნას ორი საკითხი - ლიბიიდან მიღებული ისტორიული გამოცდილების გავლენა სირიაში ობამას არაინტერვენციულ სტრატეგიაზე და თავად ბარაკ ობამას, როგორც ამერიკის საგარეო პოლიტიკის პასუხისმგებელი პირის, მსოფლმხედველობა, მისი ფსიქოლოგიური პორტრეტი პრეზიდენტის მიერ გაკეთებული განცხადებების და საუბრების შესწავლის საფუძველზე.

5.1. ბარაკ ობამას განხვავებული მიდგომები ლიბიისა და სირიის კრიზისების მიმართ: შედარებითი ანალიზი

როგორც ზემოთ აღვნიშნე, ნაშრომის ეს ნაწილი დაეთმობა იმ ფაქტორების ანალიზს, რამაც ამერიკის ადმინისტრაციაში განსხვავებული დამოკიდებულებების ჩამოყალიბება გამოიწვია ლიბიისა და სირიის კრიზისების მიმართ. ანუ კვლევის ამ ნაწილში დაზუსტდება ის ძირითადი მოტივები, რომლებმაც ლიბიის კრიზისის შემდეგ ობამას პოლიტიკურ მსოფლმხედველობაში შეიტანა უდიდესი გარდატეხა. ფაქტია, რომ ამერიკა და ნატო ერთობლივი ძალისხმევით (მულტილატერალური მიდგომა) ჩაერივნენ ლიბიის საშინაო საქმეებში და დაასრულეს კადაფის დიქტატურული რეჟიმი. თუმცაღა სულ მალე ყველამ დაინახა, რომ მოვლენები მსგავსი სცენარით არ განვითარდა სირიაში და ფაქტობრივად, საერთაშორისო საზოგადოებამ სირიელი მოსახლეობა სრულიად მარტო დატოვა ასადის მშვიდობიან მოსახლეობაზე მოძალადე რეჟიმთან. არადა ერთი შეხედვით ახლო აღმოსავლეთის რეგიონში მიმდინარე ორი კონფლიქტი ძალიან ჰგავს ერთმანეთს, ორივე მათგანის განვითარებას არაბულმა გაზაფხულმა მისცა ბიძგი, ორივე კონფლიქტი შიდასახელმწიფოებრივი ხასიათისაა, მსგავსი ისტორიული წარსულით. აქედან გამომდინარე, ალბათ, მკითხველს უჩნდება ლოგიკური კითხვები რომ, როცა გაერომ საჭიროდ ჩათვალა ძალის გამოყენება და საერთაშორისო ჰუმანიტარული ინტერვენცია ლიბიაში, რატომ არ მიიღო მსგავსი გადაწყვეტილება სირიასთან მიმართებაში? რა კრიტერიუმების მიხედვით განასხვავა საერთაშორისო თანამეგობრობამ და ბარაკ ობამას ადმინისტრაციამ ლიბიაში არსებული გენოციდი სირიის შემთხვევისაგან? ვფიქრობ, ამ კითხვების ლეგიტიმურობას ქვემოთ მოყვანილი სტატისტიკაც ამყარებს, რომლის მიხედვითაც 2012 წლის იანვარში (ჯერ კიდევ ქიმიური იარაღის ამოქმედებამდე) სირიაში დაღუპული მოქალაქეების რაოდენობა 5000 ადამიანს აჭარბებდა და მათ შორის 40,000 ათასამდე დაკარგულად ითვლებოდა. მიუხედავად აღნიშნულისა, რიცხვები უბრალო სტატისტიკად დარჩა და სირიაში ჰუმანიტარული ინტერვენცია დღემდე არ დაწყებულა. შედარებისათვის, 2011 წლის თებერვალში, ლიბიაში ნატო-ს ეგიდით, რომელსაც ზურგს გაეროს უშიშროების საბჭოს მიერ მიღებული რეზოლუციაც უმაგრებდა, ინტერვენციის

დაწყებამდე რამდენიმე დღით ადრე დაღუპულად 1000-მდე ადამიანი ცხადდებოდა (Guiora 2012).

გასაკვირია, მაგრამ რეალობაა, რომ სირიისგან განსხვავებით ლიბიაში სამხედრო ინტერვენცია სამართლებრივად გამყარებული იყო საერთაშორისო ინსტიტუტების მიერ და სამხედრო ძალის გამოყენებას მხარს უჭერდა არაბული ლიგა, სპარსეთის ყურის თანამშრომლობის საბჭო, რამაც კიდევ უფრო მეტი ლეგიტიმურობა შესძინა გაეროს უშიშროების საბჭოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებას სამხედრო ძალის ჩართულობით და ლიბიის საჰაერო სივრცის დაკეტვით დაწყებულიყო მოქალაქეების დაცვა ლიბიაში (Buckley, 2012). ლიბიასთან დაკავშირებით შემუშავებული გაეროს რეზოლუციის ამოქმედებაში აქტიურად ჩაერთო ობამა და ნატო-ს ძალებიც.

იმისათვის, რათა დავადგინოთ თუ რამ განაპირობა შემუშავებულიყო დაახლოებით ერთ პერიოდში მიმდინარე კონფლიქტების მიმართ (ლიბია და სირია) ამერიკის ადმინისტრაციის რადიკალურად განსხვავებული პოლიტიკური სტრატეგიები, პირველ რიგში, მოკლედ მიმოვიხილავ ლიბიისა და სირიის კონფლიქტებს და ზოგადად ამ ქვეყნების მნიშვნელობას რეგიონისათვის. ეს ყოველივე, ვფიქრობ, საშუალებას მომცემს დავადგინოთ თუ რა მოტივის საფუძველზე გადაწყვიტა ობამამ თავდაპირველად მხარი დაეჭირა საერთაშორისო თანამეგობრობისათვის და მათთან ერთად ემოქმედა ლიბიაში კადაფის რეჟიმის დასამარცხებლად, ხოლო ლიბიის შემთხვევის დასრულების შემდეგ გვერდით გამდგარიყო და ზურგი შეექცია იმავე გასაჭირში მყოფი სირიელი ხალხისათვის. რა თქმა უნდა, ნებისმიერი სახის პოლიტიკური არჩევანი ქვეყნის პირველი პოლიტიკური ფიგურის, ამ შემთხვევაში ბარაკ ობამას, პრეროგატივაა. თუმცა, ჩემს, როგორც საერთაშორისო ურთიერთობების სფეროს მკვლავრის მიზანს, სწორედ ის წარმოადგენს, რომ მივაგნო ის ამხსნელ ფაქტორებს, რომელთა საშუალებითაც ზემოაღნიშნული პოლიტიკური ფიგურის აზროვნების და მის აზროვნებაში მომხდარი ცვლილებების შესწავლა იქნება შესაძლებელი.

სირიაში არეულობები 2011 წლის მარტში იწყება და ლიბიის მსგავსად მოსახლეობა აქაც პოლიტიკური რეჟიმის დამხობის მოთხოვნით გამოდის ქუჩებში. ვითარება განსაკუთრებით მწვავე სირიაში 2012 წლის თებერვალში ხდება, როცა გაეროს ანგარიშის მიხედვით, ყოველდღიურად დაახლოებით ასი ადამიანი ეწირება ასადის

სისხლიან რეჟიმს და საშუალოდ ერთი წუთის განმავლობაში ორი რაკეტა ეცემა სირიის მიწაზე. სირიის შემთხვევაში მდგომარეობას კიდევ უფრო ამძიმებს ის ფაქტორი, რომ მოსახლეობის ეთნიკურ-რელიგიური შემადგენლობა არაა ჰომოგენური. ქვეყანაში დაახლოებით 74%-ს შეადგენს სუნიტი მოსახლეობა და დაახლოებით 10-10% არიან წარმოდგენილი ქრისტიანები, ალავიტები და არასუნიტი მოსახლეობა, მაგალითად, დრუზები, ქურთები. პრეზიდენტი ასადი მიეკუთვნება უმცირესობის, ალავიტების, ჯგუფს, რომელიც შიიტიზმის მიმდევრები არიან. არსებული განსხვავებულობა და ეთნიკურ-რელიგიური სიჭრელე ხელს უშლის ერთიანი ოპოზიციური ძალების ჩამოყალიბებას ქვეყანაში, რომელიც შეძლებდა ერთი მიზნის გარშემო გაერთიანებას და საერთაშორისო მხარდაჭერის მოპოვებას (იქვე).

სირიას, ვფიქრობ, ლიბიასთან შედარებით რეგიონშიც და თავად ამერიკის ეროვნულ ინტერესებთან მიმართებაშიც გაცილებით მეტი სტრატეგიული და სიმბოლური დატვირთვა გააჩნია. სირიის ომს ამერიკისთვისაც და ახლო აღმოსავლეთის რეგიონისთვისაც მეტი პოლიტიკური თავსატეხის გაჩენა შეუძლია, ვიდრე ომს ლიბიაში. მიუხედავად იმისა, რომ ლიბია კვლავაც რჩება რეგიონის მასშტაბით ნავთობის ერთ-ერთ მომპოვებელ და ექსპორტიორ ქვეყნად (ლიბიაზე მოდის მსოფლიოს ნავთობის 2%, რომელიც ასევე გამოირჩევა თავისი სიმსუბუქითა და გადამუშავებასთან დაკავშირებული დაბალი ხარჯებით) და ასევე ქვეყანას გააჩნია მზარდი პოტენციალი მზის, გეოთერმური და ქარის ენერჯის თვალსაზრისით, ვფიქრობ, სირიის სტრატეგიულ მნიშვნელობას მაინც ვერ უწევს კონკურენციას (Sawani 2014). სირიას ლიბიასგან განსხვავებით ბევრად უფრო მოდერნიზებული, მოქნილი და ინტეგრირებული საჰაერო თავდაცვის სისტემა და შეიარაღებული ძალები გააჩნია, ქვეყანა ასევე ფლობს ქიმიურ იარაღს (Nunlist 2016). სირია განსაკუთრებული საფრთხის შემცველია ამერიკისთვის, რადგან პირველი, სირია სუნიტი და შიიტი ექსტრემისტების უსაფრთხო თავშესაფარია რეგიონში, მეორეც, სირიიდან ადვილადაა შესაძლებელი „დომინოს ეფექტის“ მსგავსად არეულობების და სამოქალაქო დამაბულობის გავრცელება მოხდეს მეზობელ ქვეყნებში. ამ ყველაფერთან ერთად არანაკლებ საყურადღებოა, ასევე, ის, რომ სირიას, ლიბიასგან განსხვავებით, რეგიონში ჰყავს ორი ძლიერი მოკავშირე რუსეთისა და ირანის სახით, რომლებიც მზად არიან გააკეთონ ყველაფერი, რათა შენარჩუნდეს ასადის რეჟიმი

ქვეყანაში, რადგან ეს პირდაპირ თანხვედრაში მოდის რუსეთისა და ირანის პოლიტიკური ლიდერების სახელმწიფოებრივ ინტერესებთან.

სანამ სირიაზე ლიბიის კონფლიქტიდან მიღებული შედეგების გავლენის ანალიზს შევუდგები, მსურს მკითხველს მოკლედ დავანახო ის რამდენიმე სისტემური დონის ფაქტორი, რის გამოც ერთი შეხედვით შეიძლება ვიფიქროთ, რომ ობამამ თავი შეიკავა სირიაში ინტერვენციისაგან:

- სირია რეგიონში ამერიკის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მოკავშირის, ისრაელის უშუალო მეზობელია. ამას გარდა, მამა-შვილი ასადების მმართველობის განმავლობაში, 1973 წლიდან მოყოლებული, სტაბილური მდგომარეობაა სირია-ისრაელის საზღვარზე და ამ სტატუს-ქვოს შენარჩუნება სურს კვლავ ისრაელის ამჟამინდელ ხელისუფლებასაც. ისრაელს აქვს იმის შიში, რომ თუ ასადის რეჟიმი ჩანაცვლდება სხვა ისრაელის მიმართ უფრო მტრულად განწყობილი ძალის მიერ, სირია-ისრაელის საზღვარზე მიძინებული კონფლიქტი შესაძლოა კვლავ გააქტიურდეს. რადგანაც ობამას ადმინისტრაცია გამორჩეულად იცავდა ისრაელის ინტერესებს, აქედან გამომდინარე, შესაძლოა ვივარაუდოთ, რომ სწორედ ისრაელის უსაფრთხოება იყო ამერიკის და ობამას ადმინისტრაციის ერთ-ერთი მოტივი არ ჩარეულიყვნენ სირიის საშინაო საქმეებში (Katz, 2013).
- როგორც ზემოთ აღვნიშნე, სირიას რეგიონში ჰყავს ორი ძლიერი მოკავშირე რუსეთისა და ირანის სახით, რომლებსაც საკუთარი ინტერესები ამომრავებთ ასადის რეჟიმის შენარჩუნებასთან დაკავშირებით. ობამას არ სურდა სირიაში ინტერვენციის სანაცვლოდ მიეღო ურთიერთობების გაუარესება რუსეთთან და ირანთან. განსაკუთრებით მაშინ, როცა გარკვეულ საკითხებთან დაკავშირებით დათბობა შეინიშნებოდა ამერიკა-ირანის და ამერიკა-რუსეთის ორმხრივ ურთიერთობებში, როგორცაა: ირანის ბირთვული შეთანხმება და რუსეთ-ამერიკის გადატვირთვის პოლიტიკა, რუსეთის და ცენტრალურ აზიაში მისი მოკავშირე სახელმწიფოების გავლით ავღანეთიდან ამერიკის ძალების გაყვანაში მხარდაჭერა (იქვე).

მიუხედავად ამ რამდენიმე სისტემური დონის მიზეზის არსებობისა ობამას ჩაურევლობის პოლიტიკა სირიაში მაინც უმთავრესად განპირობებული იყო ლიბიის

კრიზისიდან მიღებული გამოცდილებით. ეს ნიშნავს შემდეგს - რომ არ ყოფილიყო ლიბია ობამასთვის, მაშინ პრეზიდენტი იმავს გააკეთებდა სირიაში, რაც მანამდე ლიბიაში მოიმოქმედა. ჩემი აზრით, ლიბიისაგან ობამამ კარგი და დროული გაკვეთილი მიიღო. თუ ამერიკის მთავრობის ოფიციალური მონაცემებით ვიხელმძღვანელებთ 2011 წლის სექტემბერში ამერიკის თავდაცვის დეპარტამენტს ლიბიაში განხორციელებულ ინტერვენციაში მილიარდზე მეტი დოლარი ჰქონდა დახარჯული (Guiora 2012). ეს, მართლაც, კოლოსალური თანხაა, რომელიც ამერიკამ გაიღო ლიბიის კრიზისის გადასაჭრელად. აქვე, ვფიქრობ, რომ მკითხველს უჩნდება ლეგიტიმური კითხვები თუ რა მიზნებს მოახმარა ამერიკამ აღნიშნული თანხა და ამერიკელი ჯარისკაცების სიცოცხლე? მიაღწია კი ლიბიაში განხორციელებულმა ინტერვენციამ სასურველ შედეგებს გარდა კადაფის რეჟიმის დამხობისა? იყო კი ამერიკის და საერთაშორისო საზოგადოების მხრიდან გაწეული მხარდაჭერა საკმარისი დემოკრატიული ინსტიტუტების მშენებლობისთვის ლიბიაში?

ლიბიაში განხორციელებული ინტერვენციის შემდგომ მიღებულმა შედეგებმა პრეზიდენტს ნათლად დაანახა, რომ ინტერვენციის მიზანი მხოლოდ ტირანის ჩამოდგება არ უნდა იყოს არავითარ შემთხვევაში. ერთი ტირანის წასვლა არაა საკმარისი რომ ქვეყნის დემოკრატიულად გარდაქმნა მოხდეს. მათ, ვინც გარედან რომელიმე ქვეყნის სახელმწიფო მშენებლობის პროცესში ერთვება კარგად უნდა მოსინჯოს და შეისწავლოს ის ნიადაგი და წინაპირობები, რაც სახელმწიფოს მშენებლობისათვის არის საჭირო, რათა მინიმუმადე იქნას დაყვანილი ყველა არასასურველი შედეგები, რაც ლიბიის მაგალითზე ახლო აღმოსავლეთში მივიღეთ (Etzioni 2012).

ობამას პრეზიდენტობის დროს ამერიკას სურდა საერთაშორისო საზოგადოების თვალში წარმოჩენილიყო, როგორც საერთაშორისო სამართლებრივი ნორმების და პრინციპების დამცველი. ობამას ინტერვენცია ლიბიაში ზუსტად ასახავდა ამერიკის 2010 წლის ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგიაში წარმოდგენილ ხედვებს იმასთან დაკავშირებით, რომ ამერიკა მხოლოდ დიპლომატიის, მოლაპარაკებების გამოყენებით და საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და ინსტიტუტების გვერდიგვერდ გადაჭრიდა საერთაშორისო სისტემაში წამოჭრილ კონფლიქტებს (Sawani 2014). სწორედ ამ მიდგომის შესაბამისად გადადგა პოლიტიკური ნაბიჯები ბარაკ ობამამ

ლიბიაში, რომელიც იმედოვნებდა, რომ დაიბრუნებდა საზოგადოების (მათ შორის არაბული სამყაროს) ნდობას, რაც 9/11 შემდგომ ბუშის უნილატერალური პოლიტიკის შედეგად იყო დაკარგული. ობამას, როგორც დემოკრატ პრეზიდენტს, მუდამ აფიქრებდა ამერიკის ეროვნული ინტერესების და ღირებულებების დაცვა ახლო აღმოსავლეთის რეგიონში რაც მხოლოდ ამერიკის მინიმალისტური ჩარევით უნდა მიღწეულიყო. მისი პრეზიდენტობის დროს გაკეთებულ საჯარო გამოსვლებსაც თუ გადავხედავთ, პრეზიდენტი საკუთარ განცხადებებში ყოველთვის აქცენტს აკეთებდა, რომ ამერიკა ყოფილიყო მისაბამი მაგალითი საერთაშორისო საზოგადოებისათვის. ამ პრინციპის შესაბამისად, ობამამ ყოველგვარი დაყოვნების გარეშე მხარი აუბა საერთაშორისო თანამეგობრობას ერთობლივი ძალისხმევით ემოქმედათ ლიბიაში. რაც შეეხება სირიას, რადგან ვერ მოხერხდა გაეროს უშიშროების საბჭოში კონსენსუსის მიღწევა ინტერვენციის დასაწყებად, ობამამაც თავი შეიკავა რაიმე ახალი პოლიტიკური ინიციატივის წამოწყებისა და ახალი პასუხისმგებლობების აღებისაგან, რაც დიდ ფინანსურ დანახარჯებთან იქნებოდა დაკავშირებული.

ჩემს მოსაზრებას იმასთან დაკავშირებით, რომ სირიაში ობამას ჩაურევლობის პოლიტიკაში გარდამტეხი როლი ლიბიაში განხორციელებულმა ინტერვენციამ და ამ ინტერვენციიდან მიღებულმა ნეგატიურმა შედეგებმა იქონია ამყარებს ისიც, რომ Fox News-ისთვის მიცემულ ინტერვიუში ობამამ განაცხადა, რომ მისი პრეზიდენტობის დროს დაშვებული უდიდესი პოლიტიკური შეცდომა ლიბიაში ინტერვენცია იყო. (Barakat 2016). როგორც, „ობამას დოქტრინიდან“ ვიგებთ, ლიბიის შემთხვევამ საბოლოოდ დაარწმუნა პრეზიდენტი, რომ თავი დაენებებინა ახლო აღმოსავლეთის რეგიონისათვის, რადგან როგორც ობამა ხშირად პირად საუბრებში აღნიშნავდა ლიბია იყო „დიპლომატიური უწესრიგობა“ და „სისულელეების შოუ“ (Goldberg 2016) ინტერვენციის სავალალო შედეგებს ხაზს ისიც უსვამს, რომ დღეისათვის ლიბია პოლიტიკურად გახლეჩილია და ერთიანი მთავრობის ფორმირება ვერ მოხერხდა.

თავად სირიელ ხალხში, ალბათ, მოლოდინი იმისა, რომ ბარაკ ობამა დახმარების ხელს გაუწვდიდა რიგით მოქალაქეებს და დალუპვისაგან იხსნიდა უდანაშაულო მოსახლეობას ძალზედ მაღალი იყო. მათ მეხსიერებაში კარგად იყო შემონახული ახლო წარსულში განხორციელებული წარმატებული პოლიტიკური ცლილებები

ეგვიპტეში, შემდეგ კი ლიბიაში. თანაც ნათქვამია, რომ რაც უფრო მაღალია მოლოდინი, მით უფრო მწარეა შემდგომი იმედგაცრუება (Guiora 2012). ვფიქრობ, ვერცერთი სირიელი ვერ წარმოიდგენდა თუ ასეთი დრამატული ცვლილების მომტანი შეიძლებოდა გამხდარიყო ლიბიის შემთხვევა ბარაკ ობამასათვის. 2011 წლის ნოემბერში ნატო-ში ამერიკის ელჩის, ივო დაალდერის მიხედვით, არანაირი სამხადისი ან პოლიტიკური განხილვები არ მიმდინარეობდა იმ პერიოდში სირიაში ინტერვენციის დასაწყებად, რადგან:

„საჭიროა არსებობდეს მტკიცედ გამოხატული საჭიროება, რეგიონული მხარდაჭერა და სამართლებრივი საფუძველი ინტერვენციის დასაწყებად. ეს არის ის სამი ძირითადი მიზეზი, რასაც მხედველობაში ვიღებთ აღნიშნული ქმედების განსახორციელებლად. სირიის შემთხვევაში არცერთი მიზეზი არ გვაქვს სახეზე“ (Buckley 2012, 93)

ამას გარდა ნატო-ს გენერალური მდივნის ანდრეს ფოგ რასმუსენის განცხადებამ, რომელიც გაკეთებულ იქნა 2011 წლის ნოემბერში ხაზი გაუსვა, რომ ნატო-ს ძალები უერთდებოდნენ გაეროს ჰუმანიტარული ინტერვენციის მანდანტს ლიბიაში, ხოლო სირიის შემთხვევაში მტკიცედ დაიცვა საკუთარი პოზიცია, რომ ნატო-ს არ აქვს არანაირი განზრახვა და პოლიტიკური საფუძველი ინტერვენცია განახორციელოს ლიბიის მსგავსადაც სირიაში (იქვე).

ზემოთწარმოდგენილი ფაქტების ანალიზი მივიჩნევ საკმარისია, რათა მკითხველმა დაინახოს, რომ ობამამ კარგი გაკვეთილი მიიღო ლიბიის მაგალითისგან და ამის საფუძველზე მოხდა შემდეგ ეტაპზე მის მიერ მიღებული პოლიტიკური გადაწყვეტილებების ფორმირება სირიასთან დაკავშირებით. მართალია, ლიბიის კრიზისის მიმდინარეობის დროს ობამა ნაწილობრივ ჯერ კიდევ ცდილობდა ამერიკის გამორჩეულობის ხაზგასმას, რასაც მისი პოლიტიკური არჩევანი მოწმობს ლიბიაში - „უკნიდან წინ გაძლოლა“, მაგრამ უკვე სირიის მოვლენებმა ნათლად დაანახა მსოფლიოს, რომ ობამას ადმინისტრაციის პირობებში ამერიკამ საერთაშორისო სისტემაში საკუთარი დომინანტობა საბოლოოდ უარყო.

5.2. „ობამას დოქტრინა“

როგორც შესავალში აღვნიშნე, „ობამას დოქტრინა“ წარმოადგენს პრეზიდენტის პირადი შეხედულებების, დამოკიდებულებების, მისი ოფიციალური განცხადებების

და მასთან ჩაწერილი ინტერვიუების საინტერესო კრებულს, რომელიც პირადად მე, როგორც ნაშრომის ავტორს, მეხმარება შევისწავლო ბარაკ ობამას მსოფლმხედველობა და ანალიზი გავუკეთო მის პოლიტიკურ გადაწყვეტილებებს ქვეყნის საგარეო პოლიტიკასთან დაკავშირებით სირიამდე და უშუალოდ სირიის კრიზისის მიმდინარეობისას. ობიექტური მიზეზების გამო, ჩემ შეთხვევაში შეუძლებელია პირისპირ ვესაუბრო პრეზიდენტ ობამას, დავუსვა საჭირო კითხვები ან შევხვედე მისი პოლიტიკური გუნდის რომელიმე წარმომადგენელს. სწორედ ამიტომ ჟურნალისტ გოლდბერგის სტატია - „ობამას დოქტრინა“ წარმოუდგენლად ფასეული დამხმარე დოკუმენტი ხდება ჩემი კვლევისათვის. ჟურნალ “The Atlantic“-ის მთავარ რედაქტორს გამოქვეყნებულ სტატიაში მოჰყავს ის მნიშვნელოვანი ამონარიდები ბარაკ ობამას საჯარო გამოსვლებიდან და მისი პოლიტიკური გარემოცვის, მრჩევლების საუბრებიდან, რომელიც დიდ როლს თამაშობს პრეზიდენტის პოლიტიკური პორტრეტის შესწავლაში.

ნაშრომის ამ ნაწილის მიზანია მკითხველს დავანახო ბარაკ ობამას პიროვნებაში მომხდარი ცვლილება, რომელიც, ვფიქრობ, არ ყოფილა მყისიერი და ამ პროცესზე მისი პრეზიდენტად არჩევის დღიდან მოყოლებული გავლენას ახდენდა სახელმწიფოს შიგნით არსებული კონტექსტიც. სხვადასხვა განცხადების და ოფიციალური სიტყვების ანალიზის საფუძველზე საშუალება მომეცემა ერთმანეთისაგან გავმიჯნო პრეზიდენტის ორი განსხვავებული სახე, ანუ რა რეალობა გვექონდა თავდაპირველად მისი ხელისუფლებაში მოსვლის პერიოდში და ლიბიის კრიზისის შემდეგ როგორი სახის ტრანსფორმაცია განიცადა პრეზიდენტ ობამას პოლიტიკურმა აღქმებმა და რწმენებმა სირიის შეიარაღებულ კონფლიქტთან დაკავშირებით.

ბარაკ ობამა, ხელისუფლებაში მოსვლამდე, ვფიქრობ, მეტად თამამი და რისკიანი საგარეო პოლიტიკის გატარების მომხრე იყო. ჯერ კიდევ 2007 წელს ბარაკ ობამამ, როდესაც ილინოისის შტატის სენატორი იყო, განცხადა, რომ ამერიკამ საკუთარი ღირსეული საქციელით და სიტყვებით უნდა დაანახოს ყველას, რომ ის დგას იმ ხალხის გვერდით, ვინც უკეთესი ცხოვრებისაკენ იღწვის. ბავშვი, რომელიც ცაში ამერიკის კუთვნილ ვერტმფრენს ხედავს უნდა გრძნობდეს სიმშვიდესა და დაცულობას. (Ryan 2011). ეს განცხადება, მივიჩნევ, რომ სხვა არაფერია თუ არა

დახმარების ხელის გაწვდენა ლიბიისა და სირიის მსგავს სიტუაციაში მყოფი ქვეყნებისათვის, რომლებიც პროტესტის გზით გამოხატავენ საკუთარ სურვილს მოქმედი რეჟიმების დასამხობად. თუმცა, პრეზიდენტად არჩევის შემდეგ ბარაკ ობამას ეცვლება შეხედულებები მთელ რიგ საკითხებზე და ის პრიორიტეტების დალაგებას იწყებს. პრეზიდენტმა ხელისუფლებაში მოსვლის შემდეგ მემკვიდრეობით მიიღო ისეთი საჭირობო საკითხების მოგვარება, როგორცაა: ეკონომიკური კატასტროფა ქვეყნის შიგნით, ამერიკის ორი ომი ერაყსა და ავღანეთში, რეგიონული საფრთხეები პაკისტანისა და ირანის მხრიდან, გლობალური ტერორიზმი, ჩინეთისა და ინდოეთის მზარდი დომინანტობა მსოფლიოში, რაც ბევრის აზრით ამერიკის, როგორც ლიდერის ფუნქციის დაკარგვის ფონზე მიმდინარეობდა (იქვე).

პრეზიდენტი ბარაკ ობამა სიტყვით გამოსვლისას ნობელის პრემიის ცერემონიაზე, 2009 წლის დეკემბერში, საინტერესო საკითხებს ეხება. მონოლოგში პრეზიდენტი აღნიშნავს, რომ მთავრობის სამხედრო-პოლიტიკურ უმოქმედობას შეუძლია საზოგადოების სინდისის ქენჯნა გამოიწვიოს და ერთ დღესაც ამ უმოქმედობისგან გამომდინარე უფრო ხარჯიანი ინტერვენციის განხორციელება გახდეს აუცილებელი. ძალა გამოყენებულ უნდა იქნას სახელმწიფოების მხრიდან ჰუმანიტარული ინტერვენციისათვის, ისეთი კატასტროფების ჩასახშობად, როგორც მაგალითად ბალკანეთი იყო (Obama 2009). ამ სიტყვების მოსმენის შემდეგ საინტერესოა რატომ შეიკავა თავი პრეზიდენტმა დაახლოებით 4 წლის თავზე, 2013 წლის აგვისტოში, ასადის მიერ ქიმიური იარაღის გამოყენებაზე სამხედრო ინტერვენციით ეპასუხა. სირიაშიც ხომ ბალკანეთის რეგიონის მსგავსად მიმდინარეობდა მოსახლეობის მასობრივად და უმოწყალოდ ხოცვა?

მეორე მნიშვნელოვანი გამოსვლა, რაზეც მკითხველის ყურადღება მინდა გავამახვილო არის ქაიროს უნივერსიტეტში, 2009 წელს ობამას მიმართვა მუსლიმი ხალხისადმი, სადაც პრეზიდენტი ამერიკელ და მუსლიმ ხალხებზე საუბრობს. მისი განცხადება შემდეგ სათაურს ატარებს: „ახალი დასაწყისი“. პრეზიდენტის სიტყვას გარდატეხა უნდა შეეტანა ამერიკისა და მუსლიმი ერების ურთიერთობაში და ობამას ადმინისტრაციის პირობებში სუფთა ფურცლიდან უნდა დაწყებულიყო მუსლიმ ხალხთან თანამშრომლობა. პრეზიდენტის სიტყვებით ის ქაიროში ჩავიდა,

„რათა დასაბამი მიეცეს ახალ ეტაპს შეერთებულ შტატებსა და მსოფლიოს მუსულმანებს შორის ურთიერთობაში - ახალ ეტაპს, რომელიც დაფუძნებული იქნება საერთო ინტერესებსა და ურთიერთპატივისცემაზე და დაფუძნებული იქნება ჭეშმარიტებაზე, რომ ამერიკა და ისლამი ერთმანეთს არ გამოირიცხავენ და არ ესაჭიროებათ ერთმანეთთან კონკურენცია. პირიქით, ისინი ერთმანეთს ესადაგებიან და იზიარებენ საერთო პრინციპებს: პრინციპებს, როგორცაა სამართლიანობა და პროგრესი, ტოლერანტობა და ყველა ადამიანის ღირსება“ (Obama 2009).

ქაიროში სიტყვით გამოსვლის შემდეგ, ორ სხვადასხვა მუსულმანურ ქვეყანაში ობამა განსხვავებული სტრატეგიებით მოქმედებს. ლიბიის კრიზისში საერთაშორისო თანამეგობრობასთან ერთად ინტერვენციაში ერთვება, ხოლო სირიის შემთხვევაში ჩაურევლობის პოლიტიკას მიმართავს. ვფიქრობ, დღემდე ბარაკ ობამას ეს განსხვავებული დამოკიდებულებები სერიოზულ აზრთასხვადასხვაობას იწვევს ახლო აღმოსავლეთის ხალხებში. სწორედ ამიტომ კიდევ უფრო საინტერესო ხდება ჩემთვის იმ ფაქტორების შესწავლა, რამაც პრეზიდენტს განსხვავებული სტრატეგიების არჩევა უკარნახა.

რობერტ ჯერვისი ნაშრომში „საერთაშორისო პოლიტიკის მართებული და მცდარი აღქმა,“ შეეცადა გამოეყო ის კოგნიტიური ფაქტორები, რომლებიც გადაწყვეტილების მიღების პროცესებზე ახდენენ გავლენას. მისი აზრით:

„გადაწყვეტილების მიმღებნი“ სწავლობენ და განკარგავენ ინფორმაციას, რომელსაც ისინი მეტ-ნაკლებად შემუშავებული ნორმატიული ჩარჩოს შესაბამისად იღებენ და მათ მიერ გარე სამყაროს აღქმას წარმართავს. ამგვარად, ისინი ცდილობენ ინფორმაციის იმ ელემენტის უგულებელყოფას, რომელიც მათ ღირებულებათა სისტემას არ შეესაბამება და ამ კოგნიტიურ ფაქტორს საგარეო პოლიტიკის კონსტანტის განმარტება შეუძლია, – მმართველი სფეროები შედარებით სტაბილური ნორმატიული ჩარჩოების შესაბამისად მოქმედებენ. ეს ფაქტორი ასევე განმარტავს ზოგიერთ გადაწყვეტილებებს, რომლებიც მიწოდებული ინფორმაციის საპირისპიროდაა მიღებული“. (სენარკლენი და არიფენი 2014, 49).

საინტერესოა რამდენად მიესადაგება აღნიშნული ციტირება ბარაკ ობამას პოლიტიკურ გადაწყვეტილებას სირიის შეიარაღებულ კონფლიქტთან დაკავშირებით. ხომ არ მოხდა ისე, რომ პრეზიდენტმა ქვეცნობიერად, სუბიექტური მიზეზებიდან ან ქვეყნის შიდა პოლიტიკური მოტივებიდან გამომდინარე,

უფლებელყო და სათანადო დონეზე არ შეაფასა სირიაში მიმდინარე მოვლენები, რადგან ამ პრობლემების გადაჭრა არ შედიოდა ამერიკის სასიცოცხლო ინტერესებში და თანხვედრაში არ მოდიოდა პრეზიდენტის პირად რწმენებთან. ბარაკ ობამას პრეზიდენტობის წლებზე ზოგად დაკვირვებას თუ გავაკეთებთ დავინახავთ, რომ პრეზიდენტი მუდმივად იდგა მორალური დილემის წინაშე - არჩევანი გაეკეთებინა ღირებულებებსა თუ სახელმწიფოებრივ ინტერესებს შორის.

„ობამას დოქტრინის“ ერთ-ერთ ნაწილში პრეზიდენტი საკუთარ თავს ინტერნაციონალისტად მოიხსენიებს. ის, ასევე აცხადებს, რომ იდელიასტია, რადგან ღრმად სწამს, რომ კაცობრიობამ სასურველია ხელი შეუწყოს ღირებულებების, როგორცაა, მაგალითად დემოკრატიის, ადამიანის უფლებების, გავრცელებას და დაცვას, რადგანაც ეს ერთი მხრივ, პირდაპირ ემსახურება ჩვენს ინტერესებს და მეორე მხრივ, თუ ადამიანები აღიარებენ კანონის უზენაესობას, დაიცავენ საკუთრების უფლებას მსოფლიოში, რომელშიც ჩვენ ვცხოვრობთ უკეთესი და ის შედარებით უსაფრთხო გახდება (Goldberg 2016). ამას გარდა, ამერიკელი ჟურნალისტისთვის მიცემულ ინტერვიუში, ბარაკ ობამა იმასაც აღნიშნავდა, რომ სხვა სუპერ სახელმწიფოებთან შედარებით ამერიკა იყო ძალა, რომელიც საერთო სიკეთეებს იცავდა, ამერიკას არ ამოძრავებდა მხოლოდ პირადი ინტერესები, არამედ ქვეყანა და ინტერესებული იყო ჩამოეყალიბებინა ის ზოგადი ნორმები, რომლებიც მსოფლიოს სარგებელს მოუტანდა. ასევე, თუ ამ საზოგადო სიკეთის დაცვა, მათ შორის ადამიანების სიცოცხლის გადარჩენა, ამერიკას არც თუ ისე დიდი რესურსების ფასად დაუჯდებოდა, ამერიკა მზად იყო ეზრუნა ადამიანების სიცოცხლის გადარჩენისთვისაც (იქვე).

ვფიქრობ, სირიის შემთხვევაში ამერიკის მხრიდან არც ღირებულებების და არც ქვეყნის ინტერესების დაცვა არ მომხდარა. როგორც ქვემოთ ვნახავთ, პრეზიდენტი სულ სხვა სახის გლობალურ გამოწვევებს ასახელებს ამერიკის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვან საფრთხეებს შორის, რომელშიც სირია და ზოგადად ახლო აღმოსავლეთის რეგიონი საერთოდ არ შედის. ასევე, ბარაკ ობამამ თითქმის არაფერი მოიმოქმედა სირიის შეიარაღებულ კონფლიქტში ადამიანების სიცოცხლის ხელყოფის აღსაკვეთად და მარტო დატოვა მოსახლეობა ასადის ძალადობრივ რეჟიმთან. მივიჩნევ, რომ ბარაკ ობამას შემთხვევაში ქვეცნობიერდ არ მომხდარა,

ზემოთმოხმობილი ციტირების შესაბამისად, ინფორმაციის იმ ელემენტთა უგულებელყოფა, რომელიც პრეზიდენტის ღირებულებების და რწმენების სისტემას არ შეესაბამებოდა. ობამამდე ყოველგვარი გაზვიადების გარეშე აღწევდა სირიაში მიმდინარე მოვლენების შესახებ ახალი ამბები, სხვა თუ არაფერი მასობრივი მედიის საშუალებები სავსე იყო სირიაზე გადაღებული რეპორტაჟებით, ვიდეო თუ ფოტო მასალებით, რაზეც ობამას სათანადო და ადეკვატური კონტრეაქციის განხორციელება მყისიერადვე ხელეწიფებოდა. უბრალოდ, პრეზიდენტის პირადი გადაწყვეტილება იყო დამატებითი რისკების არ გაწევა და უკან დახევის პოლიტიკა. ჟურნალისტ გოლდბერგთან მიცემულ ინტერვიუში პრეზიდენტმა მკაფიოდ დააფიქსირა და თითქოს ამით პასუხი გასცა ჩემს კითხვას: თუ ვინმე ასადის რეჟიმს სასტიკად და ძალადობრივად მოიხსენიებს და ამბობს, რომ ეს არ არის მმართველის მხრიდან საკუთარი ხალხის მიმართ მოქცევის მისაღები ფორმა, მაშინ რჩება მხოლოდ ერთი გამოსავალი უნდა შეხვიდე ძალის გამოყენებით სირიაში, დაამხო არსებული მმართველობა და ხელისუფლებაში მოიყვანო ახალი, შენთვის მისაღები ძალა (იქვე). სწორედ ამიტომ სამეცნიერო მასალებში, რომელსაც ამ თეზისის წერის პროცესში გავეცანი, თითქმის არ შემხვედრია ისეთი წყარო, (2013 წელს ქიმიური იარაღის გამოყენებამდე) სადაც პრეზიდენტი ობამა საჯაროდ აკრიტიკებდეს ასადის ძალადობრივ რეჟიმს და მოითხოვდეს მისი რეჟიმის დამხობას. ამით მრჩება შთაბეჭდილება, რომ ბარაკ ობამა თავს იზღვევდა საერთაშორისო საზოგადოების თვალში, არ კიცხავდა სირიაში არსებულ მმართველობას, რათა ვინმეს მერე ამერიკისთვის ხელი არ გაეშვირა და ვალდებულება არ დაეკისრებინა სირიაში ინტერვენციისა და იქ მშვიდობის დამყარებისთვის.

როგორც აღვნიშნე, პრეზიდენტმა ობამამ ხელისუფლებაში მოსვლის დღიდან მიზნად დაისახა ქვეყნის შიდა პოლიტიკური და სოციალურ-ეკონომიკური ვითარების გაუმჯობესება, ამ მიმართულებით სხვადასხვა რეფორმაც გაატარა. ბარაკ ობამას სიტყვების მიხედვით, ისლამური სახელმწიფო არ წარმოადგენს გარდაუვალ საფრთხეს ამერიკელი ერისათვის, განა რა შედეგებით დასრულდა ბინ ლადენის სიკვდილით დასჯა? რამე შეიცვალა ამერიკის უსაფრთხოებისათვის? ტერორისტულ აქტებს ამერიკაში გაცილებით ნაკლები ადამიანი ეწირება, ვიდრე ისეთ გამოწვევებს როგორცაა ფატალური საავტომობილო შემთხვევები ან თუნდაც უკანონოდ იარაღის ტარება და ხალხის ჩაცხრილვა (Ferguson, 2016). თუ საერთაშორისო პოლიტიკის

ჭრილშიც შევხედავთ, აქაც ბევრისთვის უცნაური და ქაოტურია ბარაკ ობამას პოლიტიკური გადაწყვეტილებები და ის პრინციპი, რომლის მიხედვითაც ახდენს პრეზიდენტი პრიორიტეტების დალაგებას. ისლამურ სახელმწიფოსთან ბრძოლის ნაცვლად, პრეზიდენტი უფრო ღირებულად თვლის და ირჩევს კუბასთან დიპლომატიური ურთიერთობების აღდგენას, პარიზის კლიმატის ცვლილების შესახებ შეთანხმების მიღწევას, ამერიკის სტრატეგიული ღერძის აზიისაკენ გადახრას, მომავალი კონკურენტის, ჩინეთის დაბალანსების მიზნით და ირანთან ბირთვულ შეთანხმების გაფორმებას (იქვე).

ჩემი აზრით, ბარაკ ობამას საპრეზიდენტო მოღვაწეობა თავიდანვე გამსჭვალული იყო იმ პრინციპით, რომ დასრულებულიყო ამერიკის ისტორიაში წარსულში უკვე დაშვებული შეცდომების კვლავ გამეორება, რასაც სხვა სახელმწიფოს საზღვრებში თავდაპირველად, ომის მოგება თუმცა შემდგომ ეტაპზე იქ მშვიდობის წაგება ნიშნავდა (Tierny, 2016). “The Atlantic”-ის ერთ-ერთ სტატიაში ვკითხულობთ, რომ პრეზიდენტ ობამას პოლიტიკურ ლიდერად არჩევა იმ მოტივით მოხდა, რომ აღარასდროს განმეორებულიყო ერაყის მსგავსი შემთხვევები ამერიკის საგარეო პოლიტიკაში. (“no more Iraqs platform”) (იქვე). მიუხედავად ამ მოტივისა 2011 წლის ლიბიის ინტერვენციის სახით ობამამ, გამოდის, რომ, ფაქტობრივად დაარღვია ხალხისთვის მიცემული პირობა და ერაყის, ან თუნდაც ავღანეთის მსგავსად ომი მოიგო, თუმცა მშვიდობა წააგო ლიბიაში. ნატო-ს და ამერიკის ძალებით დაწყებული ერთობლივი კამპანია ლიბიაში, რომელსაც უდანაშაულო ადამიანების დაცვა უნდა უზრუნველყო ბენგაზისში სულ მალე კადაფის დამხობისკენ მიმართულ მოძრაობაში გადაიზარდა. ნაშრომის წინა ნაწილშიც აღვნიშვე და აქაც განვმეორდები, რომ ამერიკის პრეზიდენტმა ლიბიის შემთხვევაზე ისწავლა და კიდევ ერთხელ ნათლად დაინახა, რომ სახელმწიფოს მშენებლობის პროცესებმა ლიბიაში ვერ იმუშავა. სწორედ ამას მოწმობს ჟურნალისტ გოლდბერგთან ლიბიის ინტერვენციის შესახებ ბარაკ ობამას მიერ გამოყენებული ისეთი ფრაზები, რომელიც ლიბიაში არსებულ სიტუაციას „სისულელების შოუდ“ ახასიათებს (Goldberg 2016).

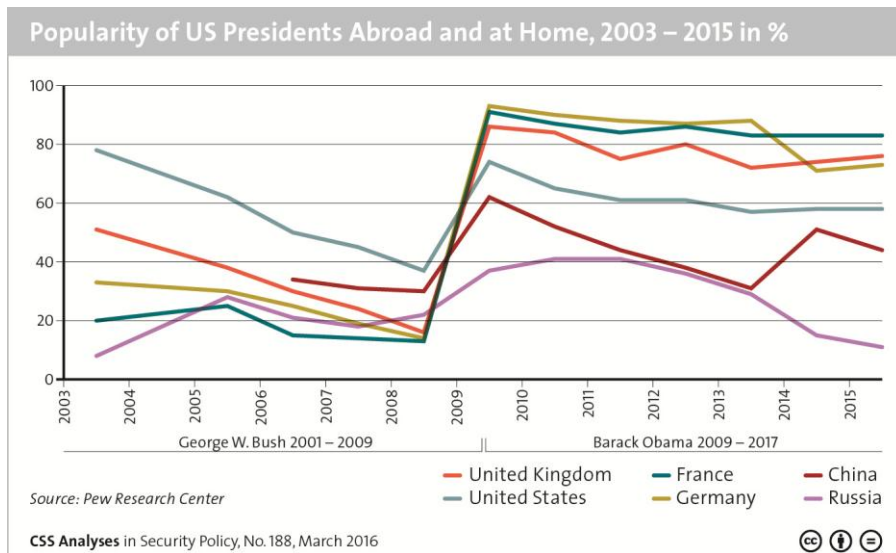
მივიჩვენ, რომ ბარაკ ობამა მოუმზადებელი აღმოჩნდა ლიბიის კრიზისის მიმართ. მოუმზადებლობაში კი პირველ რიგში სახელმწიფოს მხრიდან ჩამოყალიბებული და თანმიმდევრული მოქმედების სტრატეგიის თუ გეგმის არარსებობას მივიჩნევ. წინა

ათწლეულებში ჯორჯ ბუშის მიერ დაწყებული რეჟიმის ცვლილებისაკენ მიმართული სამხედრო ინტერვენციების საფუძველზე (ერაყი, ავღანეთი) მრჩება შთაბეჭდილება, რომ ამერიკის სტრატეგია მსგავსი შემთხვევების მიმართ მხოლოდ მყისიერი ეფექტის მოხდენას, ანუ რომელიმე ქვეყანაში დიქტატორის ჩამოგდებას ისახავს მიზნად და შემდეგ ეტაპზე არ აანალიზებს დიქტატორის გარეშე დარჩენილი ტრავმირებული და სამოქალაქო ომში ჩაძირული მოსახლეობისთვის დროული და საჭირო დახმარების აღმოჩენას, რომელსაც, ჩემი აზრით რამდენიმე ათწლეული მაინც სჭირდება. ამბობენ, რომ ომის მიმდინარეობისას ამერიკა ორი არჩევანის წინაშე დგას: პირველი ეს არის ამერიკის მიერ წარმატებულად განხორციელებული რეჟიმის ცვლილება, რომელსაც სოცოცხლისუნარიანი გეგმა უნდა მოსდევდეს სახელმწიფოებრიობის მშენებლობისათვის, ხოლო მეორე არჩევანი ეს არის, რომ ამერიკა საერთოდ არ ჩაებას საომარ ვითარებაში, რადგანაც თუ ტირანის დამხობას მაინც ანარქიამდე მივყავართ, ომის წარმოებას აზრი ეკარგება (იქვე).

თეზისის ამ ნაწილში, რომელიც პრეზიდენტ ობამას პიროვნების შესწავლას ეხება, მსურს მკითხველის ყურადღება კიდევ ერთ მნიშვნელოვან საკითხზე გავამახვილო. ობამას თავშეკავების პოლიტიკა სირიაში, ვფიქრობ, რომ არ უნდა მივიჩნიოთ პრეზიდენტის პირად სისუსტედ, პირიქით ის ზრუნავდა საკუთარ ავტორიტეტზე და ამასთანავე, აკეთებდა ყველაფერს, რათა რისკის ქვეშ არ დამდგარიყო პრეზიდენტის იმიჯი. კვლევის პროცესში იმ დასკვნამდე მივედი, რომ ლიბია ბარაკ ობამასთვის კარგი გაკვეთილის მომცემი აღმოჩნდა იმ თვალსაზრისით, რომ ამერიკის პრეზიდენტს პოპულარობა არ დაეკარგა როგორც ქვეყნის შიგნით, ისე საერთაშორისო ასპარეზზე. ობამამ უკანასკნელად მოსინჯა ნიადაგი ლიბიაში და ნახა რა 2011 წლის ინტერვენცია ფუჭი შედეგების მომტანი იქნებოდა, მსგავსი შეცდომა აღარ გაიმეორა სირიაში. პრეზიდენტი ჟურნალისტ გოლდბერგისთვის მიცემულ ინტერვიუში აცხადებს, რომ პრეზიდენტობის მიწურულს ობამა კმაყოფილია საკუთარი პოლიტიკური მოღვაწეობით, მას სჯერა, რომ ამერიკის მიერ თავის არიდება ახლო აღმოსავლეთში მიმდინარე პრობლემებისგან და ამის საპირისპიროდ სხვა სტრატეგიული მნიშვნელობის რეგიონებთან ურთიერთობების დალაგება გამართლებული გადაწყვეტილება იყო თავად პრეზიდენტის მხრიდან. ამას გარდა, ბარაკ ობამა ექვსაც გამოთქვამს, რომ ისტორიკოსები ამ არჩევანს პრეზიდენტს

მოუწონებენ და პრეზიდენტის პოლიტიკურ გადაწყვეტილებებს ბრძულადაც კი შეაფასებენ რამდენიმე წლის შემდეგ (Goldberg 2016).

როგორც ვთქვი, სირიაში ობამას ინტერვენციას შეეძლო საფრთხე შეექმნა პრეზიდენტის პოპულარობისათვის, მითუმეტეს თუ ან ნაბიჯს ამერიკა გაეროს რეზოლუციის გარეშე გადადგამდა და საერთაშორისო თანამეგობრობის, ან თუნდაც შიდასახელმწიფოებრივ დონეზე კონსენსუსის მიღწევის გარეშე შევიდოდა ასადის რეჟიმის დასამხობად ქვეყანაში. ჩემი მოსაზრების გასამყარებლად მომყავს ერთ-ერთი ამერიკული ორგანიზაციის მიერ (Pew Research Center) ჩატარებული კვლევის შედეგები, რომლის საფუძველზე დასტურდება ბარაკ ობამას პოპულარობა ჯორჯ ბუშთან შედარებით ქვეყნის შიგნით და საზღვარგარეთ 2003-2015 წლებში (Nunlist,

2016).

დასასრულს აღვნიშნავ, რომ რვაწლიანი მოღვაწეობის განმავლობაში სრულიად ბუნებრივ მოვლენად მიმაჩნია უკვე მომხდარი მოვლენების დასწავლის და გამოცდილების გაზიარების გზით პრეზიდენტ ობამას პიროვნებას, მის იდეებს და აღქმებს ტრანსფორმაცია განეცადა. საერთო ჯამში, ამერიკის პრეზიდენტი მაინც ბოლომდე იცავდა საკუთარ პრინციპებს საგარეო პოლიტიკურ გადაწყვეტილებებთან დაკავშირებით და ამასთანავე, ცდილობდა სტრატეგიული ხედვები და დამოკიდებულებები რაიმე კონკრეტულ საკითხთან დაკავშირებით, ობამას დოქტრინაში ჩამოყალიბებულ საკითხებთან თანხვედრაში მოეყვანა. ქენანის შეკავების დოქტრინის ან კისინჯერის შეკავების სტრატეგიის მსგავსი არაფერი შექმნილა ობამას ადმინისტრაციის პერიოდში ამერიკის საგარეო პოლიტიკურ ხედვებთან დაკავშირებით. მიუხედავად ამისა, ბევრის მოსაზრებით, ამერიკის

საგარეო პოლიტიკაში “ობამას დოქტრინამ” რევოლუციური გარდატეხა შეიტანა და ერთ დროს დაპირისპირებული მხარეები მეგობრებად, ხოლო ძველი მეგობრები მტრებად აქცია (Ikenberry, 2014)

თავი 6. მეორე დამოუკიდებელი ცვლადი - შიდასახელმწიფოებრივი ანალიზის დონე

ნაშრომის მეორე დამოუკიდებელი ცვლადია ამერიკის შიდასახელმწიფოებრივ დონეზე არსებული ფაქტორები, რომლებმაც გავლენა მოახდინეს ბარაკ ობამას ჩაურევლობის პოლიტიკაზე სირიაში. აღნიშნული თავის დასაწყისშივე მსურს ხაზგასმით აღვნიშნო, რომ პრეზიდენტ ობამას პიროვნული დამოკიდებულებების გარდა მის არაინტერვენციულ პოლიტიკაზე სირიაში არანაკლები დოზით იმოქმედა ეროვნულ დონეზე არსებულმა რამდენიმე მნიშვნელოვანმა ფაქტორმა, რაშიც მოვიაზრებ კონგრესის რეზოლუციის არარსებობას, სახალხო აზრს და ეკონომიკურ დანახარჯებს. ამ ყველაფერთან ერთად, გასათვალისწინებელია ისიც, რომ 2011 წლის ლიბიის შემთხვევამ შიდასახელმწიფოებრივ კონტექსტზე გარდამტეხი როლი ითამაშა სირიის მიმართ არაინტერვენციული პოლიტიკის შემუშავებაში. აქედან გამომდინარე, მივიჩნევ, რომ თეზისი მეტ დატვირთვას შეიძენს თუ ნაშრომში შიდასახელმწიფოებრივი ანალიზის დონეზე შევისწავლი ლიბიის (2011წ.) და სირიის კონფლიქტების (ქიმიური იარაღის გამოყენება 2013წ.) შემთხვევებში არსებულ მოცემულობებს. სწორედ ამ მნიშვნელოვანი მოვლენების გამოკვეთით დავინახავ თუ რა შეიცვალა ლიბიაში განხორციელებული ინტერვენციის შემდგომ ამერიკაში და რამ მისცა ბიძგი სირიაში ობამას ადმინისტრაციის მიერ ჩაურევლობის პოლიტიკის შემუშავებას.

6.1. პრეზიდენტი, კონგრესი და „პენსილვანია ავენიუს დიპლომატია“

სანამ 2013 წ. ასადის მიერ ქიმიური იარაღის გამოყენებასთან დაკავშირებით შევისწავლი კონგრეს-პრეზიდენტის ურთიერთობებს, მანამდე მსურს ისტორიულ კონტექსტში მოკლედ მიმოვიხილო ამერიკის ორი პოლიტიკური ორგანოს ფუნქციები და მუშაობის სპეციფიკა.

პრეზიდენტის და კონგრესის ურთიერთობების თეორიების კარგ ანალიზს გვთავაზობს ბრუს ჯენტლესონი წიგნში „ამერიკის საგარეო პოლიტიკა - არჩევანის დინამიკა 21-ე საუკუნეში“, სადაც ავტორი ყვება, რომ თეთრი სახლი და კაპიტოლიუმი, სადაც განთავსებულია ამერიკის კონგრესი, ერთმანეთისგან

გამოიყოფა პენსილვანიის ავენიუთი, რომელიც, ამერიკის აღმასრულებელ და საკანონმდებლო ორგანოებს ერთმანეთთან აკავშირებს კიდევაც და თან ერთმანეთისგან გამოყოფს (Jentleson, 2010). ისტორიულად ამერიკის საგარეო პოლიტიკის შემუშავებასთან დაკავშირებით პრეზიდენტსა და კონგრესს შორის ურთიერთობების ოთხი მახასიათებელი შეგვიძლია გამოვყოთ: 1. თანამშრომლობა - კოორდინირებული შეთანხმების მიღწევა, 2. კონსტრუქციული კომპრომისი - ორგანოებს შორის დასაწყისში ვერ ხერხდება შეთანხმების მიღწევა, თუმცა საბოლოო პროდუქტი და კონსენსუსი ბევრად უკეთესია ორივე მხარის თავდაპირველ პოზიციებზე, 3. ინსტიტუციონალური კონკურენცია - იდეოლოგიური შეუთავსებლობა ორგანოებს შორის, რასაც მივეყვართ ორივე მხარის მიერ ეროვნულ ინსტიტუტებზე კონტროლის მოპოვების მცდელობისკენ. 4. კონფრონტაცია - გამოკვეთილად იგრძნობა პენსილვანია ავენიუს დამაბულობა და პოლიტიკური შტოების პოზიციები კონფლიქტში მოდის ერთმანეთთან (იქვე).

ამერიკის საგარეო პოლიტიკის შემუშავებაში როგორც კონგრესს, ასევე პრეზიდენტს განსაკუთრებული ფუნქცია აკისრიათ. კონსტიტუციის პირველი მუხლის მიხედვით, ორივე ორგანოს სხვადასხვა უფლებამოსილება გააჩნია. კონგრესის ძალაუფლება მოიცავს ისეთ საკითხებს, როგორცაა „ომის გამოცხადება“, „კომერციული ურთიერთობების დამყარება სხვა სახელმწიფოებთან“, „არმიის ჩამოყალიბება“, „კანონების შექმნა მთავრობისთვის, სახმელეთო და საზღვაო ძალებისთვის რეგულაციების შემუშავება“. (Masters 2017). რაც შეეხება პრეზიდენტის ძალაუფლებას ის გადმოცემულია კონსტიტუციის მეორე მუხლში. პრეზიდენტი ითვლება ქვეყნის მთავარსარდლად, მას ასევე შეუძლია ხელი მოაწეროს ან ვეტო დაადოს კანონმდებლობას. ის თეთრ სახლთან და ეროვნულ უსაფრთხოების საბჭოსთან ერთად განსაზღვრავს და ახორციელებს ქვეყნის საგარეო პოლიტიკას, პრეზიდენტის უფლებამოსილებაა მოახდინოს ხელშეკრულებების რატიფიცირება და ელჩები დანიშნოს სენატის 2/3 თანხმობის საფუძველზე (Stevenson, 2013).

მიუხედავად უფლებამოსილებების მკვეთრი გამიჯვნისა საინტერესო სტატისტიკურ მონაცემებს გავეცანი იმასთან დაკავშირებით, თუ როგორაა გადმოცემული რეალურ ცხოვრებაში კონსტიტუციაში გაწერილი კონგრეს-პრეზიდენტის ურთიერთობები (War Powers). ამერიკის დაარსების დღიდან ქვეყანამ დაახლოებით ორასჯერ

გამოიყენა სამხედრო ძალა, საიდანაც მხოლოდ ხუთი ომი, 1812 წლის ომი, მექსიკის ომი, ამერიკა-ესპანეთის ომი, I და II მსოფლიო ომები განხორციელდება კონგრესის მიერ გამოცემული დეკლარაციით. დარჩენილიდან დაახლოებით ოთხმოცდაათამდე ომის (მათ შორის 1991 წ. სპარსეთის ყურის ომი, 2001 წ. ავღანეთის ომი, 2003 წ. ერაყის ომი) წარმოება მოხდა სხვა შეზღუდული სახის საკანონმდებლო უფლებამოსილებით, სხვა დანარჩენ საომარ ვითარებაში კი პრეზიდენტს, კონგრესისგან დამოუკიდებლად, მოქმედების სრული თავისუფლება გააჩნდა (Jentleson 2010).

ამერიკის პრეზიდენტისა და კონგრესის ურთიერთობების შესწავლის კარგ საშუალებას იძლევა 2013 წლის 21 აგვისტოს, სირიაში, დამასკოს გარეუბანში ასადის რეჟიმის მიერ გამოყენებული ქიმიური იარაღი, ზარინის გაზი, რასაც ათსზე მეტი უდანაშაულო ადამიანის სიცოცხლე შეეწირა. თუმცა, რადგანაც პრეზიდენტი-კონგრესის ურთიერთობების შესწავლა არ წარმოადგენს ჩემს მიზანს, ამიტომ სირიის 2013 წ შემთხვევაში ამერიკის საკანონმდებლო ორგანოს წინააღმდეგობა ამერიკის 44-ე პრეზიდენტის საგარეო პოლიტიკასთან დაკავშირებით მომყავს იმის საჩვენებლად, თუ რა მასშტაბით შეძლო ეროვნულ დონეზე არსებულმა ერთ-ერთმა შემაფერხებელმა ფაქტორმა, კონგრესის რეზოლუციის არარსებობამ, უარყოფითად ემოქმედა ობამას მცდელობაზე თუნდაც შეზღუდული მასშტაბის სამხედრო დარტყმები განხორციელებინა ასადის რეჟიმზე. შესაბამისად, ქვემოთ უფრო დეტალურად მექნება საუბარი პრეზიდენტ ობამას მისამართით კონგრესის მხრიდან წამოსულ წინააღმდეგობაზე, რითიც ნათლად დადგინდება ის ლოგიკური ჯაჭვი, რაც ნაშრომის მეორე დამოუკიდებელ ცვლადსა და დამოკიდებულ ცვლადს შორის არსებობს.

31 აგვისტოს ბარაკ ობამა განცხადებას აკეთებს თეთრ სახლში, ვარდების ბაღში. პრეზიდენტის მხრიდან ასადის რეჟიმის დასასჯელად სირიაში სამხედრო შეტევის განხორციელებას ყველა ელოდა, თუმცა ამ დღეს პრეზიდენტის მიერ წარმოთქმულმა სიტყვებმა ბევრი გააკვირვა. დაახლოებით ერთი წლის წინ თავად პრეზიდენტმა ობამამ გააფრთხილა ასადი, რომ თუ ეს უკანასკნელი ქიმიურ იარაღს გამოიყენებდა ეს იქნებოდა წითელი ხაზის დარღვევა, რომელსაც ამერიკის ადმინისტრაცია გადააბიჯებდა და პასუხს გასცემდა ასადის რეჟიმს სამხედრო მოქმედებების განხორციელებით სირიაში. ობამას განცხადებაში კი ვკითხულობთ, რომ:

„მე, როგორც ქვეყნის მთავარსარდალი, ვიცავ ჩვენი ქვეყნის ეროვნული უსაფრთხოების ინტერესებს და დარწმუნებული ვარ, როგორც ამ ქვეყნის პრეზიდენტი, რომ ამერიკის ძალა, რომელიც წარმოადგენს მსოფლიოს უძველეს კონსტიტუციურ დემოკრაციას, ემყარება არა მხოლოდ ჩვენს სამხედრო სიძლიერეს, არამედ ჩვენს მაგალითს, რომ ვართ ხალხის მიერ არჩეული მთავრობა და ვმოქმედებთ ხალხის ინტერესებისათვის. აქედან გამომდინარე მივიღე გადაწყვეტილება, რომ ვითხოვო კონგრესის, ჩვენი მოსახლეობის წარმომადგენლების, ნებართვა სირიაში ძალის გამოყენებასთან დაკავშირებით“ (Obama, 2013).

იმავე განცხადებაში, პრეზიდენტი აღნიშნავს, რომ ქიმიური იარაღის გამოყენება სირიაში არ არის მხოლოდ საერთაშორისო სამართლის უხეში დარღვევა, არამედ ეს დანაშაული სერიოზულ საფრთხეს უქმნის ამერიკის უსაფრთხოებასაც. პრეზიდენტი, ისევე როგორც სენატის ან წარმომადგენელთა პალატის წევრები, არ აურჩევია ამერიკელ ხალხს რთული გადაწყვეტილებებისგან თავის არიდების მიზნით, პირიქით ასეთ რთულ სიტუაციაში უკანა პლანზე უნდა გადავიდეს ქვეყნის პოლიტიკურ ინსტიტუტებს შორის დაპირისპირება და ერთი მიზნისკენ უნდა გაერთიანდეს ძალები, რადგან დემოკრატია უფრო ძლიერია ქვეყანაში, როცა პრეზიდენტი მოქმედებს კონგრესის მხარდაჭერით და ამერიკაც უფრო ანგარიშგასაწევ ძალას წარმოადგენს საერთაშორისო აპარეზზე, როცა პრეზიდენტსა და კონგრესს შორის კონსენსუსი მიღწეულია (Obama, 2013).

პრეზიდენტი ობამა განცხადებაში პირდაპირ მიმართავს კონგრესს და რამდენიმე კითხვასაც სვამს მისი მისამართით. პრეზიდენტი, პირველ რიგში, სთხოვს კონგრესის წევრებს უყურონ სირიაში 21 აგვისტოს დატრიალებული უბედურების ამსახველ ვიდეო-ფოტო მასალებს და შემდეგ საკუთარ თავს დაუსვან კითხვა - როგორ მსოფლიოში ვცხოვრობთ დღეს ჩვენ თუ ამერიკის შეერთებული შტატები ხედავს, რომ სხვა ქვეყანაში დიქტატორი უსირცხვილიოდ არღვევს საერთაშორისო ნორმებს მომწამვლელი გაზის გამოყენებით და ჩვენ კიდევ სხვა მიმართულებით ვიწყებთ ყურებას, ვითომც ვერ ვხედავდეთ მომხდარს? რა არის საერთაშორისო სისტემის მიზანი, თუ ჩვენ, მსოფლიო მთავრობების 98% ხელს ვაწერთ ქიმიური იარაღის გაუვრცელებლობას, მათ შორის ამერიკაც და შემდეგ ვერ ვახდენთ ამ შეთანხმების იმპლემენტაციას? (იქვე).

პრეზიდენტი კარგად იაზრებს იმ ფაქტს, რომ ერაყისა და ავღანეთის გამოცდილების შემდეგ სხვა ქვეყანაში, თუნდაც შეზღუდული ძალებით, სამხედრო შეტევის დაწყებას მოსახლეობა მხარს არასდროს დაუჭერს. ბარაკ ობამამ ხელისუფლებაში მოსვლიდან ოთხწელიწად-ნახევარი ომების დასრულებას შეაღია და არა მათ ხელახლა დაწყებას. ამერიკელებს ამერიკელები ჭირდებათ ვაშინგტონში, განსაკუთრებით პრეზიდენტს, რომელიც ზრუნავს მოსახლეობის საშუალო ფენაზე, მათთვის სამუშაო ადგილების უზრუნველყოფასა და განათლების ხელმისაწვდომობაზე. პრეზიდენტის აზრით, ასადის რეჟიმის მიერ ქიმიური იარაღის გამოყენების ფაქტზე პასუხი გასაცემია მიზანმიმართული სამხედრო დარტყმების განხორციელებით, რომლის მიზანსაც უნდა წარმოადგენდეს სამომავლოდ ქიმიური იარაღის გამოყენების მცდელობისაგან ასადის შეკავება, ასევე რეჟიმის დასუსტება და რაც მთავარია მსოფლიომ უნდა დაინახოს, რომ ამერიკა ვერასდროს იქნება შემწყნარებელი ამ ტიპის დანაშაულებების ჩამდენების მისამართით (Obama 2013).

ვფიქრობ, ამ განცხადებების პარალელურად უნდა შევეხო საერთაშორისო ასპარეზზე იმ პერიოდში განვითარებულ მოვლენებსაც რამაც, ფაქტობრივად, პრეზიდენტის პოლიტიკური გათვლების და გადაწყვეტილებების ფორმირება განაპირობა. 2013 წლის 28 აგვისტოს, გაეროს უშიშროების საბჭოს სხდომაზე რუსეთმა და ჩინეთმა ვეტო დააღეს გაეროს რეზოლუციას სირიაში სამხედრო მოქმედებების დაწყებასთან დაკავშირებით. მომდევნო დღეს ბრიტანეთის პრემიერ-მინისტრს, დავიდ კამერონს მხარი არ დაუჭირა თემთა პალატამ სირიაში ძალის გამოყენებასთან დაკავშირებით. პრემიერმა, მიუხედავად პირადი რწმენისა, რომ აუცილებელი იყო სირიაში გარედან დაწყებულიყო სამხედრო ძალის ჩარევა, პატივი სცა და დათანხმდა პარლამენტის გადაწყვეტილებას ძალის გამოყენებლობასთან დაკავშირებით. ამ ყველაფრის საპასუხოდ, კონგრესმა, მათ შორის ოცდაერთმა დემოკრატმა წევრმა, ხელი მოაწერა წერილს, სადაც ეწერა, რომ საჭირო იყო პრეზიდენტს მოეთხოვა კონგრესის უფლებამოსილება სამხედრო მოქმედებების დასაწყებად სირიაში, წინააღმდეგ შემთხვევაში ობამას გადაწყვეტილება არაკონსტიტუციურად გამოცხადდებოდა (Kriner, 2014).

ამ თავის დასაწყისში მოვიშველიე სტატისტიკური მონაცემები წარსულში ამერიკის მიერ წარმოებულ შეიარაღებულ კონფლიქტებში კონგრესის უფლებამოსილების

გაცემის ძალზედ დაბალ მაჩვენებლზე. ამის საპირისპიროდ სირიის შემთხვევასთან დაკავშირებით, ვფიქრობ, საინტერესოა მკითხველს დავანახო თუ რა მაღალი იყო ამერიკელების სურვილი ბარაკ ობამას მიეღო კონგრესის რეზოლუცია სამხედრო ძალის გამოყენების წინ. NBC News მიერ ჩატარებული სახალხო აზრის გამოკითხვის შედეგად შეკითხვაზე - სირიაში სამხედრო მოქმედებების დაწყებამდე პრეზიდენტმა ობამამ უნდა მოითხოვოს თუ არა კონგრესის უფლებამოსილება - რესპოდენტმა 80%-მა დადებითი პასუხი გასცა (იქვე).

ვფიქრობ, მართლაც საინტერესოა აიხსნას რის გამო მოხდა სახალხო აზრის ფორმირება ამ სახით? იყოს ეს 2011 წელს ლიბიაში განხორციელებული სამხედრო მოქმედებების შედეგი? ან რატომ ცდილობდა პრეზიდენტი კონგრესის თანხმობის მოპოვებას, როცა წინა პრეზიდენტების მოღვაწეობის პერიოდში მომხდარი მრავალი ათეული პრეცედენტიდან გამომდინარე მას თავისუფლად შეეძლო დამოუკიდებლად სირიაში სამხედრო შეტევის წამოწყება?

ჩემი აზრით, უმთავრესი მიზეზი, რის გამოც ბარაკ ობამამ უკან დაიხია და კონგრესის დაუკითხავად არ გადადგა ნაბიჯები ასადის რეჟიმზე სამხედრო დარტყმების მისაყენებლად, იყო მოლოდინი და შიში იმისა, რომ სირიაში ასადის რეჟიმის მისამართით განხორციელებული, თუმცა ლიმიტირებული მასშტაბების მოქმედებები, წარმატებით არ დასრულდებოდა და ის კიდევ უფრო მასშტაბურ ინტერვენციაში გადაიზრდებოდა. ანუ ობამას არ ჰქონდა სირიიდან უკან გამოსვლის სტრატეგია შემუშავებული, ის არ იყო თავის თავში დარწმუნებული და ამ შემთხვევაში თუ პოლიტიკური პასუხისმგებლობების გადანაწილება საკანონმდებლო შტოზეც მოხდებოდა, სირიაში წარუმატებელი შედეგების დადგომის შემთხვევაში საზოგადოების მხრიდან წამოსული კრიტიკის ობიექტი მხოლოდ პრეზიდენტი აღარ იქნებოდა.

2007 წ. “The Boston Globe”-ისთვის მიცემულ ინტერვიუში სენატორი ბარაკ ობამა, აღნიშნავდა:

„პრეზიდენტს კონსტიტუციის მიხედვით არ აქვს უფლება უნილატერალურად წამოიწყოს სამხედრო თავდასხმა რომელიმე ქვეყნის მიმართ იმ სიტუაციაში, როცა შექმნილ მდგომარეობაში რეალური ან გარდაუვალი საფრთხე არ ექმნება ამერიკის მოსახლეობას და ეროვნულ ინტერესებს“ (Resi, 2013).

ამერიკული კვლევითი ორგანიზაციის, საგარეო ურთიერთობების საბჭოს დირექტორი, ჯეიმს ლინსლი, აღნიშნავს, რომ პრეზიდენტს სრული უფლებამოსილება გააჩნია დაიცვას ქვეყანა პირდაპირი შემოტევისაგან, მაგრამ როდესაც ქვეყანა თავდასხმითი სახის შეტევებს ახორციელებს არ არსებობს შეჯერებული კონსენსუსი კონგრესის მიერ სანქცირებული ნებართვის საჭიროებასთან დაკავშირებით (იქვე).

აქვე ვვარაუდობ, რომ პრეზიდენტ ობამას სირიაში სამხედრო ჩაურევლობის და პოლიტიკური თავშეკავების მიზეზი 2011 წ. ლიბიის შემთხვევაც იყო. ჩემი აზრით, წარსულში მომხდარ მსგავს პრეცედენტებს შორის პრეზიდენტი ობამა ყველაზე მეტად ლიბიის შემთხვევას დაეყრდნობოდა და კარგ გაკვეთილად გამოიყენებდა. 2011 წ. ლიბიაში ინტერვენციის დროს ბარაკ ობამას არ უთხოვია მიეღო კონგრესის მხრიდან რეზოლუცია, მიუხედავად ამისა მაშინ მის პოლიტიკურ ქმედებებს სამართლებრივ ლეგიტიმურობას გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია და ოპერაციაში ნატო-ს ჩართულობა ანიჭებდა. ვფიქრობ, პრეზიდენტი არავისზე ნაკლებად გრძნობდა, რომ ამერიკა, რომელიც პოლიტიკური შეხედულებების მიხედვით, საკმაოდ დაყოფილი და მრავალფეროვანი ქვეყანაა, სადაც ცხოვრობენ დემოკრატები, რესპუბლიკელები, კონსერვატორები და სხვ. ყველა გამოხატავდა შემფოთებას და წუხილს ახლო აღმოსავლეთში, კერძოდ, კი სირიაში, ბოლო თორმეტი წლის განმავლობაში მესამე სამხედრო ინტერვენციის დაწყების აღზატობასთან დაკავშირებით (Kronlund, 2015).

მართალია, ლიბიაში ინტერვენციის დროსაც არ არსებობდა ამერიკის საკანონმდებლო ორგანოს მხრიდან სანქცირებული ნებართვა საჰაერო დარტყმების განხორციელებასთან დაკავშირებით, მაგრამ ამის მაგივრად პრეზიდენტ ობამას გააჩნდა საერთაშორისო საზოგადოების ლეგიტიმური მხარდაჭერა. მიუხედავად ამ ყველაფრისა ბარაკ ობამას განცხადების მიხედვით, ლიბიის 2011 წ. ინტერვენცია, სადაც ყველაფერი ნორმის ფარგლებში დაიწყო, სადაც ინტერვენციის შედეგად სიცოცხლე შეუნარჩუნდა ათიათასობით მოქალაქეს, მოხდა დიქტატორის ჩამოგდება და ამის ფონზე არ დაშავებულა და არც გარდაცვლილა ამერიკის არცერთი ჯარისკაცი, ამერიკაში ნეგატიურად იქნა აღქმული. (Obama 2013).

აქედან გამომდინარე მივიღეთ შემდეგი სურათი. ორი კონფლიქტი ახლო აღმოსავლეთში - ლიბია (2011), სირია (2013), მათგან არცერთ შემთხვევაში ამერიკის მხრიდან არ ყოფილა კონგრესის რეზოლუცია მიღებული, მაგრამ მიუხედავად ამისა, ლიბიაში გადაწყვიტა ბარაკ ობამამ სამხედრო ინტერვენცია, ხოლო სირიაში პრეზიდენტმა თავი შეიკავა მსგავსი ქმედების განხორციელებისგან. ჩემი დასკვნა და ახსნა ამ შემთხვევების მიმართ შემდეგია: მიუხედავად იმისა, რომ ლიბიაში ინტერვენციას საერთაშორისო მხარდჭერა და ლეგიტიმურობა თან ახლდა, რასაც ვერ ვიტყვით 2013 წელს სირიაში ამერიკის მხრიდან დაგეგმილი ოპერაციის შესახებ, ვფიქრობ, რომ პირველ რიგში მაინც ლიბიის ინტერვენციიდან მიღებული უარყოფითი რეზონანსი ამერიკაში, შემდეგ შიდასახელმწიფოებრივ დონეზე პრეზიდენტის ადმინისტრაციასა და საკანონმდებლო ორგანოებს შორის აზრთასხვადასხვაობა იყო ის წყალგამყოფი ხაზი, რამაც ბარაკ ობამას სირიაში ჩაურევლობა გადააწყვეტინა. ამ პოლიტიკური არჩევანით, ფაქტობრივად, თავად უარყო პრეზიდენტმა ამერიკის საგარეო პოლიტიკის ამოცანა, რაზეც „ობამას დოქტრინაში“ პრეზიდენტს ჰქონდა საუბარი - არ გააკეთო სისულელე (“Don’t do stupid shit”). (Obama 2013). მაგრამ, განა ნამდვილ სისულელედ არ უნდა მივიჩნიოთ პრეზიდენტის ადმინისტრაციის მხრიდან ლიბიაში შესვლა თუ არ არსებობდა ქვეყნის რეკონსტრუქციის გრძელვადიანი გეგმა და ამერიკის გამოსვლის შემდეგ მყისიერადვე ლიბია სრულ ქაოსში ჩაეფლო? ან კიდევ, რა მიზანს ემსახურებოდა წითელი ხაზის გავლება? ვფიქრობ, პრეზიდენტს დაპირებები და დამუქრებები არ უნდა გაეცა თუ ერთი წლის თავზე, ასადის მიერ სირიაში ქიმიური იარაღის გამოყენების საწინააღმდეგოდ ვერაფერს მოიმოქმედებდა.

სირიაში ქიმიური იარაღის გამოყენებლობასთან დაკავშირებით გადაწყვეტილება მხოლოდ საერთაშორისო შეთანხმების დადების შედეგად იქნა მიღწეული. დიდი ოცეულის შეხვედრაზე სანქტ-პეტერსბურგში, 2013 წლის 5-6 სექტემბერს, რუსეთსა და ამერიკის სახელმწიფო მეთაურებს შორის გამართული დიალოგის დროს გადაწყდა, რომ რუსეთი თავიდან აირიდებდა ამერიკის ჩართულობას სირიაში იმის სანაცვლოდ, თუ პუტინი დაარწმუნებდა ასადს მომხდარიყო ქვეყანაში არსებული მომწამლავი გაზის მარაგის გადაცემა საერთაშორისო კონტროლის ქვეშ მისი შემდგომი განადგურების მიზნით. (Tiefer, Clark, 2016). ამერიკის მთავრობის და პირადად პრეზიდენტის ეს უკანასკნელი მცდელობა წარმატებით განხორციელდა.

6.2. სახალხო აზრი

ამერიკის ერთ-ერთი სენატორის სიტყვებს თუ მოვიშველიებ, პოლიტიკურ მოვლენებში კონგრესის ჩართულობა მხოლოდ მშრალი კონსტიტუციური პრინციპის დაცვას როდი ნიშნავს. კონგრესში დებატების გამართვით, დისკუსიით და ომის ინიცირებასთან დაკავშირებით კონგრესმენებს შორის ხმის მიცემის წარმოებით ხდება მოსახლეობის ცნობიერების ამაღლება ქვეყნის ეროვნულ ინტერესებთან დაკავშირებით და ამომრჩევლისთვის მოსალოდნელი კონფლიქტის ხასიათთან დაკავშირებით ინფორმაციის მიწოდება (Kronlund, 2015). საზოგადოებრივი აზრი და კონგრესის პოზიცია, ვფიქრობ, საჭიროა, რომ ნებისმიერ შემთხვევაში ერთიანი და შეთანხმებული იყოს. რადგანაც საკანონმდებლო ორგანოს წევრების დაკომპლექტება ამომრჩეველთა მხრიდან ხმის მიცემით ხორციელდება, ამიტომ თითოეული ამომრჩეველი ნამდვილად იმსახურებს, რათა ფლობდეს საჭირო ინფორმაციას ქვეყნის წინაშე არსებულ შიდა თუ გარე გამოწვევებთან დაკავშირებით. როგორც პრაქტიკა გვიჩვენებს, დასავლეთის დემოკრატიულ სახელმწიფოებში საზოგადოებრივი აზრი ხშირ შემთხვევაში მთავრობის მიერ ყოველთვის მხედველობაში მიიღება სერიოზული პოლიტიკური გადაწყვეტილებების მიღების დროს. სწორედ ამიტომ ვუწოდებთ მათ ხალხის მმართველობაზე დამყარებულ რეჟიმებს, სადაც სახალხო განწყობები და შეხედულებები დიდ როლს თამაშობს პოლიტიკური დღის წესრიგის განსაზღვრაში.

სახალხო აზრს არაპირდაპირი გზით შეუძლია გავლენა მოადინოს პრეზიდენტის გადაწყვეტილებებსა და მის პოლიტიკურ აზროვნებაზე. სახალხო აზრი საპრეზიდენტო არჩევნების და კონგრესის წევრთა მიერ მიღებული გადაწყვეტილებების საფუძველზე ახდენენ ზემოქმედებას პრეზიდენტის პოლიტიკურ კურსსა და პროგრამაზე. (Dieck, 2014). როგორც 2013 წელს სირიაში ასადის მიერ ქიმიური იარაღის გამოყენების შემთხვევამ აჩვენა პრეზიდენტი ობამა რთულ მდგომარეობაში აღმოჩნდა, რადგან მოსალოდნელ შეზღუდული მასშტაბების სამხედრო ინტერვენციას სირიაში თანხმობა არ გამოუცხადა ქვეყნის კონგრესმა, რომლის უკანაც ამერიკელი ამომრჩეველი იდგა.

მოკლედ რომ შევაჯამო ამერიკის შესაძლო ინტერვენციას სირიაში რამდენიმე გასამართლებელი მიზანი, ნამდვილად, ჰქონდა: 1. უპირველეს ყოვლისა შესაძლოა ძალიან მალე ამ მოვლენებს ასადის რეჟიმის დასრულება გამოეწვია 2. ასადის რეჟიმის დამხობას ასევე თან მოჰყვებოდა ჰუმანიტარული კრიზისის დამთავრება ქვეყანაში 3. საერთაშორისო სამართლის შესაბამისად მოხდებოდა მასობრივი განადგურების იარაღის (ასეთის არსებობის აღმოჩენის შემთხვევაში) საერთაშორისო ნორმების მიხედვით განადგურება და მოიხსნებოდა ტერორისტული დაჯგუფებების მიერ ქიმიური იარაღის ხელში ჩაგდების საფრთხე. 4. ამერიკის სამხედრო ინტერვენციას უნდა უზრუნველყო დესტაბილიზაციის და სამოქალაქო არეულობების პრევენცია სირიაში, რაც თავის მხრივ შეამცირებდა ევროპის მასშტაბით ლტოლვილთა დიდი ნაკადის გადაადგილებას, რომელიც სერიოზულ საფრთხეს უქმნის დღემდე ევროპის პოლიტიკურ უსაფრთხოებას და სტაბილურობას (იქვე). მიუხედავად ამ დადებითი მოლოდინებისა ამერიკის მოსახლეობა უარყოფითად განწყობილი აღმოჩნდა ინტერვენციის მიმართ და კონგრესთან ერთად ცალასახად ეწინააღმდეგებოდა კიდევ ერთი კონფლიქტის მხარედ გახდომას ახლო აღმოსავლეთში.

სახალხო აზრის დასადგენად ნაშრომში ვიყენებ სხვადასხვა ამერიკული კვლევითი ორგანიზაციის მიერ ჩატარებულ გამოკითხვებს, რაც საშუალებას მძლევს რომ კიდევ ერთხელ გამოვკვეთო საზოგადოების უარყოფითი დამოკიდებულება და ამ ნეგატიური დამოკიდებულების მაღალი გავლენის ხარისხი პრეზიდენტის პირად შეხედულებებსა და გადაწყვეტილებებზე საგარეო პოლიტიკურ კურსთან დაკავშირებით. ძალიან კარგ დამხმარე მასალას წარმოადგენს ისეთი გავლენიანი ორგანიზაციების მიერ ჩატარებული სახალხო აზრის გამოკითხვები, როგორცაა „Gallup“, „The Washington Post“, „The CNN/ORC“. რესპოდენტებისთვის დასმული შეკითხვებიდან გამომდინარე ირკვევა რამდენიმე საინტერესო დეტალი, რაც კიდევ უფრო ამყარებს ჩემს ჰიპოთეზას იმასთან დაკავშირებით, რომ სახალხო აზრი იყო ერთ-ერთი აუცილებელი, თუმცა არასაკმარისი ფაქტორი პრეზიდენტ ობამას ჩაურევლობის პოლიტიკისა სირიის კონფლიქტში. გამოკითხვებზე დაყრდნობით ნაშრომში რამდენიმე მნიშვნელოვან საკითხს წარმოვადგენ.

2013 წლის 3 სექტემბერს „The Washington Post“-ის მიერ დასმულ შეკითხვაზე - „იმ ფაქტის გათვალისწინებით, რომ სირიის მთავრობამ ქიმიური იარაღი გამოიყენა სამოქალაქო ომში საკუთარი მოსახლეობის წინააღმდეგ, ემხრობით თუ არა ამერიკის ადმინისტრაციის გადაწყვეტილებას სამხედრო შეტევა განახორციელოს სირიის ხელისუფლების წინააღმდეგ? - ამომრჩეველთა 59%-მა უარყოფითი, ხოლო 36%-მა დადებითი პასუხი დააფიქსირა, დანარჩენმა თავი შეიკავა პასუხის გაცემისაგან (Clement, 2013). საინტერესო ცვლილებას ასახავს Gallup-ის მიერ ჩატარებული გამოკითხვა, სადაც ჩანს, რომ 2013 წლის 10 სექტემბერს, პრეზიდენტ ობამას მიერ გაკეთებული განცხადების შემდეგ, კიდევ უფრო იკლებს იმ ადამიანთა რაოდენობა, ვინც ამერიკის მიერ სირიაში სამხედრო ინტერვენციის განხორციელების მომხრე იყო სირიის მხრიდან ქიმიური იარაღის გამოყენების შესაძლებლობების შემცირების მიზნით. როგორც თავად კვლევითი ორგანიზაცია აღნიშნავს, პრეზიდენტის სიტყვით გამოსვლის შემდეგ საზოგადოებაში იმატა მოლოდინმა იმასთან დაკავშირებით, რომ სირიის კონფლიქტი ძალის გამოყენების ნაცვლად, დიპლომატიური მოლაპარაკებების გზით მოგვარებულიყო (Swift, 2013).

Americans' Views on Military Intervention in Syria

Would you favor or oppose the U.S. taking military action against Syria in order to reduce that country's ability to use chemical weapons?

	% Favor	% Oppose	% No opinion
Sep 11-12, 2013	28	62	11
Sep 3-4, 2013	36	51	13

GALLUP

ჩემთვის, როგორც ამ საკითხის შესწავლით დაინტერესებული მკვლევარისთვის, საინტერესო მონაცემებს წარმოადგენს, ასევე, “The Washington Post“-ის მიერ რესპოდენტებისთვის დასმული შეკითხვები - „სირიაში მიმდინარე მოვლენებში საფრანგეთისა და დიდი ბრიტანეთის მონაწილეობის შემთხვევაში დაუჭერდით თუ არა მხარს ამერიკის და მისი მოკავშირეების ერთობლივ სამხედრო ინტერვენციას ასადის რეჟიმის წინააღმდეგ.“ აღნიშნულ შეკითხვაზე 51%-მა უარყოფითი, ხოლო 43% დადებითი პასუხი გასცა, დანარჩენმა თავი შეიკავა აზრის დაფიქსირებისაგან. ხოლო მეორე შეკითხვაზე - „ემხრობით თუ ეწინააღმდეგებით ამერიკისა და მისი

მოკავშირე ქვეყნების მიერ სირიელი აჯანყებულებისთვის იარაღის მიწოდებას“ – 70% უარყოფითი პასუხი დააფიქსირა (Clement, 2013).

CNN/ORC-ის მიერ ჩატარებული გამოკითხვა 2013 წელის 6-8 სექტემბერს განხორციელდა, რომლის ფარგლებშიც სატელეფონო ინტერვიუებში მონაწილეობა მიიღო 1022 ადამიანი, საიდანაც 30% იყო დემოკრატი, 21% იყო რესპუბლიკელი, ხოლო დანარჩენი სხვადასხვა პოლიტიკური პარტიის წარმომადგენელი. ორგანიზაციის მიერ დასმულ შეკითხვაზე - „დაუჭერთ თუ არა მხარს ამერიკის მიერ სირიაში საჰაერო იერიშის განხორციელებას, თუ იერიშის განხორციელებასთან დაკავშირებით კონგრესი რეზოლუციას გამოსცემს“ - რესპოდენტთა 53% უარყოფითი, 43% დადებითი პასუხი გასცა, დანარჩენმა თავი შეიკავა აზრის დაფიქსირებისაგან. რაც შეეხება მეორე შეკითხვას - მისცემთ თუ არა ხმას ისევ თქვენს წარმომადგენელს კონგრესში თუ ეს ადამიანი მხარს დაუჭერს ამერიკის მიერ სირიაში სამხედრო მოქმედებების განხორციელებას“ - რესპოდენტთა უმრავლესობამ, 57%-მა, განაცხადა, რომ ეს ვერ მოახდენს გავლენას და ის ისევ იმავე კონგრესმენს მისცემდა ხმას არჩევნებში (Steinhauser and Helton, 2013, CNN Poll).

იმავე სახალხო აზრის გამოკითხვაში მოყვანილია შედარებები სირიაში ამჟამინდელ ინტერვენციასა და ამერიკის მიერ წარმოებულ წინა სამხედრო ოპერაციებს შორის. კითხვაზე - „სირიაში სამხედრო ინტერვენციის დაწყებით მიიღწევა თუ არა ამერიკისთვის მნიშვნელოვანი მიზნები“ - ინტერვიუერთა 72%-მა უარი განაცხადა. ანალოგიური შეკითხვა Gallup-მა 2003 წლის ნოემბერში დასვა, 1998 წელს ბილ კლინტონის მიერ ერაყში განხორციელებული დაბომბვების წინ, სადაც რესპოდენტთა 48%-მა შეკითხვას დადებითად უპასუხა, 42%-ის შეფასებით კი ერაყზე განხორციელებული შეტევა უშედეგო იქნებოდა. გარდა ამისა, სირიასა და ლიბიას შორის კარგ შედარებას გვთავაზობს CNN/ORC-ის მიერ დასმული შეკითხვა - „სირიაში ამერიკის ინტერვენცია წარმოადგენს თუ არა ამერიკის ეროვნულ ინტერესს“ - რაზეც ინტერვიუერთა 69%-მა უარი განაცხადა. მსგავსი შინაარსის შეკითხვა იქნა დასმული 2011 წლის მარტში ლიბიის კონფლიქტში ამერიკის ჩართულობასთან დაკავშირებით, სადაც შედარებით დაბალმა, თუმცა მაინც უმრავლესობამ, 55%-მა აღნიშნა, რომ ლიბიის კონფლიქტში ამერიკის ჩართულობა ქვეყნის ეროვნულ ინტერესს არ წარმოადგენდა (იქვე).

აღნიშნული გამოკითხვების მიღმა, მსურს, ასევე, აღვნიშნო, რომ სირიაში ინტერვენციასთან დაკავშირებით სახალხო აზრის უარყოფითი დამოკიდებულების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიზეზი წინა ომებში ამერიკის ჩართულობიდან გამომდინარე საზოგადოებაში გაჩენილი „დაღლილობის“ გრძნობაა. ჩემს მოსაზრებას ამყარებს თავად პრეზიდენტ ბარაკ ობამას მიერ 2013 წლის სექტემბერში სირიასთან დაკავშირებით გაკეთებულ განცხადებაში გამოყენებული სიტყვები, რომელიც პრეზიდენტმა ერთ-ერთი ვეტერანისგან მიღებული წერილისგან გამოიყენა. „ამერიკელი ხალხი დაღლილია ომებისაგან“ (Lofflmann 2015). უფრო მეტიც, ანალოგიურ ფრაზას იყენებს თავის საუბრებში სახელმწიფო მდივანი, ჯონ ქერი, რომელიც ღიად აცხადებს, რომ ერაცოდან და ავღანეთიდან გამომდინარე ამერიკელი ხალხი ომებისგან თავს დაღლილად გრძნობს (Dieck 2014). დაღლილობასთან დაკავშირებით ასევე საუბრობს ინტერვიუში ჩემი რესპოდენტი ამერიკის ჩრდილო ჯორჯიის უნივერსიტეტის პოლიტიკის მეცნიერების დოქტორი, მეგან ჰოსერი. მან ხაზი გაუსვა ზოგადად შიდასახელმწიფოებრივი კონტექსტის გავლენას ბარაკ ობამას პოლიტიკურ გადაწყვეტილებებზე. კითხვაზე პასუხის გაცემის დროს, ჩემმა რესპოდენტმა არ დამალა, რომ ამერიკელი ხალხის დაღლილობის ფაქტორი სერიოზულ საფიქრალს უჩენდა პირადად პრეზიდენტს და მის პოლიტიკურ გუნდს (დანართი II). მრავალწლიანი კონფლიქტი ერაყში, ავღანეთში, ახლა უკვე ლიბიაში ჩართულობაც, მსხვედრპლად შეწირული ამერიკელი ჯარისკაცები, რასაც ასევე ემატებოდა ამერიკაში არსებული ეკონომიკური კრიზისი იყო ძირითადი მიზეზი იმისა, თუ რატომ სთხოვდა კონგრესი ობამას მათთან მოლაპარაკების წარმოების გარეშე არ გადაედგა სამხედრო-პოლიტიკური ნაბიჯები სირიის კონფლიქტთან დაკავშირებით.

სახალხო აზრის შესახებ საუბრისას, ვფიქრობ, კიდევ ერთ დეტალზეა საჭირო მოხდეს მკითხველის ყურადღების გამახვილება. საინტერესოა, ხომ არ იყო ამერიკელი მოსახლეობა იმედგაცრუებული პრეზიდენტ ობამას მისამართით. როცა 2002 და 2003 წლებში პრეზიდენტი ჯორჯ ბუში უმცროსი ამერიკელ ხალხს და კონგრესს არწმუნებდა, რომ ერაყში ინტერვენცია სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი იყო იქ არსებული ქიმიური და ბიოლოგიური იარაღის განადგურების მიზნით, როგორც განხორციელებული ინტერვენციის შემდეგ დადასტურდა ერაყში საერთოდ ვერ იპოვეს მასობრივი განადგურების იარაღი, რის გამოც თითქოს უსაფუძვლო გამოდგა

პრეზიდენტ ბუშის არგუმენტები ერაყში სამხედრო ინტერვენციის განხორციელებასთან დაკავშირებით (Tiefer, Clark, 2016). ამ ყველაფრიდან გამომდინარე მიჩნდება მოსაზრება, რომ ერთხელ მოტყუებული და შეცდომაში შეყვანილი საზოგადოება მეორედ აღარ ენდობოდა ბრმად მოქმედ ხელისუფლებას და ექვს ქვეშ დააყენებდა ასადის მიერ ქიმიური იარაღის გამოყენების ფაქტის საშიშროებას ამერიკასთან დაკავშირებით. ანუ საზოგადოების თვალში, ბარაკ ობამას მხრიდან გამოთქმული მოსაზრება, რომ ქიმიური იარაღის გამოყენების გამო ლეგიტიმური იყო სირიაში ინტერვენცია, მოწონებას ვეღარ დაიმსახურებდა და ხალხიც უარყოფითად შეხვდებოდა პრეზიდენტის ინიციატივას სამხედრო მოქმედებების განხორციელებასთან დაკავშირებით, მითუმეტეს საერთაშორისო საზოგადოების და გაეროს რეზოლუციის არარსებობის პირობებში.

6.3. ეკონომიკური და ფინანსური დანახარჯები

მოცემული ქვეთავი შეეხება ამერიკის ეკონომიკური დანახარჯების მიმოხილვას, რამაც სერიოზული გავლენა იქონია პრეზიდენტ ობამას არაინტერვენციულ პოლიტიკაზე სირიაში. წინა სამხედრო ოპერაციებიდან მიღებული ეკონომიკური ზარალიდან გამომდინარე შეიზღუდა სირიაში ბარაკ ობამას შესაძლო ინტერვენციის მასშტაბები და ფორმები.

პრეზიდენტ ობამას ხელისუფლებაში მოსვლა მსოფლიოში მიმდინარე ეკონომიკურ კრიზისს ემთხვევა. მსოფლიო ეკონომიკურმა კრიზისმა დიდი დარტყმა მიაყენა აშშ-ის ეკონომიკასაც, წარმოებას, ინვესტიციების მოზდვას. ამ ყველაფრის ფონზე გაიზარდა უმუშევრობის დონე ქვეყანაში. ნიშნულმა 2009 წლისთვის 10,1% მიაღწია, მაშინ როცა უმუშევრობა 2007 წლისათვის 4,6 %-ს უტოლდებოდა (Labonte, 2010).

ამერიკაში ეკონომიკური მაჩვენებლების გაუარესების პარალელურად კიდევ უფრო ბუნდოვანი და ხარჯიანი ხდებოდა საზოგადოების და რიგი პოლიტიკოსების თვალში ერაყსა და ავღანეთში მიმდინარე ამერიკის სამხედრო ოპერაციები. ჰარვარდის კენედის სკოლის მიერ ჩატარებული კვლევების თანახმად, ერაყსა და ავღანეთში 2013 წლამდე მიმდინარე ოპერაციების დანახარჯი 4-იდან 6

მილიარდამდე ამერიკულ დოლარდს შეადგენდა. ეს თანხა მოიცავდა ეკონომიკურ-სოციალურ დანახარჯებს, სამედიცინო დახმარებას, აღჭურვილობის გაუმჯობესებას და ვეტერანთა, ომისგან დაზარალებულთა მხარდაჭერას. ამას გარდა, დაახლოებით 6,700 ამერიკელი სამხედრო მოსამსაურე შეეწირა და 51,000 დაშავდა აღნიშნულ ომებში (Bilmes, 2013).

2012 წელს გამოცემულ ამერიკის თავდაცვის სტრატეგიულ სახელმძღვანელოში, (Defense Strategic Guidance) პრეზიდენტმა განაცხადა, რომ ამერიკა აღარ გააგრძელებდა ფართომასშტაბიან სტაბილურობის ოპერაციებს, რასაც ერაყსა და ავღანეთში აქამდე ახორციელებდა. ერაყიდან და ავღანეთიდან მიღებული გამოცდილების საფუძველზე შემოღებულ იქნა ახალი სტრატეგია „მსუბუქი ნაკვალევი“. აღნიშნული მიდგომის თვალსაზრისით, ამერიკის ეროვნული ინტერესების უზრუნველსაყოფად მასიური სამხედრო ძალის გამოყენების ნაცვლად ამერიკა ჩაერთვებოდა მცირემასშტაბიან, სპეციალიზირებულ სამხედრო ოპერაციებში, რაც მიმართული იყო მხოლოდ ქვეყნის ფარგლებს გარეთ საჰაერო იერიშის განხორციელებასა და ადგილობრივი შეიარათებული ძალების მხარდაჭერაში (Obama 2012).

ერაყისა და ავღანეთის შემდეგ იყო 2011 წლის ლიბიის ინტერვენცია. როგორც საზოგადოებრივი აზრი, ისე კონგრესი აკრიტიკებდა პრეზიდენტს ამ ნაბიჯს და არგუმენტად ორივე მხარეს ახალ კონფლიქტში ამერიკის მიერ გაწეული ფინანსური ხარჯები მოჰყავდა. ერთ-ერთი რესპუბლიკელი კონგრესმენის განცხადებით, ამერიკის თავდაცვის დანახარჯებმა 700 მილიარდს მიაღწია, საიდანაც უდიდესი ნაწილი ერაყის, ავღანეთის და ლიბიის ინტერვენციებზე მოდიოდა. აღნიშნული ფინანსური რესურსი კი უმჯობესი იყო ამერიკაში დამატებითი სამუშაო ადგილების შექმნას მოხმარებოდა (Johnson, 2011).

2013 წელს სირიაში ამერიკის შესაძლო ინტერვენციის შესახებ კონგრესში წამოჭრილი დებატებისას კვლავ გრძელდებოდა სკეპტიციზმი სირიის ომში ამერიკის ჩართულობასთან დაკავშირებით. კონგრესის წევრები პრეზიდენტს მოუწოდებდნენ ემოქმედა „ობამას დოქტრინაში“ წარმოდგენილი პრინციპების შესაბამისად, რომლის მიხედვითაც პრეზიდენტს მთელი რესურსები ეროვნულ დონეზე წამოჭრილი სოციალურ-ეკონომიკური პრობლემების გადასაჭრისაკენ უნდა მიემართა.

დასკვნის სახით აღვნიშნავ, რომ კვლევის პროცესში მოძიებულ მასალებზე დაყრდნობით, ინტერვენციის ფინანსური დანახარჯები იყო ის ერთ-ერთი ფაქტორი, რის გამოც ობამას ადმინისტრაციამ შედარებით ნაკლებხარჯიანი მოქმედებების განხორციელებას მიანიჭა უპირატესობა სირიაში, როგორც იყო საჰაერო იერიშის მიტანა და ოპოზიციური ძალების მხარდაჭერა წვრთნისა და აღჭურვის პროგრამის ფარგლებში (Blanchard, Humud, Nikitin, 2015). ფინანსურ ხარჯებს სირიაში, წინა ინტერვენციებისაგან განსხვავებით ზრდიდა ის ფაქტი, რომ სირიის ომს რეგიონზე მეტი გავლენა გააჩნდა და მასში ჩართული იყვნენ რეგიონის სხვა მოთამაშეები, რუსეთი და ირანი. აქედან გამომდინარე, ობამამ აღარ გარისკა, რადგან დარწმუნებული იყო, რომ ასადის ჩამოდგებით ამერიკის პოლიტიკური ისტაბლიშმენტი ერაცისა და ავღანეთის მსგავს (თუ არა უარესს) ვითარებას შექმნიდა ახლო აღმოსავლეთში. ფაქტია, ეკონომიკურმა ხარჯებმა განსაზღვრა სირიაში ინტერვენციის ფორმა და საშუალებები. ავღანეთისა და ერაცის ინტერვენციების „ღირებულებამ“ დიდი გავლენა იქონია სირიის მიმართ ობამას ადმინისტრაციის აღქმებზე ფინანსური თვალსაზრისით.

6.4. მედიის როლი, როგორც შუალედური ცვლადი (ლიბია და სირია)

შიდასახელმწიფოებრივ დონეზე ქვეყნის პოლიტიკური დღის წესრიგის განსაზღვრაში მედიას უმნიშვნელოვანესი ფუნქცია აკისრია. ლიბიასა და სირიაში ამერიკული მედიის ჩართულობას ვიკვლევ იმდენად რამდენადაც, ორივე ქვეყანაში ბეჭდური თუ სატელევიზიო მედია აქტიურად მოუწოდებდა ხელისუფლებას ინტერვენციების დაწყებისაკენ. ორივე ქვეყანაში მიმდინარე კონფლიქტი ინტენსიურად შუქდებოდა ამერიკულ ახალ ამბებში. ჩემ მიერ გამოთქმულ მოსაზრებას ადასტურებს სხვადასხვა ამერიკული მედია საშუალების მიერ ლიბიისა და სირიის კრიზისების თემაზე დაწერილი სტატიების და პოლიტიკური მიმოხილვების უხვი რაოდენობა. საბოლოოდ, ლიბიის და სირიის შემთხვევებში მედია საშუალებების აქტიურობამ განსხვავებული რეზონანსი ჰქოვა ამერიკელი პოლიტიკოსების, კონგრესის და საზოგადოებრივი აზრის ფორმირების პროცესზე.

სწორედ ამიტომ გადაწყვეტიტე ამ საკითხის გამოკვლევა. ნაშრომის აღნიშნული თავი დაეთმობა იმ ფაქტორების შესწავლას, რის გამოც, მედიამ, როგორც გადაწყვეტილების მიღებაზე ზემოქმედების ერთ-ერთმა ძლიერმა ბერკეტმა, ლიბიაში შეძლო და გავლენა მოახდინა ობამას პოზიციაზე ინტერვენციის დაწყებასთან დაკავშირებით, ხოლო მეორე შემთხვევაში მედია უძლური აღმოჩნდა შეეცვალა ობამას პოზიცია სირიაში სამხედრო ჩაურევლობის შესახებ.

მედიის გავლენა ქვეყნის საგარეო პოლიტიკის ფორმირებაზე სამი მოდელის მიხედვით აიხსნება. პირველი ეს არის დღის წესრიგის განსაზღვრა. მას-მედიას და განსაკუთრებით ტელევიზიას შეუძლია მიუთითოს საზოგადოებას თუ რის შესახებ იფიქროს. ის რაც გადის ახალ ამბებში ე.ი. აქტუალურია. მეორე, მედია აყალიბებს საზოგადოებრივ აზრს. მედიას გააჩნია შექმნისა და შევსების ეფექტები, რაც გულისხმობს, რომ სწორედ მედია ქმნის იმ კრიტერიუმებს, რომლის მიხედვითაც საზოგადოება პრიორიტეტებს ანიჭებს გარკვეულ საკითხებსა და მიმდინარე მოვლენებს. მესამე მოდელი დაკავშირებულია გადაწყვეტილების მიმღებ პირებზე გავლენის მოხდენასთან. რას იტყვის პრესა? ეს კითხვა მუდამ აქტუალურია შეხვედრებზე, სადაც აღმასრულებელი შტო საგარეო პოლიტიკის საკითხებს განიხილავს (Jentleson, 2010).

მედიის გავლენა პოლიტიკურ ვითარებასა და გადაწყვეტილების მიღების პროცესზე ცნობილია ე.წ. “CNN effect”-ის სახელით. აღნიშნული ტერმინი სათავეს იღებს 1990-91 წწ. სპარსეთის ომიდან, როდესაც ტექნოლოგიურმა პროგრესმა საშუალება მისცა ამერიკულ საკაბელო ქსელებს ექსკლუზიურად აეღოთ კადრები და გაეშუქებინათ მსოფლიო მასშტაბით პირდაპირ ეთერში მიმდინარე შოკისმომგვრელი მოვლენები. შექმნილი მდგომარეობიდან და მედია ზეწოლიდან გამომდინარე, პრეზიდენტმა ბუშმა მაშინ მიიღო გადაწყვეტილება ჰუმანიტარული ინტერვენცია განეხორციელებინა ერაყში (Doucet, 2018).

სირიის სამოქალაქო ომთან დაკავშირებით Youtube-ზე განთავსებულმა ვიდეოებმა, Facebook-სა და Twitter-ზე დაწერილმა კომენტარებმა დააჩქარა პოლიტიკური დებატები ამერიკაში. (Geis, Schlag, 2017). 31 აგვისტოს თეთრი სახლიდან ობამას მიმართვამ შოკში ჩააგდო მთელი მსოფლიო. ფაქტობრივად, პრეზიდენტმა თავად უარყო ასადის რეჟიმის გასაფრთხილებლად გავლებული წითელი ხაზი და სირიაში

სამხედრო მოქმედებების დაწყების ლეგიტიმურობისათვის კონგრესის ნებართვა ითხოვა. ამასთანავე, პრეზიდენტ ობამას თხოვნის შესაბამისად, 2013 წლის 5 სექტემბერს ქიმიური იარაღის გამოყენებით მიღებული ფატალური შედეგების ამსახველი ცამეტი ვიდეო უჩვენეს კონგრესის წევრებს, რომლებიც ბარაკ ობამას აზრით, ამ ემოციური კადრების ნახვის შემდეგ დაფიქრდებოდნენ და დასჯის მიზნით პასუხს მოსთხოვდნენ ასადის მოძალადე რეჟიმს (Doucet, 2018).

საინტერესოა რატომ მოხდა, რომ ლიბის შემთხვევაში პრეზიდენტი ობამა მოწყვლადი აღმოჩნდა „CNN effect“-ზე (იმ ფაქტის გათვალისწინებით, რომ პრეზიდენტს არ ჰქონია არც სახალხო აზრის და არც კონგრესის მხარდაჭერა), ხოლო სირიის ომის დროს მედიის მიერ გაშუქებულმა ახალმა ამბებმა ვეღარ მოახერხა სახელმწიფო სტრატეგიის შეცვლა სირიაში სამხედრო ჩარევის დაწყებასთან დაკავშირებით. გამოვიდა, რომ ლიბის ომში მედიამ ითამაშა შუალედური ცვლადის როლი, რადგან კონგრესის და სახალხო აზრის წინააღმდეგობის მიუხედავად, მან მაინც მოახერხა აღმასრულებელი შტოს დაყოლიება ლიბიაში ინტერვენციის განსახორციელებლად. რაც შეეხება სირიის კრიზისს, აქ უკვე ვეღარ შეძლო მედიამ შუალედური ცვლადის ფუნქციის შესრულება.

ერთი შეხედვით, თანაბარი იყო მედიის აქტიურობა ლიბიისა და სირიის ომების მიმდინარეობისას. თუმცა კვლევის პროცესში საინტერესო მიგნებებს მივაკვლიე. პირველი არის უშუალოდ კონფლიქტურ ზონებში საერთაშორისო, მათ შორის ამერიკელი ჟურნალისტების, რაოდენობა. ამ მხრივ სირია ბევრად ჩამორჩება ლიბიის მაჩვენებელს (Foss, 2012). ამის გამომწვევი მიზეზი კი რამდენიმეა, მათ შორის ჟურნალისტების გატაცების, სიკვდილით დასჯის მაღალი რისკები სირიაში. ამერიკელ ჟურნალისტებს აკრძალული ჰქონდათ ხანგრძლივი ვადით სირიის მიწაზე გაჩერება და პროფესიული საქმიანობის განხორციელება (იქვე, 70). მეორე, როგორც მასალების მოძიების საფუძველზე დავადგინე, ბევრად ჩამორჩებოდა სირიის შესახებ დაწერილი სტატიების თუ გასული რეპორტაჟების რაოდენობა ლიბიის თემაზე დაწერილი და გაშუქებული მასალებისგან. მაგალითისთვის, 2011 წლის 15 თებერვლიდან 2013 წლის 20 მარტამდე The New York Times-ში 324, The Wall Street Journal-ში 277, ხოლო The Washington Post-ში 354 სტატია დაიბეჭდა ლიბიის კრიზისზე (Moore, 2013, 39). ამის ფონზე წამყვანი სატელევიზიო ამერიკული არხები,

როგორცაა Fox News, CNN, MSNBC და ALJazeera America სხვებთან შედარებით თუ შეიძლება ითქვას ყველაზე აქტიურები იყვნენ სირიაში ჰუმანიტარული ინტერვენციის დაწყების მოთხოვნით. ამათგან კი Pew Research-ის მიერ ჩატარებული კვლევის შედეგად, ALJazeera America-ს რეპორტაჟების მხოლოდ 6% ეთმობოდა სირიის თემას, რაც ყველაზე მაღალ მაჩვენებლად უნდა მივიჩნიოთ ამ საკითხზე სხვა ტელევიზიებზე გასული გადაცემების რაოდენობასთან შედარებით(Doucet, 2018, 147).

ამ ფაქტორების გარდა, კიდევ ერთმა დეტალმა შეუწყო ხელი “CNN effect”-ის წარმატებლობას სირიაში. “CNN effect” ნაყოფიერად მუშაობს როცა დაკმაყოფილებულია ოთხი პირობა - ჰუმანიტარული ინტერვენციის საჭიროება, შიდასახელმწიფოებრივი თანხმობა, ეროვნული ინტერესები და წარმატების მიღწევის მაღალი ალბათობა. ამერიკის გადმოსახედიდან სირიის შემთხვევაში არცერთი პირობა არ კმაყოფილდებოდა. შესაბამისად, ამერიკის პოლიტიკური ელიტის მხრიდან სირიაში სამხედრო ინტერვენციის საკითხი უგულვებელყოფილ იქნა და ვერც მედია აღმოჩნდა ბარაკ ობამას გადაწყვეტილებაში გარდამტეხის შემტანი.

თავი 7. სისტემური დონის ფაქტორები - რუსეთი და ირანი

როგორც მკითხველისთვისაა ცნობილი სირიაში ობამას არაინტერვენციულ პოლიტიკას ანალიზის სამ დონეზე წარმოვადგენ. პიროვნული და შიდასახელმწიფოებრივი ფაქტორების მიმოხილვის შემდეგ მიზნად ვისახავ ვისაუბრო ანალიზის მესამე, სისტემური, დონის შესახებ. აქედან გამომდინარე, მოცემულ თავში თავდაპირველად მოკლედ შევაჯამებ სირიასთან და ზოგადად ახლო აღმოსავლეთის რეგიონთან მიმართებაში რუსეთის ინტერესებს. შემდეგ ჯერზე გავანალიზებ ნაშრომის მეორე ჰიპოთეზას - *სირიის კონფლიქტში ჩაურევლობის გადაწყვეტილება პრეზიდენტმა ობამამ მიიღო რუსეთთან და ირანთან (სისტემური ფაქტორები - საერთაშორისო გარემო) დაპირისპირებისაგან თავის არიდების მიზნით*. ჩატარებული კვლევის შედეგების საფუძველზე, მსურს ნაშრომის მკითხველმა დაინახოს, რომ სისტემური ფაქტორები და საერთაშორისო სისტემაში მიმდინარე პოლიტიკური მოვლენები არ ყოფილა სირიაში ბარაკ ობამას ჩაურევლობის სტრატეგიის განმაპირობებელი.

მკვლევართა დიდი ნაწილი რუსეთის რეგიონულ სტრატეგიას ახლო აღმოსავლეთში განიხილავს, როგორც რუსეთის ფედერაციის მცდელობას გაიუმჯობესოს საკუთარი მოკლევადიანი ეკონომიკური, პოლიტიკური და სამხედრო უპირატესობები რეგიონში კონკურენტი მოთამაშეების დასუსტების ხარჯზე. შესაბამისად, რუსეთის მიზნები ჩამოყალიბებული, მკაფიოდ გამოხატული სტრატეგიიდან არ გამომდინარეობს, არამედ ქვეყნის საგარეო პოლიტიკა ეყრდნობა განზოგადებულ, ფუნქციონალურ სტრატეგიას, რომელსაც ასევე პრაგმატიზმით, ოპორტუნიზმით მოიხსენიებენ (Sladden, Wasser, Connable, 2017).

თითქოს, ჩემი დაკვირვებით 2011 წელს დაწყებულ არაბულ გაზაფხულს და რეგიონში ამ მოვლენებიდან გამომდინარე განხორციელებულ მყისიერ ცვლილებებს და ძალადობას ოფიციალური მოსკოვი უნდა შეეშინებინა, რათა საფრთხე არ შექმნოდა ახლო აღმოსავლეთის რეგიონში რუსეთის ინტერესებს. თუმცა, როგორც 2013 წლის რუსეთის საგარეო საქმეთა სამინისტროს საგარეო პოლიტიკის კონცეფციის დოკუმენტიდან ჩანს, კრემლის ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგიისთვის ახლო აღმოსავლეთს ევროპასა და აზიასთან შედარებით ნაკლები სტრატეგიული მნიშვნელობა გააჩნია (Concept of the Foreign Policy of the Russian

Federation, 2013). რუსეთის საგარეო პოლიტიკის კონცეფციის დოკუმენტის მეოთხე თავი ეძღვნება ქვეყნის რეგიონული პრიორიტეტების მიმოხილვას და აღნიშნული პრიორიტეტების ჩამონათვალში ახლო აღმოსავლეთის რეგიონს დასასრულს აქვს ადგილი დათმობილი, რაც ხაზს უსვამს ამ რეგიონის მეორეხარისხოვან მნიშვნელობას რუსეთის საგარეო პოლიტიკის დღის წესრიგში.

სანამ ნაშრომის მეორე ჰიპოთეზის შემოწმებას დავიწყებდე მანამდე მსურს მოკლედ მიმოვიხილო რუსეთის ინტერესები ახლო აღმოსავლეთში. ზოგადად რუსეთი რეგიონში სტაბილურობის შენარჩუნების მომხრეა, სწორედ ამიტომ უჭერს ის ასე აქტიურად მხარს ასადის რეჟიმს. მაგრამ სიღრმისეულ დაკვირვებას თუ მოვახდენთ ასადის რეჟიმის შენარჩუნებაზე ბევრად მნიშვნელოვანი პოლიტიკური გათვლები და მოტივები ამოდრავებს რუსეთის მთავრობას:

- სირიასა და რუსეთს შორის ისტორიული, რამდენიმე ათწლეულის მეგობრობა არსებობს. მოსკოვი სირიას ცივი ომის დროს განიხილავდა როგორც პან-არაბული ნაციონალიზმისა და სოციალიზმის „პროგრესული ძალის“ ერთგვარ ნაზავს. ურთიერთობების დაახლოება განაპირობა იმანაც, რომ სირიამ უარი თქვა ჩართულიყო ამერიკის მიერ ინიცირებულ შეკავების სტრატეგიაში და დღემდე სირია სერიოზულადაა დამოკიდებული რუსეთზე და მარაგდება რუსული შეიარაღებითა და სამხედრო ტექნიკით (Menon 2015).
- რუსი პოლიტიკოსები რუსეთ-სირიის დაახლოებას მორიგი არგუმენტით ხსნიან - მოხდეს სირიის სახელმწიფოებრივი წყობილების მაქსიმალური შენარჩუნება, ერაყისა და ლიბიისგან განსხვავებით, სადაც ამერიკის ხელშეწყობით განხორციელდა სახელმწიფო ინსტიტუტების სრული დესტრუქცია (Tucker, 2015). ზემოთმოყვანილი წარმოადგენს პუტინის მცდელობას არ დაუშვას რეგიონში ამერიკის გავლენის ზრდა და დომინანტობის მოპოვება, რითიც რუსეთი შეძლებს გლობალური მოთამაშის სტატუსის შენარჩუნებას.
- რუსეთის მიერ ასადის მხარდაჭერა ერთ საყურადღებო საკითხს ემსახურება მიზნად. სირიაში რუსეთის მიერ ძალის გამოყენება სხვა არაფერია თუ არა რუსეთის მიერ საერთაშორისო საზოგადოებისათვის გაგზავნილი მესიჯი, რომ ამერიკისგან განსხვავებით რუსეთი ეხმარება და იცავს სახელმწიფო

სუვერენიტეტის ცნებას, ქვეყნის მეთაურებსა და ლეგიტიმურად არჩეულ მთავრობებს ამზობებულებისაგან და რუსეთი არ დატოვებს სახელმწიფო მეთაურს მარტო აჯანყებულებთან, რომლებიც ძალაუფლების ხელში ჩაგდებას ცდილობენ, ანუ რუსეთი არ მოიქცევა ამერიკის მსგავსად, როდესაც ამ უკანასკნელმა 2011 წელს ეგვიპტის პრეზიდენტი, ჰოსნი მუბარაქი მიატოვა ეგვიპტეში (Stent 2016).

- რუსეთის უმთავრესი ინტერესი ახლო აღმოსავლეთის რეგიონში სტაბილურობის შენარჩუნებაა, რადგან ოფიციალური მოსკოვის გათვლებით ერაყში, სირიაში და ზოგადად ჩრდილო აფრიკაში მიმდინარე არეულობები ხელს უწყობს თვითგამოცხადებული ისლამური სახელმწიფოს და ისლამური ექსტრემისტების გაძლიერებას რუსეთის სამეზობლოში, რამას სერიოზული ქაოსი შესაძლოა შექმნას თავად რუსეთის საზღვრებს შიგნითაც (იქვე, 109).
- სირიის მიმართ რუსეთის დაინტერესება ასევე უნდა აიხსნას ახლო აღმოსავლეთში არსებული ნავთობისა და გაზის მდიდარი რესურსებით. რუსეთის მიერ სირიის ბაზების კონტროლი სწორედ ამ მიზანს ემსახურება - მაქსიმალურად გაზარდოს კონტროლი ტრანზიტულ რესურსებზე, რომელიც ევროპას ხმელთაშუა ზღვის აუზიდან მიეწოდება. გარდა ამისა, რუსეთი დღემდე ინარჩუნებს წვდომას სირიის საზღვაო და საჰაერო ბაზებზე, ლატაკიასა და ტარტუსში, რაც რუსეთს საშუალებას აძლევს გასასვლელი იქონიოს ხმელთაშუა ზღვაზე (Sladden, Wasser, Connable, 2017).

სამაგისტრო ნაშრომის მეორე ჰიპოთეზის უარყოფამდე საჭიროდ ჩავთვალე მოკლე მიმოხილვა გამეკეთებინა სირიაში რუსეთის სახელმწიფოებრივი ინტერესებისათვის, რომელიც იმდენად მაღალია, რომ წესით ამერიკას უნდა ეშინოდეს რეგიონული ძალთა ბალანსის დარღვევის და მაქსიმალურად უნდა ცდილობდეს ობამა სირიაში ინტერვენციის გზით მაინც შეაკავოს კრემლის მზარდი გავლენა ახლო აღმოსავლეთის რეგიონში. მიუხედავად ამისა, ბარაკ ობამას მხრიდან სულ სხვა სახის გადაწყვეტილებები მივიღეთ. ახლო აღმოსავლეთის რეგიონში რუსეთის დეკლარირებული ინტერესების მიუხედავად, რაც სერიოზულ გამოწვევას ქმნის ამერიკის შეერთებული შტატებისა და ზოგადად საერთაშორისო უსაფრთხოებისათვის, პრეზიდენტ ობამას გადაწყვეტილება არ ჩარეულიყო სირიის კონფლიქტში, არ არის დაკავშირებული რუსეთთან და ირანთან, რეგიონის

გლობალურ მოთამაშებთან, დაპირისპირებისათვის თავის არიდებასთან და რეგიონული ძალთა ბალანსის შენარჩუნების სურვილთან. მივიჩნევ, რომ 2013 წელს ასადის მიერ გამოყენებული ქიმიური იარაღის ინციდენტის შემდეგ ბარაკ ობამას სირიის კონფლიქტში უკან დახევის პოლიტიკა საერთოდ არ იყო ნაკარნახევი რუსეთისგან ან ირანისგან წამოსული შესაძლო საფრთხისაგან. შესაბამისად, ბარაკ ობამას სირიაში მოქმედების სტრატეგიის შემუშავებაში გადამწყვეტი აღმოჩნდა პრეზიდენტის პირადი შეხედულებები და შიდასახელმწიფოებრივი კონტექსტი და ამის სანაცვლოდ უკანა პლანზე გადაინაცვლა სისტემური დონის ფაქტორებმა.

წარმოდგენილი ჰიპოთეზის ტესტირების და შემდეგ მისი უარყოფის მიზნით ვეყრდნობი ამერიკის 2010 წლის ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგიას და სტრატეგიასთან შესაბამისობაში ასევე ვიყენებ ჯენტლესონის წიგნს "ამერიკის საგარეო პოლიტიკა, არჩევანის დინამიკა 21-ე საუკუნეში".

2010 წელს გამოცემული ამერიკის ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგიის დოკუმენტი ქვეყნის ეროვნულ ინტერესებს ოთხი კატეგორიის ქვეშ განიხილავს - უსაფრთხოება, ეკონომიკური კეთილდღეობა, ღირებულებები და საერთაშორისო წესრიგი. დოკუმენტის მიხედვით, ამერიკის საგარეო პოლიტიკური ხედვები და მიდგომები ამ ოთხ პრინციპზეა დაფუძნებული, რომლებიც თავის მხრივ ერთმანეთისგან იზოლირებულად არ შეიძლება იქნეს განხილული (National Security Strategy, 2010). ამასთანავე, სტრატეგიის შესაბამისად, 2010 წელს გამოცემული წიგნი - „ამერიკის საგარეო პოლიტიკა, არჩევანის დინამიკა 21-ე საუკუნეში“ ამერიკის ეროვნულ ინტერესებს “4Ps” - პრინციპის ჩარჩოში აქცევს (Power, Prosperity, Peace, Principles) და ძალაუფლების, მშვიდობის, ეკონომიკური კეთილდღეობის, პრინციპების მიხედვით აყალიბებს ამერიკის საგარეო პოლიტიკის სტრატეგიებს და არჩევანს (Jentleson 2010). ეროვნულ უსაფრთხოების სტრატეგიაში მოხსენიებული უსაფრთხოება საგარეო პოლიტიკის კონტექსტში იმავე მნიშვნელობას ატარებს, რასაც ჯენტლესონის წიგნში მოყვანილი ძალაუფლება, ეკონომიკური კეთილდღეობა ორივეგან ერთი და იმავე ტერმინითაა გამოყენებული, ხოლო ღირებულებები პრინციპებთან და საერთაშორისო წესრიგი კი მშვიდობასთანაა გათანაბრებული და შინაარსობრივად მსგავსია.

მკითხველისთვის მარტივი აღსაქმელი რომ იყოს ერთმანეთს შევადარებ ეროვნულ უსაფრთხოების სტრატეგიაში მოყვანილ ეროვნულ ინტერესებს “4Ps”-ის პრინციპებთან. ეროვნული უსაფრთხოების სტრატეგიის მიხედვით, უსაფრთხოებაში მოიაზრება ამერიკის მზაობა დაიცვას საკუთარი მოქალაქეები, ქვეყანა, პარტნიორი სახელმწიფოები და საერთაშორისო უსაფრთხოება არსებული საფრთხეებისგან. სტრატეგიის ამავე ქვეთავში განხილულია ისეთი საკითხები, როგორცაა სტაბილურობის დაცვა ქვეყნის ფარგლებში, ექსტრემისტული ტერორისტული დაჯგუფებების წინააღმდეგ ბრძოლა და მათი დამარცხება, მასობრივი განადგურების იარაღის გაუვრცელებლობაზე ზრუნვა, მშვიდობისა და უსაფრთხოების დაცვა ახლო აღმოსავლეთში, კიბერუსაფრთხოება (National Security Strategy, 2010). რაც შეეხება ძალაუფლებას, „4Ps” პრინციპის მიხედვით, ის განიხილება, როგორც ქვეყნის საგარეო პოლიტიკის რეალიზაციის უმთავრესი ატრიბუტი, რომელიც აუცილებელია ტერიტორიული მთლიანობისა და დამოუკიდებლობის დაცვისათვის, ქვეყნის უსაფრთხოებასთან დაკავშირებული საფრთხეების პრევენციისათვის (Jentleson 2010). ერთმანეთთან თანხვედაში მოდის, ასევე, ამერიკის ეროვნული ინტერესების დანარჩენი სამი პრინციპი და ეროვნულ უსაფრთხოების სტრატეგიაში დეკლარირებული ეროვნული ინტერესი. ეკონომიკური კეთილდღეობა ორივე წყაროში საუბრობს ისეთი საკითხების შესახებ, როგორცაა ამერიკის ძლიერი, ინოვაციური და მზარდი ეკონომიკის ხელშეწყობა, საერთაშორისო ეკონომიკაში გლობალური კაპიტალიზმის გაძლიერება, განათლებასა და ადამიანურ კაპიტალზე ზრუნვა. ღირებულებებსა და პრინციპებში მოიაზრება ამერიკის და ზოგადად კაცობრიობისთვის უნივერსალური ნორმების, რწმენებისა და იდეების პატივისცემა და დაცვა, ხოლო მშვიდობა და საერთაშორისო წესრიგი აერთიანებს ისეთ საკითხებს, როგორცაა ამერიკის ხელშეწყობითა და მხარდაჭერით, საერთაშორისო თანამშრომლობის ფორმატში მსოფლიო მშვიდობის, უსაფრთხოების უზრუნველყოფა, საერთო გამოწვევებთან გამკლავება.

ამერიკის ეროვნულ უსაფრთხოების სტრატეგიაში იდენტიფიცირებულ ეროვნულ ინტერესებს და „4Ps-ის“ პრინციპებს მოვარგებ სირიაში ამერიკის უსაფრთხოების ინტერესებს, რათა დადგინდეს რომ ამერიკის ეროვნული ინტერესები ნამდვილად საფრთხის ქვეშ იდგა სირიაში მიმდინარე კონფლიქტის დროს. მიუხედავად ამისა, ობამას ადმინისტრაციამ მაინც უარი განაცხადა სირიის კონფლიქტში ჩართვაზე და

ამით უგულებელყო სისტემური დონის ფაქტორების გავლენა ბარაკ ობამას საგარეო პოლიტიკური გადაწყვეტილების პროცესზე.

სისტემური ანალიზის დონეზე მსურს მოკლე შეჯამება გავუკეთო სირიაში არსებულ იმ საფრთხეებს, რომლებიც ამერიკის ინტერესების წინააღმდეგ მოქმედებდა:

1. (Power/Security) სირიაში აქტიურად იკიდებდა ფეხს რუსეთი და ირანი, ასევე ძლიერდებოდა ტერორისტული დაჯგუფებების გავლენა რეგიონში, რაც თავის მხრივ ასუსტებდა ამერიკის მოკავშირე სახელმწიფოების შესაძლებლობებს ახლო აღმოსავლეთში (ისრაელი, თურქეთი, იორდანია). გადა ამისა, ასადის მიერ ქიმიური იარაღის ამოქმედების შემდეგ განსაკუთრებით არსებობდა ექსტრემისტული დაჯგუფებების მიერ ქიმიური იარაღის ხელში ჩაგდების საფრთხე და მისი გავრცელება. ყველაფერთან ერთად სულ უფრო იზრდებოდა ევროპის კონტინენტის მიმართულებით სირიიდან წამოსული მიგრანტთა ნაკადი, რაც არასტაბილურობას და უსაფრთხოების პრობლემებს ქმნიდა ამერიკის მოკავშირე სახელმწიფოებში ევროპის მასშტაბით (Jentleson, 2010).
2. (Principles/Values) ასადის მთავრობის მხრიდან 2011, 2012 წლებში უკვე მასობრივად ხორციელდებოდა მოსახლეობის წინააღმდეგ ძალადობის ფაქტები, რამაც დრამატულად განაპირობა დაღუპულთა რაოდენობის ზრდა და ადამიანის ფუნდამენტური, სიცოცხლის უფლების, ხელყოფის უხეში დარღვევა. მას შემდეგ, რაც სირია დათანხმდა საერთაშორისო კონტროლის ქვეშ მომხდარიყო ქვეყანაში არსებული ქიმიური იარაღის მარაგის განადგურება მთავრობის მხრიდან მაინც აქტიურად ხორციელდებოდა მოსახლეობის წინააღმდეგ კონვენციური იარაღის გამოყენება. ექსტრემისტული მოქმედებები პირდაპირ დარტყმას აყენებდა დემოკრატიულ და დასავლურ ღირებულებებს და ფასეულობებს სირიაში (Jentleson, 2010).
3. (Prosperity) იზრდებოდა საფრთხე ამერიკის მოკავშირე სახელმწიფოების ენერგო რესურსების წარმოებისა და ტრანზიციის გზების განადგურების და ხელში ჩაგდების თვალსაზრისით, რადგან არსებობდა სირიაში მიმდინარე არეულობების მეზობელ ნავთობითა და გაზით მდიდარ სახელმწიფოებში გადაღვრის საფრთხე (Jentleson, 2010).

4. (Peace/International Order) - თანდათან იზრდებოდა დაღუპულთა, იძულებით გადაადგილებულ პირთა რაოდენობა, ქიმიურ იარაღს ემსხვერპლა ასეულობით უდანაშაულო მოქალაქე და ამით საერთაშორისო სტაბილურობა იდგა საფრთხის ქვეშ (Jentleson, 2010).

სისტემურ დონეზე წარმოდგენილი ამერიკის ეროვნული ინტერესები სირიის მიმართ ცხადყოფს, რომ ნამდვილად რისკის ქვეშ იდგა ამერიკის საგარეო პოლიტიკა ახლო აღმოსავლეთსა და კერძოდ სირიაში. შესაბამისად, ობამას პრეზიდენტობის დროს ამერიკის საგარეო პოლიტიკის განსაზღვრაში გადამწყვეტი მართლა სისტემური ფაქტორები რომ ყოფილიყო ამერიკა გადაწყვეტდა სირიაში ინტერვენციას, რათა შეეჩერებინა იქ რუსეთისა და ირანის გავლენა, ამით კი შეენარჩუნებინა ძალთა ბალანსი რეგიონში. ამას გარდა, ამერიკას წესით უნდა ეზრუნა იმ „4Ps“-ის პრინციპის დაცვაზე, რაზეც ამერიკის საგარეო პოლიტიკაა დაშენებული. და რადგანაც ამერიკამ მაინც ჩაურევლობის პოლიტიკა არჩია სირიაში და სისტემური ფაქტორების გამოც კი არ გარისკა „წითელი ხაზის“ გადაკვეთის გამო პასუხი მოეთხოვა ასადის რეჟიმისათვის, ამით მართლდება ჩემი ვარაუდი, რომ საგარეო პოლიტიკის ფორმირებაზე ყოველთვის განსაკუთრებულ გავლენას ვერ ახდენს სისტემური ფაქტორები და საერთაშორისო სისტემაში მიმდინარე პოლიტიკური მოვლენები, არამედ გადამწყვეტი შეიძლება თავად ლიდერის პირადი შეხედულებები და შიდასახელმწიფოებრივი კონტექსტი აღმოჩნდეს.

თუმცადა, არ არის გამორიცხული, რომ ასადის მიერ ქიმიური იარაღის გამოყენებიდან რამდენიმე წლის შემდეგ ჩემი ჰიპოთეზა გამართლებულიყო. როგორც ცნობილია, 2015 წელს ირანთან ბირთვული შეთანხმების ხელმოწერა შედგა. შესაბამისად, ნამდვილად აქვს იმ ვარაუდს არსებობის უფლება, რომ პრეზიდენტ ობამას სირიაში ჩაურევლობის პოლიტიკა სისტემური ფაქტორების, ამ შემთხვევაში ირანთან დაპირისპირებისაგან თავის არიდების, გამო მიეღო. ღრმად ვარ დარწმუნებული იმაში, რომ თეთრი სახლის საგარეო პოლიტიკაში ბევრად პრიორიტეტული ირანთან მიღწეული ისტორიული შეთანხმება იყო, რომელსაც არანაირად არ დააყენებდა საფრთხის ქვეშ სირიის კონფლიქტში ჩართვის სანაცვლოდ (Neale, 2018).

თავი 8. ნეოკლასიკური რეალიზმის პრიზმიდან დანახული ბარაკ ობამას ჩაურევლობის პოლიტიკა სირიაში

ნებისმიერი სახელმწიფოს საგარეო პოლიტიკის ფორმირებაზე სხვადასხვა ფაქტორმა შესაძლოა მოახდინოს გავლენა. რადგანაც, ზოგადად დაინტერესებული ვარ ქვეყნების საგარეო პოლიტიკის ფორმირების პროცესის ანალიზით, ამიტომ გადავწყვიტე ამერიკის საგარეო პოლიტიკა შემესწავლა ამერიკის 44-ე პრეზიდენტის, ბარაკ ობამას მაგალითზე. როგორც ნაშრომში გამოჩნდა, ბაკარ ობამას საგარეო პოლიტიკური აზროვნება სხვადასხვა ასპექტის გათვალისწინებით ყალიბდება. აქ უნდა იქნას მიღებული მხედველობაში თავად პრეზიდენტის, როგორც პოლიტიკური ლიდერის პირადი რწმენები და სუბიექტური დამოკიდებულებები საკითხების მიმართ, ასევე შედასახელმწიფოებრივ დონეზე მიმდინარე მოვლენები, პოლიტიკური აზრთასხვადასხვაობა, სახალხო აზრის პესიმიზმი და სამხედრო ინტერვენციებისთვის გაწეული უდიდესი ფინანსური ხარჯები. ამ ყველაფერს თან ერთვის სისტემური დონის ფაქტორების ჩართულობა პრეზიდენტ ობამას გადაწყვეტილების მიღების პროცესში. მოკლედ რომ აღვნიშნო, სირიის შეიარაღებული კონფლიქტის მიმართ ბარაკ ობამას დამოკიდებულება კარგი პრეცედენტია ქვეყნის საგარეო პოლიტიკის ანალიზისათვის. აქვე, აღსანიშნავია, რომ თავად ბარაკ ობამა, როგორც პოლიტიკური პიროვნება საინტერესო კვლევის საგანს წარმოადგენს, რადგან ამ პოლიტიკურ ფიგურაზე დაკვირვებით ეტაპობრივად შესაძლებელი ხდება, ჩემთვის, როგორც მკვლევრისთვის გავაანალიზო ქვეყნის თავდაცვისა და უსაფრთხოების წინაშე არსებული გამოწვევები და ქვეყნის მიერ არჩეული საგარეო პოლიტიკური კურსი.

გიდეონ როზის მიხედვით, ნეოკლასიკური რეალიზმი წარმოადგენს „საგარეო პოლიტიკის თეორიას“, რომლის მიზანია ახსნას ქვეყნის საგარეო პოლიტიკური ქცევა განსაზღვრულ დროსა და ვითარებაში (Omar, 2013). რადგანაც აღნიშნული თეორია ანალიზის სამ დონეზე განიხილავს ქვეყნის საგარეო პოლიტიკის ფორმირებას, სწორედ ამიტომ გადავწყვიტე ამ თეორიის საშუალებით შემესწავლა ამერიკის და კონკრეტულად პრეზიდენტ ბარაკ ობამას საგარეო პოლიტიკური სტრატეგია სირიის ომთან დაკავშირებით. ნეოკლასიკური რეალიზმის ერთ-ერთი წარმომადგენელი ზაქარია აღნიშნავდა, რომ სახელმწიფო მოღვაწეები არიან პრინციპული აქტორები და

მათი აღქმები და შეხედულებები გადამწყვეტია საგარეო პოლიტიკაში (იქვე). ის თუ როგორ აღიქვამს ბარაკ ობამა საერთაშორისო სისტემაში არსებულ ძალთა ბალანსს, ან თუნდაც ეროვნულ დონეზე მიმდინარე მოვლენებს განსაზღვრავს შემდეგ ეტაპზე პრეზიდენტის პოლიტიკურ არჩევანს და პრიორიტეტებს.

მიზეზი, თუ რატომ შევაჩერე არჩევანი ნეოკლასიკური რეალიზმის მიხედვით შემესწავლა ამერიკის საგარეო პოლიტიკა ბარაკ ობამას ადმინისტრაციის პერიოდში არის ამ თეორიის განსაკუთრებულობა. ნეოკლასიკური რეალიზმი მოიცავს სხვადასხვა დონის ანალიზის საფეხურებს, რაც საშუალებას მძლევს საფუძვლიანად, ურთიერთშემავსებელი ფაქტორების გათვალისწინებით შევისწავლო ამერიკის საგარეო პოლიტიკა. ნაშრომის ჰიპოთეზა, რომ პრეზიდენტ ობამას პიროვნულმა შეხედულებებმა და აღქმებმა (ობამას დოქტრინა, ლიბის გამოცდილება) და ქვეყნის შიგნით არსებულმა ვითარებამ (კონგრესის წინააღმდეგობა, სახალხო აზრი, ეკონომიკური დანახარჯები) განსაზღვრა სირიის კონფლიქტის მიმართ პრეზიდენტის ჩაურევლობის პოლიტიკა, კარგად არის გამყარებული ნეოკლასიკური რეალიზმის თეორიის მახასიათებლებით. ლიდერის იდეები და შიდასახელმწიფოებრივი კონტექსტი მართლა გადამწყვეტი აღმოჩნდა სირიის მიმართ ჩაურევლობის პოლიტიკის ფორმირებაში. ამ ჰიპოთეზისგან განსხვავებით, ნაშრომის მეორე ჰიპოთეზის უარყოფა მოვახდინე კვლევის პროცესში, რადგან ნეოკლასიკური რეალიზმის სისტემური დონის ფაქტორები - რუსეთის და ირანის გავლენა - არ აღმოჩნდა გადამწყვეტი სირიაში პრეზიდენტ ობამას პოლიტიკის განსაზღვრის თვალსაზრისით. ჩემ მიერ შერჩეული თეორიის უპირატესობის გამო უარი ვთქვი ბარაკ ობამას საგარეო პოლიტიკა თუნდაც კონსერვატიზმის მიხედვით განმეხილა, რომლისთვისაც რეალობა არის სოციალურად კონსტრუირებული და იდეების, აღქმების, კონცეფციების მიხედვით ყალიბდება პოლიტიკური სამყარო (აკობია, 2006). კონსერვატიზმი ამ მხრივ ნაკლები ინფორმაციის მომცემი იქნებოდა ჩემთვის, რადგან არ განიხილავს საერთოდ შიდასახელმწიფოებრივ ან სისტემულ ფაქტორებს. შესაბამისად, უგულებელვყავი კონსერვატიზმის საჭიროება აღნიშნული საკითხის შესწავლაში და არჩევანი ნეოკლასიკური რეალიზმის თეორიის მიხედვით, საკითხის უფრო სიღრმისეულ შესწავლაზე შევაჩერე.

თავის 9. დასკვნა

სამაგისტრო ნაშრომის მიზანს წარმოადგენდა შემესწავლა ამერიკის 44-ე პრეზიდენტის, ბარაკ ობამას, პოლიტიკური დამოკიდებულება სირიის კონფლიქტთან დაკავშირებით. უფრო კონკრეტულად ნაშრომის კვლევის ობიექტად შერჩეული იყო ასადის მიერ 2013 წელს დამასკოს გარეუბანში მოსახლეობის წინააღმდეგ ქიმიური იარაღის გამოყენების შემთხვევა. სირიის მოქმედმა ხელისუფლებამ ჩადენილი ქმედებით, ფაქტობრივად, დაარღვია პრეზიდენტ ობამას მიერ გავლენილი „წითელი ხაზი“ და მსხვედრპლად შეიწირა ასობით უდანაშაულო ადამიანის სიცოცხლე.

ჩემთვის, როგორც საერთაშორისო ურთიერთობების მკვლევრისთვის, საინტერესო საკითხს წარმოადგენდა შემესწავლა ქვეყნების საგარეო პოლიტიკის ჩამოყალიბების პროცესი, ამ პროცესზე გავლენის მოხდენის ფაქტორები და თავად პოლიტიკური ლიდერების აზროვნების სტილი და სპეციფიკა. შესაბამისად, მივიჩნევ, რომ სწორად შევარჩიე საკვლევი თემა, რადგან მან საშუალება მომცა დავეკვირვებოდი ანალიზის სხვადასხვა დონეზე ყველა იმ ფაქტორს, რაც ზემოქმედებას ახდენდა ბარაკ ობამას საგარეო პოლიტიკაზე სირიაში ინტერვენციასთან დაკავშირებით. სწორედ ამ მიმართულებით ჩამოყალიბდა ნაშრომის დასაწყისში საკვლევი კითხვაც - რა სახის ფაქტორებმა (პიროვნული გადაწყვეტილებები, შიდასახელმწიფოებრივი კონტექსტი, საერთაშორისო გარემო) განსაზღვრა ბარაკ ობამას ჩაურევლობის პოლიტიკა სირიის კონფლიქტში?

ვფიქრობ, კვლევის ჩატარების პროცესში მოძიებული ოფიციალური მასალების, დოკუმენტების, განცხადებების და ჩატარებული ინტერვიუების საფუძველზე სიღრმისეულად შევისწავლე სირიის კონფლიქტის მიმართ პრეზიდენტ ობამას საგარეო პოლიტიკა და ამ პოლიტიკაზე მოქმედი ფაქტორების მნიშვნელობა. გამოყენებული მასალების საშუალებით ნათლად გამოჩნდა მიზეზშედეგობრივი კავშირი ნაშრომის დამოუკიდებელ და დამოკიდებულ ცვლადებს შორის და დამტკიცდა, რომ თანაბარ დონეზე პრეზიდენტ ობამას სუბიექტურმა აღქმებმა და მისმა შეხედულებებმა, ასევე შიდასახელმწიფოებრივ დონეზე შექმნილმა ვითარებამ (კონგრესის რეზოლუციის არარსებობა, სახალხო აზრი, ეკონომიკური დანახარჯები)

უკარნახა პრეზიდენტ ობამას არჩევანი სირიაში ჩაურევლობის სტრატეგიაზე გაეკეთებინა. ამასთანავე, გამოჩნდა, რომ, ეროვნულ თუ საერთაშორისო ასპარეზზე, მიღწეული პოპულარობის დაკარგვის საფრთხემ უბიძგა პრეზიდენტ ობამას სირიის ომისგან თავი შორს დაეჭირა.

ვფიქრობ, ბარაკ ობამას დამოკიდებულება სირიის მიმართ კარგად აიხსნება ნეოკლასიკური რეალიზმის თეორიით, რომელიც ქვეყნის საგარეო პოლიტიკას სამ დონეზე განიხილავს. თეზისში ანალიზის ამ დონეების მიხედვით განვიხილე ამერიკის საგარეო პოლიტიკა და ობამას დამოკიდებულება სირიის ომის მიმართ. ნაშრომში ასევე, დამტკიცდა, რომ სისტემური დონის ფაქტორები, ანუ ამერიკის რუსეთთან და ირანთან დაპირისპირებისგან თავის არიდება, ასევე ახლო აღმოსავლეთის რეგიონში ძალთა ბალანსის დარღვევის მცდელობა არ ყოფილა განმსაზღვრელი ობამას ჩაურევლობის პოლიტიკისა სირიაში.

დასკვნაში მოკლედ შეჯამებულია თეზისის შედეგები და კვლევის ძირითადი მიგნებები. პირველი, როგორც დამტკიცდა ლიბიაში ამერიკის ინტერვენცია აღმოჩნდა კარგი გაკვეთილი პრეზიდენტ ობამასთვის აღარ განხორციელებინა სამხედრო მოქმედებები სირიაში. რომ არ ყოფილიყო ლიბიის ომი, დიდი ალბათობით პრეზიდენტი არ მოერიდებოდა სირიაში ინტერვენციას. რადგანაც პრეზიდენტი ობამა დასწავლის მეთოდით მხედველობაში იღებს მომხდარ გამოცდილებებს და ფაქტებს, ამიტომ მან აღარ გაიმეორა იგივე შეცდომა, რაც რამდენიმე წლის წინ ლიბიის შემთხვევის დროს დაუშვა. მეორე, პრეზიდენტი ობამა განეკუთვნება ისეთი ლიდერების რიგს, რომლებიც ერიდებიან რისკიანი და ხისტი საგარეო პოლიტიკის განხორციელებას და უპირატესობას მულტილატერალური მიდგომებით მიზნის მიღწევას ანიჭებენ.

ასევე, დასკვნის სახით უნდა აღინიშნოს, რომ ჩემი ნაშრომის პრაქტიკული დანიშნულება იქნება თუ მოხდება მისი გამოყენება იმ სპეციალისტების მიერ, ვინც ქვეყნების საგარეო პოლიტიკის შესწავლით არიან დაკავებული. თანამედროვე სამეცნიერო ლიტერატურაში სირიის ომის შესახებ და ზოგადად სამხედრო ინტერვენციებისადმი ამერიკის დამოკიდებულების შესახებ არაერთი ნაშრომია დაწერილი. თუმცა, ჩემი თეზისი ნეოკლასიკური რეალიზმის კრილში სხვა კუთხიდან აფასებს და იკვლევს ობამას საგარეო პოლიტიკურ აზროვნებას და სწორედ ეს

საკითხი წარმოადგენს ნაშრომის სიახლეს და ავლენს აკადემიურ წრეებში მისი სამომავლო გამოყენების პერსპექტივებს.

გამოყენებული ლიტერატურა

წყაროები ქართულ ენაზე:

1. აკობია ე. (2006), *საერთაშორისო ურთიერთობების თეორია*, თბილისი, სოციალურ მეცნიერებათა ცენტრი;
2. ზურაბიშვილი თ. (2006), *თვისებრივი მეთოდები სოციალურ კვლევაში*, თბილისი, სოციალურ მეცნიერებათა ცენტრი;
3. სენარკლენი პ. და არიფენი ი. (2014), *საერთაშორისო პოლიტიკა თანამედროვე თეორიები და ამოცანები*, თბილისი, ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი;

წყაროები ინგლისურ ენაზე:

1. Barakat K. (2016, April 14), Obama`s Foreign Policy Failure: From Libya to Syria, The new Arab, ნანახია 31.05.2018
<https://www.alaraby.co.uk/english/comment/2016/4/15/obamas-foreign-policy-failure-from-libya-to-syria>
2. Bennett A. George A. L. (1997, October), Process tracing in case study research, MacArthur Foundation Workshop on Case Study Methods, October, ნანახია 29.06.2018
https://www.uzh.ch/cmsssl/suz/dam/jcr:00000000-5103-bee3-0000-000059b16b9d/05.19.bennett_george.pdf
3. Bilmes, L. J. (2013, March), The Financial Legacy of Iraq and Afghanistan: How Wartime Spending Decisions Will Constrain Future National Security Budgets. HKS Faculty Research Working Paper Series RWP13-006 ნანახია 24.06.2018,
<https://www.hks.harvard.edu/publications/financial-legacy-iraq-and-afghanistan-how-wartime-spending-decisions-will-constrain>
4. Blanchard C. M. Humud C. E. , Nikitin M. B. (April 18, 2018), Armed Conflict in Syria: Overview and U.S. Response, Congressional Research Service Report;
5. Buckley C. A. (summer 2012), learning from Libya, Acting in Syria, Journal of strategic security, N 2, volume 5, article 10, 81-104;
6. Clement S. (September 3, 2013), Most In US oppose Syria Strike, Post-ABC poll finds, *The Washington Post*, ნანახია 14.06.2018

7. <http://www.washingtonpost.com/blogs/the-fix/wp/2013/09/03/most-in-u-s-oppose-syria-strike-post-abc-poll-finds/>
8. Collier D. (2011), Understanding Process tracing, *Political Science and Politics* 44, #4, 823-830;
9. Department of defence, USA, (January 2012), Sustaining US Global leadership: Priorities for 21st Century Defence, The White House, Washington;
10. Dieck H. (28 January, 2014), SciencesPo, Centre de Recherches Internationales, *The United States and the Syrian crisis: The Influence of Public Opinion on the Non-Intervention Policy*, 555555 24.05.2018
<http://www.sciencespo.fr/cei/en/content/united-states-and-syrian-crisis-influence-public-opinion-non-intervention-policy>
11. Doucet L. (winter 2018), Syria and the CNN effect: What role does the Media Play in Policy-Making? *The MIT press journals*, volume 147, issue 1, 141-157;
12. Ferguson N. (March 13, 2016), Barack Obama's Revolution in Foreign Policy, *The Atlantic*, 555555 26.05.2018,
<https://www.theatlantic.com/international/archive/2016/03/obama-doctrine-revolution/473481/>
13. Firoozabadi J. D. (May, 20, 2016), Neo-classical Realism in International Relations, *Asian Social Science*, Vol. 12, No. 6, 95-99;
14. Flick Uwe, (2009), *An Introduction to Qualitative Research*, Fourth Edition, London SAGE Publications;
15. Foss A. B. (2012), *The Libyan Rebellion: With Media as a Weapon, A study of a modern insurgency's effort to influence international media*, Master's thesis University of Oslo, Department of Political Science, Oslo;
16. Geis, A. and Schlag G. (February, 2017). The Facts Cannot Be Denied': Legitimacy, War and the Use of Chemical Weapons in Syria, *Global Discourse, An Interdisciplinary Journal of Current Affairs and Applied Contemporary Thought*, Volume 7, issue (2-3): 285-303;
17. Goldberg J. (April, 2016), The Obama Doctrine, *The Atlantic*, 555555 25.04.2018,
<https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/04/the-obama-doctrine/471525/>

18. Guiora A. N. (2012), Intervention in Libya, Yes; Intervention in Syria, No: Deciphering the Obama Administration, *Case Western Reserve Journal of International Law*, Volume 44 | Issue 1, 251-276;
19. Ikenberry J. G. (April 8, 2014), Obama`s Pragmatic Internationalism, *The American Interest*, Volume 9, Number 5;
20. Jentleson B. W. (2010), American Foreign Policy – The dynamics of Choice in the 21st Century, 4th ed. Fifth Avenue, New York, N.Y., W.W. Norton & Company;
21. Jayakumar K. (February 6, 2012), *Humanitarian Intervention: A Legal Analysis*, E-International Relations, 01/07/2018 <http://www.e-ir.info/2012/02/06/humanitarian-intervention-a-legal-analysis/>
22. Katz N. M. (October, 2013), US policy toward Syria: Making the best of a bad situation? Wilson Center, Middle East program, viewpoint #41, 1-3;
23. Kitchen N. (January, 2010), Systemic pressures and domestic ideas: a neoclassical realist model of grand strategy formation, *Review of International Studies*, 117-143;
24. Kriner D. L. (June, 2014), Obama`s Authorization Paradox: Syria and Congress`s Continued Relevance in Military Affairs, Center for the study of the Presidency, *Presidential Studies Quarterly* 44, no. 2, 309-327;
25. Kronlund A. (February, 2015), The US Congress and Decision-Making on War, DEBATES ON WAR POWERS IN THE SEPARATION OF POWERS SYSTEM, The Finish Institute on International Affairs, 22.06.2018 <https://www.files.ethz.ch/isn/187782/wp83.pdf>
26. Labonte M. (October 11, 2009), U.S. Economy in Recession: Similarities To and Differences From the Past, Congressional Research Service, Cornell University ILR School, 08.07.2018 https://digitalcommons.ilr.cornell.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.ge/&httpsredir=1&article=1694&context=key_workplace
27. Lofflmann G. (April 14, 2015), Leading from behind – American exceptionalism and president Obama`s Post-American vision of hegemony, *Geopolitics*, Vol 20, 308-332;
28. Masters J. (March, 2017), U.S. Foreign Policy Powers: Congress and the President, Council on Foreign Relations, 20.06.2018 <https://www.cfr.org/backgrounder/us-foreign-policy-powers-congress-and-president>

29. Menon R. (September 15, 2015), *Why Russia's Actions in Syria Are No Shocker*, The National Interest, 25.06.2018 <http://nationalinterest.org/feature/why-russias-actions-syria-are-no-shocker-13843>
30. Moore M. (2013), Watchdog or Lapdog? The Role of U.S. Media in the International Humanitarian Intervention in Libya, *Exchange: The Journal of Public Diplomacy*: Vol. 4 :Iss. 1 ,Article 4. 33-48;
31. Neale E. (February 14, 2018) *Russia: Is Syria's Fate Libya's Future?*, Atlantic Council, 20.05.2018 <http://www.atlanticcouncil.org/blogs/menasource/russia-is-syria-s-fate-libya-s-future-2>
32. Neuman S. (August 31, 2013), *Obama To Seek Congressional Approval For Action Against Syria*, National Public Radio, 15.06.2018 <https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2013/08/31/217574150/president-obama-to-speak-on-syria>
33. Nunlist C. (March, 2016), *The legacy of Obama`s foreign policy*, Center for security studies, #188, 1-4;
34. Nuscheler F. (2011) *Multilateralism vs. Unilateralism, Cooperation vs. Hegemony in Transatlantic Relations*, Development and Peace Foundation, the policy paper 16, 02/07/2018 https://www.sef-bonn.org/fileadmin/Die_SEF/Publikationen/Policy_Paper/pp-16_2001-01_en.pdf
35. Obama, B. H. (October 13, 2008), *US election: Full text of Barack Obama's speech on the economy*, The Guardian, 08.07.2018 <https://www.theguardian.com/world/2008/oct/13/uselections2008-barackobama>
36. Obama B. H. (December 10, 2009), *The Nobel Peace Prize*, 19.06.2018 https://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/2009/obama-lecture_en.html
37. Obama B.H. (June 4, 2009), *Barack Obama's speech at Cairo University: Full text*, The Telegraph, 19.06.2018 <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/barackobama/5447513/Barack-Obamas-speech-at-Cairo-University-Full-text.html>
38. Obama B.H. (August 31, 2013), *Read And Listen: President Obama Turns To Congress On Syria*, National Public Radio, 15.06.2018

- <https://www.npr.org/2013/08/31/217610904/transcript-president-obama-turns-to-congress-on-syria>
39. Omar A. A. (February, 2013), Is There Anything 'New' in Neoclassical Realism?, E-International Relations Studies, 30.06.2018 <http://www.e-ir.info/2013/02/13/is-there-anything-new-in-neoclassical-realism/>
 40. Resi P. (August 31, 2013), Obama Says He Doesn't Need Congress' Permission to Strike Syria, So Why is He Asking for It?, The Atlantic, 30.06.2018, <https://www.theatlantic.com/politics/archive/2013/08/obama-says-he-doesnt-need-congress-permission-to-strike-syria-so-why-is-he-asking-for-it/453249/>
 41. Rosi G. (October, 1998), Neoclassical Realism and Theories of Foreign Policy, World Politics, Vol. 51, No. 1, 144-172;
 42. Rudolf P. (August 2016), Liberal Hegemony and US foreign Policy, German Institute for International and Security Affairs, SWP Comments 40, 1-8;
 43. Ryan L. (May 2, 2011), *The Consequentialist*, The New Yorker, 30.06.2018 <https://www.newyorker.com/magazine/2011/05/02/the-consequentialist>
 44. Sawani Y. (December 27, 2014), *The United States and Libya: Turbulent History and Uncertain Future*, e-international relations, 08.06.2018 <https://www.e-ir.info/2014/12/27/the-united-states-and-libya-turbulent-history-and-uncertain-future/>;
 45. Schweller R. (Fall, 2004), Unanswered Threats: A Neoclassical Realist Theory of Underbalancing, *International Security*, Vol. 29, No. 2, 159-201;
 46. Sharp J.M, Blanchard C.M. (September 3, 2013), Possible U.S. Intervention in Syria: Issues for Congress, Congressional Research Service;
 47. Sladden J. Wasser B. Connable B. (2017), *Russian Strategy in the Middle East*, RAND Corporation, Perspectives; 4.04.2018 <https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE236.html>
 48. Steinhauser P. and Helton J. (September 9, 2013), CNN poll: Public against Syria strike resolution, CNN Politics, 2.07.2017 <https://edition.cnn.com/2013/09/09/politics/syria-poll-main/index.html>
 49. Stent A. (January/February 2016), Putin`s Power Play in Syria, How to respond to Russia`s Intervention, *Foreign Affairs*;

50. Stevenson C. A. 2013, *America's Foreign Policy Toolkit, Key Institutions and Processes*, SAGE publication, Library of Congress;
51. Swift A. (September 13, 2013) Americans Evenly Divided on Russia's Plan for Syria, *βsδsβos* 30.06.2018 <https://news.gallup.com/poll/164402/americans-evenly-divided-russia-plan-syria.aspx>
52. The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, (February 12, 2013), *Concept of the Foreign Policy of the Russian Federation*;
53. The President of the United States, (May, 2010), National Security Strategy, The White House, Washington;
54. Tiefer C. Clark K. (Fall 2016), Congressional and Presidential War Powers as a dialogue: Analysis of the Syrian and ISIS conflicts, *Cornell International Law Journal*, Vol 49, Issue 3, Article 4, 683-722;
55. Tierny D. (April 15, 2016), The Legacy of Obama's worst mistake, *The Atlantic*, *βsδsβos* 16.06.2018 <https://www.theatlantic.com/international/archive/2016/04/obamas-worst-mistake-libya/478461/>
56. Tucker J. (March 11, 2015), *Interview: Carnegie Corporation of New York's Deana Arsenian on U.S. – Russia relations, and making scholarly expertise more accessible*, *The Washington Post*, *βsδsβos* 30.06.2018 https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2015/03/11/interview-carnegies-deana-arsenian-on-u-s-russia-relations-and-making-scholarly-expertise-more-accessible/?noredirect=on&utm_term=.14daca2c2513
57. Yin Robert K.. (2014). *Case Study Research Design and Methods* (5th ed.), Thousand Oaks, CA: Sage;

დანართი I

ინტერვიუ ამერიკის ჩრდილო ჯორჯიის უნივერსიტეტის პოლიტიკის მეცნიერების დოქტორთან, ქალბატონ მეგან ჰოსერთან (დალონეგა, 9 მაისი, 2018)

შეკითხვა 1 : როგორ ფიქრობთ, რა სტრატეგიულ მიზნებს უნდა ემსახურებოდეს ორი ჰეგემონი სახელმწიფოს, რუსეთისა და ამერიკის სირიაში ინტერვენცია?

პირველ რიგში ვფიქრობ, რომ რუსეთს სურს დომინანტური პოზიციის შენარჩუნება სირიაში, ახლო აღმოსავლეთში. გარდა ამისა, ვფიქრობ, რომ პუტინი ძალიან სკეპტიკურად არის განწყობილი ზოგადად სახელმწიფო სუვერენიტის დარღვევის საკითხის მიმართ და ის ეწინააღმდეგება რეჟიმების ცვლილებას გარე აქტორების ჩარევის გზებით და აკეთებს ყველაფერს, რათა შეფარვით, თუმცა მაინც მხარი დაუჭიროს და გაამყაროს ასადის რეჟიმი ქვეყანაში. ლიბიის კონფლიქტის შემდეგ რუსეთიცა და ამერიკაც რაღაც დოზით იხევენ უკან და მეტი ლავირების საშუალებას აძლევენ გაეროს რეგიონში და სირიაშიც. რუსეთს არ უნდა მსგავსი ინტერვენციონისტული სცენარი განვითარდეს სირიაში, რაც ცოტა ხნის წინ ლიბიაში იხილა საერთაშორისო საზოგადოებამ და ასევე არ სურს საერთაშორისო ინსტიტუტების ჩართულობით შეიცვალოს ასადის ლეგიტიმური რეჟიმი ქვეყანაში.

2013 წლის ქიმიური იარაღის გამოყენების პრეცედენტმა დამასკოში რუსეთს მეტი გასაქანი მისცა უფრო აქტიური როლი ეთამაშა და გამხდარიყო მხარე სირიაში მიმდინარე პოლიტიკურ პროცესებში. რადგანაც ამ დროს ობამას არ მისცა კონგრესმა თანხმობა სირიაში ინტერვენციის დასაწყევებად, ამიტომ ობამამ რუსეთისაკენ დაიწყო ყურება, რათა ამ უკანსკნელს მოლაპარაკებები ეწარმოებინა და დაეთანხმებინა ასადი ქვეყანაში არსებული ქიმიური იარაღის მარაგი საერთაშორისო კონტროლის ქვეშ გადაეცა მისი შემდგომი განადგურების მიზნით.

შეკითხვა 2: ობამამ თავი აარიდა სირიაში ინტერვენციას, რადგან არ არსებობდა ქვეყნიდან მშვიდობიანად გამოსვლის გონივრული გეგმა. თქვენი აზრით, რა სახის გეოპოლიტიკური გავლენის და შედეგების მომტანი იყო ობამას ჩაურევლობის პოლიტიკა სირიაში საერთაშორისო საზოგადოებისა და უსაფრთხოებისათვის?

ობამას უმოქმედობით, პირველ რიგში, ისარგებლა რუსეთმა, რომელმაც აღნიშნულ კონფლიქტში ჩართული მხარის როლი დაიკავა და გააზარა საკუთარი სამხედრო ძალები ასადის რეჟიმის გასამყარებლად სირიაში. ვფიქრობ, ამერიკა რომ მეტად აქტიური ყოლიფიყო ეს არ მოხდებოდა რუსეთის მხრიდან. რუსეთის მიზნები სირიაში მარტივი მისახვედრია ყველასათვის: ასადის დახმარება და ტერორისტულ დაჯგუფებებთან ბრძოლა.

შეკითხვა 3: თქვენი გადმოსახედიდან რატომ არ შეეწინააღმდეგა ობამას ადმინისტრაცია რუსეთის ძალის თამაშს სირიაში, მითუმეტეს თუ გავითვალისწინებთ პუტინის ბოლო აგრესიულ პოლიტიკას და მოქმედებებს ყირიმსა და აღმოსავლეთ უკრაინაში, მაშინ გაუგებარი რჩება რატომ შეიკავა თავი ობამამ რუსეთის სამხედრო აგრესიის შეკავებისაგან სირიაში?

ობამას საგარეო პოლიტიკური გეგმები დამყარებულია საკითხისადმი მულტილატერალური მიდგომებით, რაც გაეროს, მოკავშირე სახელმწიფოების ჩართულობით საქმის კეთებას გულისხმობს. შესაბამისად, ამერიკისთვის რთული იყო გადამწყვეტი როლი ეთამაშა სირიაში, მაშინ როცა ობამას ზურგს არ უმაგრებდა გაეროს უშიშროების საბჭოს რეზოლუცია. შესაძლოა ვიფიქროთ, რომ ობამას ადმინისტრაციამ არ გარისკა და არ დაუპირისპირდა გაეროს უშიშროების საბჭოს წევრ სახელმწიფოს. რუსეთი არასდროს იცავს სახელმწიფო სუვერენიტეტის ცნებას და ნორმას, მხოლოდ ერთი გამონაკლისის გარდა, როცა საქმე ეხება ეთნიკურად რუსი მოსახლეობის დაცვას რუსეთის ფედერაციის ფარგლებს გარეთ, მაგალითად ყირიმში. ამერიკისთვის წარმოუდგენლად რთული იყო ჰქონოდა რაიმე მოქმედების სტრატეგია ყირიმსა და აღმოსავლეთ უკრაინაში ამ მიწაზე ამერიკელი სამხედრო ჯარისკაცების გადასხმის გარეშე. ამ ყველაფერმა კი გააძლიერა რუსული ნარატივები და პროპაგანდა. ამერიკისთვის რთული იყო სირიაში ინტერვენცია, რადგან ობამას არ ჰქონდა ეროვნულ დონეზე მხარდაჭერა და გარდა ამისა, თავს იკავებდა მეორე ბირთვული იარაღის მქონდე სახელმწიფოსთან დაპირისპირებისაგან.

შეკითხვა 4: როგორ ფიქრობთ არსებობს რაიმე რეალური შანსი რუსეთსა და ამერიკას შორის სირიის კონფლიქტთან დაკავშირებით თანამშრომლობის მისაღწევად?

ამ ეტაპზე, ვფიქრობ, რომ რაიმე სახის თანამშრომლობა ამ ქვეყნებს შორის გამორიცხულია. შესაძლოა თანამშრომლობას აზრი 5-6 წლის წინ ჰქონოდა. ვფიქრობ, 2013 წელს ქიმიური იარაღის გამოყენების შემთხვევა გადამწყვეტი აღმოჩნდა იმ მხრივ, რომ რუსეთმა მთლიანად ასადის მხარე დაიჭირა და ქიმიური გაზის გამოყენების ფაქტი სირიის ოპოზიციურ ძალებს დააბრალა. ამერიკისათვის ამან დამაბნეველად იმოქმედა, რადგან ობამას ვეღარ გადაეწყვიტა როგორ ეთანამშრომლა რუსეთთან, რომელიც საქმეში არსებულ ძირითად ფაქტებს უარყოფდა, რაც მაგალითად უდანაშაულო მოსახლეობის დახოცვას უკავშირდებოდა.

შეკითხვა 5: თქვენი აზრით, რამდენად განხვავებულია ობამას ადმინისტრაციის საგარეო პოლიტიკის პრინციპები, მისი წინამორბედი პრეზიდენტის, ბუშის ადმინისტრაციის საგარეო პოლიტიკური სტრატეგიისგან?

ობამა შედარებით მეტად არის ფოკუსირებული საერთაშორისო თანამშრომლობასა და მულტილათერალურ მიდგომებზე. მას სურს მისდიოს საერთაშორისო ხელშეკრულებებსა და კანონებს, რაც ამერიკულ პრინციპებთან მოდის თანხვედრაში და არ იყოს საერთაშორისო ასპარეზზე მხოლოდ ამერიკული მიდგომების გამტარებელი. ბუში მეტად აგრესიული პოლიტიკით გამოირჩეოდა, რაც დემოკრატიის გავრცელებას გულისხმობდა. ობამაც მხარს უჭერდა დემოკრატიული პრინციპების გავრცელებას, მაგრამ მას სხვა მეთოდების გამოყენებით აპირებდა ამ მიზნის მიღწევას. ობამამ ჩემი დაკვირვებით ბუშისგან ისწავლა, რომ გარე აქტორების ჩარებით დამყარებული დემოკრატია დიდხანს ვერ იარსებებდა.

შეკითხვა 6: როგორ ფიქრობთ, რანდენად დიდი იყო შიდასახელმწიფოებრივი კონტექსტის ზემოქმედება და რა გავლენა იქონია ეროვნულ დონეზე არსებულმა ვითარებამ ობამას საგარეო პოლიტიკაზე სირიის კრიზისის მიმართ?

შიდასახელმწიფოებრივი კონტექსტი განსაკუთრებულად მნიშვნელოვანი იყო ობამასთვის და ის სერიოზულ წინააღმდეგობას აწყდებოდა კონგრესის მხრიდან. 2013 წ წარმომადგენელთა პალატას სურდა მათი თანხმობის გარეშე არ მომხდარიყო ამერიკის შეჭრა სირიაში. უფრო მეტიც, რესპუბლიკური პარტია ობამას ყველა პოლიტიკურ ნაბიჯს და ნებისმიერ ინიციატივას აკრიტიკებდა.

დანართი II

ინტერვიუ ამერიკის ჩრდილო ჯორჯიის უნივერსიტეტის ახლო აღმოსავლეთის რეგიონის სპეციალისტთან, დოქტორთან მონიკა ფრიჩლისთან (დალონეგა, 9 მაისი, 2018)

შეკითხვა 1 : როგორ ფიქრობთ, რა სტრატეგიულ მიზნებს უნდა ემსახურებოდეს ორი ჰეგემონი სახელმწიფოს, რუსეთისა და ამერიკის სირიაში ინტერვენცია?

აშშ დაინტერესებულია საერთაშორისო ნორმების დაცვით და მათ შორის აკეთებს მაქსიმუმს, რათა არ მისცეს ასადის რეჟიმს საერთაშორისო სამართლებრივი პრინციპების დარღვევის უფლება. ობამას პოლიტიკა სირიის კონფლიქტის მიმართ გარკვეულ კავშირებს ავლებს ლიბიაში 2011 წელს განხორციელებულ ინტერვენციასთან. ლიბიაში სამხედრო ძალის აქტიურად გამოყენებასთან დაკავშირებით გახლეჩილი აღმოჩნდა ამერიკული საზოგადოება და პოლიტიკოსთა წრე, მათ შორის თავად პრეზიდენტ ობამას ადმინისტრაცია. გამომდინარე იქიდან, რომ ლიბიაში, საბოლოო ჯამში, ამერიკის ყოფნამ ვერ შეძლო სიტუაციის შემობრუნება, ამან სერიოზული გავლენა და ნეგატიური რეზონანსი იქონია სირიის კრიზისის მიმართ ამერიკის თავშეკავების სტრატეგიაზე.

შეკითხვა 2: ობამამ თავი აარიდა სირიაში ინტერვენციას, რადგან არ არსებობდა ქვეყნიდან მშვიდობიანად გამოსვლის გონივრული გეგმა. თქვენი აზრით, რა სახის გეოპოლიტიკური გავლენის და შედეგების მომტანი იყო ობამას ჩაურევლობის პოლიტიკა სირიაში საერთაშორისო საზოგადოებისა და უსაფრთხოებისათვის?

ჩემი აზრით, უმთავრესი მაინც ე.წ. დაღლილობის სინდრომი აღმოჩნდა მოსახლეობაში. მას შემდეგ, რაც ამერიკა ჩართული აღმოჩნდა ისეთ ხანგრძლივ კონფლიქტებში, როგორც თავდაპირველად ერაყი, ავღანეთი, ხოლო შემდეგ ეტაპზე უკვე ლიბია იყო, ამერიკის საზოგადოებას სირიაში ახალი ომის დაწყების არანაირი სურვილი და მოტივაცია აღარ გააჩნდა. განსაკუთრებით მაშინ, როცა აშშ-ში ეს პერიოდი ეკონომიკურ კრიზისს დაემთხვა, მოქმედ მთავრობაზე არსებობდა მოსახლეობის მხრიდან დიდი წნეხი ამერიკას თავი შეეკავებინა ახალი ხარჯების გაღებისაგან, რაც სირიაში ამერიკის ჩართულობასთან იყო დაკავშირებული. ამასთანავე, ერაყისა და ავღანეთის ომებიდან, ფინანსური ხარჯების გარდა,

სამწუხაროდ, ამერიკამ დიდი ადამიანური მსხვერპლიც მიიღო. სწორედ ამ შიდასახელმწიფოებრივ დონეზე არსებული მიზეზების გამო ითხოვდა კონგრესიც, რათა ობამას მათთან კონსულტაციების გარეშე არ წამოეწყო სამხედრო ინტერვენცია სირიაში.

შეკითხვა 3: თქვენი გადმოსახედიდან რატომ არ შეეწინააღმდეგა ობამას ადმინისტრაცია რუსეთის ძალის თამაშს სირიაში, მითუმეტეს თუ გავითვალისწინებთ პუტინის ბოლო აგრესიულ პოლიტიკას და მოქმედებებს ყირიმსა და აღმოსავლეთ უკრაინაში, მაშინ გაუგებარი რჩება რატომ შეიკავა თავი ობამამ რუსეთის სამხედრო აგრესიის შეკავებისაგან სირიაში?

ვფიქრობ, სირიის კონფლიქტი ევროპის უსაფრთხოებისთვის დიდ გამოწვევას წარმოადგენდა, რადგან სირიიდან წამოსული ლტოლვილთა ნაკადი, რომლებიც ძირითადად თურქეთის გავლით შედიოდნენ ევროპის კონტინენტზე ამერიკის სახელმწიფოებრივ ინტერესებზე მეტად ევროპის უსაფრთხოებას უქმნდნენ საფრთხეს. ლტოლვილთა პრობლემა და ამ პრობლემის გადაჭრის გზების ძიება, ჩემი აზრით, დღემდე ანგრევს ევროკავშირის სისტემას.

შეკითხვა 4: როგორ ფიქრობთ არსებობს რაიმე რეალური შანსი რუსეთსა და ამერიკას შორის სირიის კონფლიქტთან დაკავშირებით თანამშრომლობის მისაღწევად?

ასადის რეჟიმის მხრიდან მიზანმიმართულად ხორციელდებოდა მშვიდობიანი მოქალაქეების ხოცვა და შევიწროება. ზოგადად საომარ მდგომარეობაში ყოველთვის რთულია დაადგინო ვინ იცავს და ავრცელებს სწორ ინფორმაციას. თუმცა ამერიკის გადმოსახედიდან, ვფიქრობ, აღიქმება შემდეგი, რომ კრემლი თავს გრძნოს ძალიან კომფორტულად საერთაშორისო სამართლებრივი ნორმების დარღვევით და ამასთანავე, მხარს უჭერს საკუთარ მოკავშირეს, ასადს, საერთაშორისო პრინციპების დარღვევაშიც. არადა ჩვენ, ალბათ, საჭიროა დავსვათ უმთავრესი შეკითხვა - რაში გვჭირდება საერთაშორისო ნორმები თუ არ ვიცავთ მათ? რა დანიშნულება აქვს საერთაშორისო სისტემას, რომელიც დიდი გამოწვევების წინაშე დგას ახლა და როგორ უნდა იმოქმედოს მან? რუსეთსა და ამერიკას შორის დაპირისპირებას უმთავრესად წარმოქმნის ისეთი გლობალური საკითხების და ცნებების მიმართ არაერთგვაროვანი დამოკიდებულება, როგორცაა, მაგალითად უსაფრთხოება.

რუსეთისათვის უსაფრთხოება მინიმალისტური გაგებით ნიშნავს ქვეყნის დაცვას გარეშე საფრთხეებისა და მეტოქეებისაგან. მათ შორის, რაც ხდება ქვეყნის საზღვრებში განეკუთვნება მხოლოდ ამ ქვეყნის შიდა საქმეების კატეგორიას. დასავლური სამყაროს და საერთაშორისო საზოგადოების წარმოდგენა უსაფრთხოების შესახებ ნამდვილად განსხვავდება რუსული ხედვისაგან.

შეკითხვა 5: თქვენი აზრით, რამდენად განხვავებულია ობამას ადმინისტრაციის საგარეო პოლიტიკის პრინციპები, მისი წინამორბედი პრეზიდენტის, ბუშის ადმინისტრაციის საგარეო პოლიტიკური სტრატეგიისგან?

ჩემი გადმოსახედიდან, ობამა მეტად ემხრობა თანამშრომლობის გზით ამერიკის საგარეო პოლიტიკური მიზნების მიღწევას. თუმცა, გულწრფელად რომ განვსაჯო უმთავრესი, რაც ობამას ჯორჯ ბუში უმცროსისაგან განასხვავებს არის ის განსხვავებული ეპოქა და გარემოებები, როცა თითოეულ მათგანს მოუწია პრეზიდენტობამ. რადგანაც ბუში ნეოკონსერვატიული ღირებულებების მიმდევარი იყო, ამიტომ მისი პოლიტიკის ნაწილი იყო უნილატერალიზმით, ნაკლებად დიპლომატიური ძალისხმევით, დემოკრატია შეეტანა და დაენერგა არადემოკრატიულ საზოგადოებებში, მაშინ როცა ობამა მულტილატერალური მიდგომების მხარდამჭერად გამოდიოდა. მას შემდეგ, რაც ობამა მოვიდა ხელისუფლებაში ამერიკას მოუწია ხელახლა შეეფასებინა საკუთარი საგარეო პოლიტიკა. შეგვიძლია შემდეგი სახის კავშირი დავინახოთ ამერიკის პრეზიდენტებს შორის - ბუში ერთგვარად ცდილობდა პასუხი გაეცა კლინტონის ადმინისტრაციისთვის და მიეღო რადიკალური ზომები 9/11 ტერაქტის შემდეგ, ხოლო ამის შემდეგ ობამას ადმინისტრაციას მოუწია უკვე ბუშის ქმედებებზე რეაგირება.

შეკითხვა 6: როგორ ფიქრობთ, რანდენად დიდი იყო შიდასახელმწიფოებრივი კონტექსტის ზემოქმედება და რა გავლენა იქონია ეროვნულ დონეზე არსებულმა ვითარებამ ობამას საგარეო პოლიტიკაზე სირიის კრიზისის მიმართ?

მიმაჩნია, რომ ამერიკაში ეროვნულ დონეზე არსებულმა პოლარიზაციამ ამერიკის არაინტერვენციულ სტრატეგიას ჩაუყარა საფუძველი სირიის კონფლიქტის მიმართ. პოლარიზაციასთან ერთად სირიაში ამერიკის ჩაურევლობის პოლიტიკას ხელი

შეუწყო წარმომადგენელთა პალატის წინააღმდეგობამ. ზოგადად, ამერიკის საგარეო პოლიტიკა პრეზიდენტის და აღმასრულებელი შტოს პრეროგატივად მიიჩნევა, თუმცა სირიის შემთხვევაში ასე როდი მოხდა.

დახართი III

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

Nino Getsadze

Influence of political leader`s decisions and domestic context on the formation of state`s foreign policy: president Barack Obama`s non-intervention policy in Syria

Master Program in Diplomacy and International Politics

Master Thesis is submitted to obtain a Master degree in Diplomacy and International Politics

Master Thesis Supervisor

Tornike Turmanidze

Doctor in International Relations

TSU Social and Political Sciences

Associated Professor of the International Relations Department

Tbilisi, 2018